

ھۆكۈم ۋە چارەسىم

له نړۍ كونه پلرنيو پرمهاني نه كونه كين

دېن د علم دېر موقعاڼي اړوند كيني

د ډاگه يابڼې د مخكښه بې ماموستا عالي بابڼر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net

English - عربي - گړډي

ډاگه يابڼې د مخكښه بې ماموستا عالي بابڼر

له نړۍ كونه پلرنيو پرمهاني نه كونه كين

دېن د علم دېر موقعاڼي اړوند كيني

د ډاگه يابڼې د مخكښه بې ماموستا عالي بابڼر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net

English - عربي - گړډي

ډاگه يابڼې د مخكښه بې ماموستا عالي بابڼر

دافىنى دىۋارى ئۆمەت
ھۆكەر ۋىچارە سەر

واقیعی دژواری ئۆممەت - ھۆکار و چارەسەر

نووسین: عەلی بابیر

مافی لە چاپدانەوێ پارێزراوە بۆ نووسینگەى تەفسیر

چاپی یەكەم ۱۴۴۱ز - ۲۰۲۰ك

نوسینگەى تەفسیر

بۆ بلاوکردنەوێ

هەولێر- شەقامى 30 مەترى تەنیشەت منارەى چۆلى

+964 750 818 08 66

www.al-tafseer.com

tafseerooffice@yahoo.com

f t g+ i /TafseerOffice

ئامادەکردنى پێرسەت - نووسینگەى تەفسیر

عەلى بابیر (نوسەر)

واقیعی دژواری ئۆممەت - ھۆکار و چارەسەر

۱۴۴ پە

۱۴ * ۲۱ سم

بابەت : ئایینی

ISBN : 978-99-22-632-11-7

لە بەرپۆشەرایەتى گشتى كۆتیبخانه گشتیه كان - هەریمی كوردستان

ژمارە سپاردنى (۲۱۹) ی سالى ۲۰۲۰ پێدراوە

"بیروبوچونی ئەم كۆتیبە، مەرچ نیه هەمان بیرو بوچونی نووسینگەى تەفسیر بۆ"

خەتى بەرگ : نەوزاد كۆیى

دیزاینى ناوێوێ : زەردەشت كاوانى

مەوسووعەى

بەرە و باشتريگەيشتن و پيگەيشتن

دافىي درواري ئۆمەت

هۆكار و چارەسەر

كتىبى ۱

نووسىنى

عەلى باپىر

اقليم كوردستان - العراق
رئاسة مجلس الوزراء
وزارة الثقافة والشباب
المديرية العامة للمكتبات العامة
شعبة ايداع الكتب

Kurdistan Regional - Iraq / Council of Ministers
Ministry of Culture & Youth - G.D. of Public Libraries

ههزيمى كوردستان - عيراق
سهزوكايمى لئه نجمه مهنى وهزيران
وهزارهتى رۆشنپيرى و لاوان
به رۆيه به رايه تى گشتى كتيبخانه گشتيه كان
هۆبهى سپاردنى كتيب

العدد:
التاريخ: ٢٠١٩/٤/٨

ژماره: ٨٧
رۆژ: ٧ / نه ورۆژ ٢٧١٩ كوردى

بۆ / ده ره وهى ههزيم

بابهت / ژمارهى سپاردن

ئاماژه به ره ژامه ندى وهزارهتى رۆشنپيرى و لاوان / به رۆيه به رايه تى گشتى ديوان / به رۆيه به رايه تى ياسا به
نووسراويان ژماره (١٩٠٩/١٦ له ٢٠١٩/٤/٨)
به پيى ياساى چاپه مهنى ژماره (١٠) ي سالى ١٩٩٣ ژمارهى سپاردنى سالى (٢٠١٩) درا به م كتيبى كه له خواره وه
ناوى ها تووه ، له چاپخانه كه تان چاپ بكرىت به تيرازهى (١٠٠٠) دانه بۆههز كتيبىك، به مهرجيك (٥) دانه بۆ به شى
سپاردن رهوانه بكه نه وه.

ژماره	ناوى كتيب	ناوى نوپهريان وهزگير	بابهت	ژماره سپاردن
١	نصرا ت فاحصه شى قضايات شاخصه	على باپير	ئايىنى	٣٧٩
٢	واقيعى دژوارى ئوممات هۆكارو چاره سهز	على باپير	ئايىنى	٣٨٠
٣	به ره و بانگه وازىكى راست و ره سهن	على باپير	ئايىنى	٣٨١

سهرياز جه وههز محمد

ج/ به رۆيه به رايه تى گشتى كتيبخانه گشتيه كان

٢٠١٩/٤/٨

١- دهسته وازى سپاردن به م شوويه ده نووسررت. له به رۆيه به رايه تى گشتى كتيبخانه گشتيه كان / ههزيمى كوردستان ژمارهى سپاردنى (.....) سالى ٢٠١٩ بنهزروه.
٢- ههز چا پخانه به يك بابنه تى نه مپت به ناردنه وهى (٥) دانه له كتيب كه ژمارهى سپاردنى نادرلئ.

وتيبه كى:
- كركرى غوبين
- سهزگيرن

library.kurdistan@yahoo.com
Iraq - KRG - Erbil - Behind MOCY

ههزيمى كوردستانى عيراق - وهز لئز - شهقامى كوردستان - پشت وهزارهتى رۆشنپيرى و لاوان
اقليم كوردستان العراق - ارپيل - شارع كوردستان - خلف وزارة الثقافة والشباب

[illegible]

﴿ وَإِنْ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ ﴾ ﴿٥٢﴾ فَتَقَطَّعُوا
أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلٌّ حِزْبٌ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾ ﴿ الْمُؤْمِنُونَ ﴾

۳- تاكو سه ره نجام به هه وڵ و هيممه تى هه موو لايه ك، ئۆممه تى په ژمورده ببوژيته وهو، بارى لارى راستبئيته وه.

آلے بابیر

www.alibapir.net

انگریزی - عربی - گوردی

آلے بابیر

www.alibapir.net

انگریزی - عربی - گوردی

آلے بابیر

www.alibapir.net

انگریزی - عربی - گوردی

آلے بابیر

www.alibapir.net

انگریزی - عربی - گوردی

راڳه پانڊي مڪتبه جي ڄاڻوڻ لاءِ ڏيکاريو وڃي ٿو

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

QR Code

له ٿوري ڪجهه ڏينهن تائين امڪان ٿيندو

جيڪڏهن توهان به ڏيکاريو وڃي ٿو

www.alibapir.com

Alibapir

QR Code

Alibapir

QR Code

Alibapir

QR Code

پیشەکی و پیناسەکی ئەم مەوسووعەیه

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ، وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهِ
أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا
هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾
﴿١٠٢﴾ آل عمران.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَجِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا
وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ ﴿١﴾ النساء.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ
أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا
عَظِيمًا﴾ ﴿٧١﴾ الأحزاب.

أَمَّا بَعْدُ:

فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كَلَامُ اللَّهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلُّ
ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.

خوێنەرە بەرپۆز و خوشەوێستم!

لەم پێشەکییەدا بە پێویستی دەزانم: یەكسەر بێمە سەر ئەسڵی مەبەست: دواى ئەوێ - ستایشی شایستە و سوپاسی پێویست بۆ خۆی بەخەشەر - خۆی میهرەبان یارمەتیی دام لە تەمەنی رابردوومدا^(١)، چەندان کتیب و بەرھەم لە زۆربەى بوارەکان دا، پێشکەش بکەم، کە زۆربەیان دووبارە و چەند بارە چاپ کراونەتەووە، و، ھەیانە پێنج شەش جار، ھەروەھا وێرای ئەوێ کە بەشیکیان لە ئەسڵ دا، بە زمانی عەرەبیی پێشکەش کراون، بە تاییبەت (موسوعة: الإسلام کما یتجلی فی کتاب اللہ)، کە لە چاپی دووھمی دا: دوازدە (١٢) کتیبە، ژمارەیکە باشیشیان لە زمانی کوردییەووە، وەرگیراوە سەر زمانەکانی: عەرەبی و فارسی، ھەندیکیشیان بۆ ئینگلیزی و تورکی و، بەرنامەى بەردەوامبوون لەسەر وەرگیرانیان ھەیە و کاری لەسەر دەکری.

بەلێ بەرپۆز! دواى تێپەربوونی تەمەنیك - دەوری چل (٤٠) سأل - لە ئیکۆلینەووە و نووسین، بە پێویستم زانی:

لە دوو تووی زنجیرەیکە دوازدە (١٢) ئالقیی، دەشتوانین بلیین: (لە مەوسووعیەیکە دوازدە کتیبی) دا، بە ناوونیشانی:

(مسلمانینە! با باشتەر تیبگەین و پیبگەین)، چەند کتیب و بەرھەمیك بەریدی ئیوێ بەرپۆز و خوشەوێست، وەك:

(١) لە سالی (١٩٨١ز) دا دەستم بە نووسین کردووە، کە ئەو کاتە تەمەنم: ١٩ - ٢٠ سأل بوو و یەكەمین بەرھەمم (رێبازی تیکۆشان) بوو، کە بە دەستووسی لیم ون بوو.

ئەنجامگیری و گوشراو و پوختەى ئەود، کە بەراست و تەواوی دەزانم، لە بارەى چۆنیەتى تیگەیشتنى ئىسلام و، پێوە پابەند بوونیەود، لەسەر ئاستى تاك و كۆى مسوڵمانان و، لە ھەموو بوارەكانى مسوڵمانەتیی و دیندارییان دا و، بۆ ھەموویان بە نێر و مێ و ورد و درشت و، تێكراى مەشرەب و ڕەوتەكانیانەودە بەیخ، جیاوازیی.

ئێستاش بەرلەودى بیینە سەر قسەکردن لەسەر نیوەڕۆكى ئالغەكانى ئەم زنجیرە(یان: كتیبەكانى ئەم مەوسووعیە) و ناساندنیان، بە باشى دەزانم: بە خێرایى چاویك بە كۆى كتیب و بەرھەمەكانى ڕابردووم دا، بگێڕین و، بە پێى جوړى نیوەڕۆکیان، پۆلینیان بکەین، چونکە سوپاس و ستایش بۆ خۆای بەخشەر و بە بەزەیی:

۱۳

ھەر لە سەرەتای تەمەنمەود، جوړیك لە نەخشە و بەرنامەم ھەبوو، لە پێشكەشکردنى بەرھەمەكانم دا، بە ھەموو جوړ و شیوازەكانى پێشەكەشکردنیانەودە:

(۱) - {پوختەى ئەك دەربارەى ئىسلام}:

ئەم كتیبە یەكەمین بەرھەم بوو، «دواى ڕێبازى تێكۆشان» لە سالى (۱۹۸۳ز) دا نووسیم و، لە سالى (۱۹۸۴ز) دا چاپكراو، تییدا ھەولمداو، باسى كۆى ئىسلام بكەم، لەبەر ڕۆشنایی سوورەتى (الفاتحة) دا، كە بە برۆای بەندە: (الفاتحة) خویشى خولاسەى قورئان و ئىسلامەو، شایانى باسە: دواتریش لە سالانى (۲۰۰۴-۲۰۰۵ز) دا، لە سجنى (كروپەر) ئامریكایی دا، مەوسووعەى: (الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) م، ھەر لەبەر تیشكى سوورەتى (الفاتحة) دا، نووسى، ئەو مەوسووعەیش لە چاپى دووەمى دا:

دوازده (۱۲) کتیبە، لە زیاتر لە چوار ھەزار (۴۰۰۰) لاپەرەدا «وەك پێشتریش باسم کرد».

(۲)- {زنجیرە: دەبەرێک ڕاچوونی ئیسلام و ڕێچکان}:

کە لە ساڵی (۱۹۸۵ز)دا، سێ تالقی: (۱ و ۲ و ۳) ی پیکەوێ چاپ کراون، ئەسڵی وتووێژەکانیش لە ساڵانی: (۱۹۸۱ و ۱۹۸۲ز)دا، ڕوویاندابوو.

ئەمیش دوو دەمین بەرھەم بوو، لە سەر دەمی ڕژیمی بەعس دا، بە تاشکرا چاپ بکری و، ئامانجیش لێی: بەرپەرچدانەوێ ڕێچکە مەرفەقەرەکان و، بەرگری لێکردنی ئیسلام و، خستە ڕووی ڕووی گەش و جوانی بوو.

(۳)- {خواناسی، ئایین، ئیمان: راستییەکانی ئیسلام دەدرەوشێنەوێ و، ئەفسانەکانی ڕێچکان دەپووچێنەوێ}:

ئەمیش دیسان لە نیوان ساڵانی: (۱۹۸۵ - ۱۹۸۶ز)دا نووسرا، بەلام چاپکردنەکی دواکەوت و، مەبەستیش لێی: خستە ڕووی کۆی ئیسلام بوو، وێڕای ڕەخنە لێگرتنی بیروکە نەیارەکانی.

(۴)- {مسوڵمانی کامل}:

ئەمیش زووتر و لە ھەشتایەکان و، سەرەتای نەو دەدەکان دا نووسرا، بەلام لە ساڵی (۱۹۹۷ز)دا چاپ کراو، ئەو ناوونیشانەش مەبەست پێی: پێناسە ی مەرفەقی مسوڵمان بوو، وەك تاك، لەم سێ (۳) بوارە سەرەکییەدا:

۱- بیروپروا.

۲- خواپەرستی.

۳- رەوشت و ئاکار.

کە دواتر ئەو پرۆژەییە، ئە کۆتایی نەوێدەکانی سەدەدی رابردوو و، سەرەتای سەدەدی بیست و یەک دا، تەواو کرا، ھەرچەندە چاپکردنی دواکەوت و، دواتریش لە سێ مەوسووعەدا بەرجەستە بوو:

(۵)- مەوسووعە: ئیمان و عەقیدە ئیسلامی (شەش بەرگ).

(۶)- مەوسووعە: خواپەرستی ئیسلامی (چوار بەرگ).

(۷)- مەوسووعە: رەوشت و ئاکاری ئیسلامی (یەک بەرگی گەورە).

مەبەستیش پێیان خستنه رووی: ھەر سێ پیکھیتەری بنەرەتی تاکێ مسوڵمان بوو:

۱- ئیمان و عەقیدە. ۲- خواپەرستی. ۳- رەوشت و ئاکار.

دواتریش کتیب و بەرھەمەکانی دیکەم بەردەوام بوون، کە ژمارەییکی زۆریان وتار و دەرسەکانم بوون، کە دهنوسرانەو و، دەتوانم کۆی بەرھەمە فیکرییەکانم، ھەتا ئەم تاوہ (لحظة) ی ئەم دیارنە ی تێدا دهنوسم: (۲۰۲۰/۳/۱) بەرانبەر (۶ / رجب / ۱۴۴۱ ک) بۆ حەقە (۱۷) تەوہر دابەش بکەم، بەمجۆرە ی خواری:

(۱)- تەوہری یەکەم: باسی ئیسلام بە گشتی:

۱- پوختەییە ک دەربارە ی ئیسلام، چاپی ۲ / ۲۰۰۶.

- ۲- خواناسیی، ئایین، ئیمان، چاپی ۳ / ۲۰۲۰ ز.
- ۳- موسوعة: الإسلام كما يتجلى في كتاب الله، ط ۲ / ۲۰۱۸ - ۲۰۲۰ م.
- ۴- حوارات ساخنة حول قضايا راهنة: في ميادين الفكر والفقه والدعوة والسياسة، ط ۲ / ۲۰۱۸.
- (۲)- تەوھەری دووھەم: ئیمان و عەقیدە:
- ۱- ئیمان و عەقیدە ئیسلامیی (شەش بەرگ)، چاپی ۱ / ۲۰۰۶ - ۲۰۰۸ چاپی ۲ / ۲۰۱۶.
- ۲- پوونکردنەوھە عەقیدەیی، طەحاوی، چاپی ۱ / ۲۰۱۵.
- ۳- ژیان لە سایە ئیمان و پەواندنەوھە گومانەکان، چاپی ۱ / ۲۰۱۷.
- ۴- درەوشاوھەیی ئیمان و پووجەللی ئیلحاد، چاپی ۲ / ۲۰۲۰ ز.
- ۵- بینینی خۆی بەرزو مەزن لە دنیاو دواپۆژدا، چاپی ۱ / ۲۰۱۵.
- (۳)- تەوھەری سێھەم: خواپەرستی:
- ۱- خواپەرستی ئیسلامیی (چوار بەرگ)، چاپی ۱ / ۲۰۰۰ چاپی ۲ / ۲۰۰۹.
- ۲- مزگەوتەکانی کوردستان، لە نیوان ئاوەدانکردنەوھە و وێرانکردن دا، چاپی ۱ / ۱۹۹۹.
- ۳- مینبەر و میحراب، چاپی ۱ / ۲۰۲۰ ز.

(۴) - تەوھرى چوارەم: قورپان و سوننەت:

- ۱- با لە خزمەت قورپان دا بين! چاپى ۲۰۰۸/۱ چاپى ۲۰۱۵/۲
 - ۲- قورپان و سوننەت ۋەك پرووح و جەستە تىكەھەلکىشن، چاپى ۱ / ۲۰۲۰ ز.
 - ۳- لىكۆلىنەۋەيەك لە بارەى بوون و نەبوونى نەسخ لە قورپان دا، چاپى ۱ / ۲۰۱۲.
 - ۴- پوختەى ژياننامەى پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم)، چاپى ۲۰۰۹/۱ چاپى ۲۰۱۳/۳.
 - ۵- پىناسە و گرنگى و پىويستى: رىبازى پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم)، چاپى يەك/۲۰۱۸.
 - ۶- مەلای گەورە و تەفسىرەكەى و، چەند سەرنجىك، چاپى ۱، (۲۰۱۱ ز).
- (۵) - تەوھرى پىنجەم: خوو رەوشت:
- ۱- مەوسووعەى: رەوشت و ئاكارى ئىسلامى، چاپى ۱ / ۲۰۱۵ ز.
 - ۲- خوو رەوشتى پەسند، سەنگى مەحەكى مەسولمانەتییە، چاپى ۱ / ۲۰۰۷.
 - ۳- با وریا بين! دا پرووخانى رەوشت كۆمەلگاكەمان بەرەو ھەلدىر دەبات، چاپى ۱ / ۲۰۰۲ چاپى دوو/۲۰۰۶.
 - ۴- چۆن ھەلس و كەوت لە گەل خەلكى دا بكەين؟ چاپى ۱، ۲۰۰۱ ز.
 - ۵- ئەدەب و رەوشتە كۆمەلایەتییەكان. چاپى ۱ / ۲۰۲۰ ز.

٦- تەوھەری شەشەم: ئافرەت و خێزان:

١- ئافرەت و خێزان لە سایەى شەریعەت دا، بەرگی یەكەم، چاپی ٢٠٠٢/١
بەرگی یەك و دوو چاپی ٢٠١٣/٣.

٢- سروشت و پایەکانی خێزان و مەسەلەى چەند ژنی، لە تەرازووی
شەرع و عەقڵ دا، چاپی ٢٠٠٩/١.

٣- ئافرەتی مەسۆلمانی کورد و ئەرکی سەر شانی، چاپی ١ / ٢٠٠٣.

٤- بە دوور خستەوھەى ئافرەت لە ئیسلام چ زیانیك دەکەین! چاپی
٢٠٠٧ / ١.

٧- تەوھەری ھەوتەم: تەزکیەى ئەفس:

١- یادى خوا، چاپی ١٩٨٧/١.

٢- پێگای صالح بوون و بەرھە خوا چوون، چاپی ١٩٩٠/١ چاپی
٢٠١٢/٥.

٣- گەرانبەھە بۆ لای خوا، چاپی ٢٠٠١/١ چاپی ٢٠١٠/٥.

٤- گیانی ژیان، چاپی ٢٠١٥/١.

٥- گەنج و قەیرانی ڕووحیی، چاپی ١ / ٢٠١٧ ز.

٨- تەوھەری ھەشتەم: ئیسلام و ھوکم:

١- ئیسلام و دەوڵەتداریی (چوار بەرگ)، چاپی ١ / ٢٠١٤-٢٠١٦.

۲- سیاسەتی ئیسلامی و چەند ڕوونکردنەویەك، چاپی یەك / ۲۰۰۷.

۳- نظرات فاحصة في قضايا شاخصة، ط ۱ / ۲۰۱۹.

۴- چەند بابەتیکی سیاسی ھاوچەرخ لەبەر ڕۆشنایی عەقل و وەحیی دا، چاپی ۱ / ۲۰۱۰.

(۹)- تەوھری نۆیەم: فیکر و فەرھەنگ و ھونەر:

۱- بیرکردنەوی ئیسلامی لە نیوان وەحیی و واقع دا (پنج کتیب)، چاپی ۱ / ۲۰۱۹.

۲- چەند بابەتیکی ھونەری لەبەر ڕۆشنایی عەقل و وەحیی دا، چاپی ۲۰۰۹/۱ چاپی ۲/۲۰۱۵.

۳- یاد و بۆنە و جەژنەکان و ھەڵسەنگاندنیک، چاپی ۱ / ۲۰۱۳.

۴- زانایانی ئیسلام کین و چۆن؟!، چاپی ۱ / ۲۰۰۲ چاپی ۳ / ۲۰۱۱.

۵- ھوکی لە ئیسلام ھەلگەڕانەو و ھەڵسەنگاندنیک، چاپی ۱ / ۲۰۱۱.ز.

(۱۰)- تەوھری دەیەم: بەرپەرچدانەو و بیرۆکە نەیارەکان:

۱- دەبەرێک ڕاچوونی ئیسلام و ڕیچکان، چاپی ۳ / ۲۰۰۶.

۲- ئیسلام و کیشە ھەنووکەییەکان، چاپی ۱ / ۱۹۹۸.

۳- چەند مەسەلەییەکی باوی سەردەم، چاپی ۶ / ۲۰۱۹.

۴- تەوژمی ئیسلامی و عەلمانی و خاڵە ھاوبەش و جیاوازیەکانیان، چاپی ۳ / ۲۰۱۵.

۵- سىكۆلارىزم و دىموكراسىيى لى ئەزمۇنى كوردستاندا، چاپى ۲۰۱۶/۱.

(۱۱)- تەۋەرى يازدەيەم: تەۋژمى ئىسلامىي:

۱- ئىسلام و مەسۇلمانەتتى و كارى ئىسلامىي، لەبەر رۆشنايى قورئان و سوننەت دا، چاپى ۲۰۰۶/۱.

۲- چەند رېپرونييەك بۇ ئىسلامىيەكانى كوردستان، چاپى ۱۹۹۷/۱.

۳- كار و پرۆژە ئىسلامىي و رەۋاندەنەۋى تەم و مژى چەند تۆمەتلىك، چاپى ۲۰۰۵/۱ چاپى ۲۰۰۶/۲.

۴- پرۆژە بەرنامە ئىككى كارى ئىسلامىي، چاپى ۱۹۹۶/۱.

۵- ھەلۋەشاندەنەۋى پەرگىرىي چاپى ۲۰۱۹/۲.

۶- چەند رېپرونييەك بۇ خوشك و برايانمان لە ھەندەران، چاپى ۱/۲۰۰۱.

۷- رەۋەندى كورد لە ھەندەران و ئەركى سەر شانى، چاپى ۱۰۱۲/۱.

۸- بانگەۋاز بۇ لاي خوا، چىيە و چۆن و بۆچى و بە كى دەكرى؟ چاپى ۲۰۰۷/۱.

۹- چەند بىنەمايەكى گىرنگى وتارىيى، چاپى ۲۰۰۶/۱.

(۱۲)- تەۋەرى دوازدەيەم: مەسەلە ئىتەۋايەتتى و ھەرىمى كوردستان:

۱- سۆزى ئىتەۋايەتتى و بىرى ناسىۋناليزم لە تەرازۋى ئىسلام دا، چاپى ۲۰۱۹/۴.

- ۲- کوردستان بۆ وێران بوو و، چۆن ئاوەدان دەبێتەو؟ چاپی ۱/ ۱۹۸۹ ز.
- ۳- ھۆکمی گەڕانەوێ ژێر نیری طاغوت، چاپی ۲/ ۲۰۰۵.
- ۴- چارەسەری کێشە کورد لە نیوان ئیمان و پەرلەمان دا، چاپی ۱/ ۱۹۹۲.
- ۵- ڕوانینیکی ئیسلامییانە بۆ واقیعی ئیستامان. چاپی ۱/ ۲۰۱۷ ز.
- ۶- قورئان و پاکسازی و چاکسازی لە ھەریەک کوردستان دا، چاپی ۱/ ۲۰۱۸ ز.

(۱۳)- تەوھەری سێزدەھەم: جم و جۆلی ئیسلامی:

أ/ لە بارەى بزوتنەوێ ئیسلامییەو:

- ۱- دەرد و دەرمانی بزوتنەوێ ئیسلامی، چاپی ۱/ ۱۹۹۰.
 - ۲- بزوتنەوێ ئیسلامی، لە دوو پانی مان و نەمان دا، چاپی ۱/ ۱۹۹۳.
 - ۳- بزوتنەوێ ئیسلامی و ئاینەدەکی گەش و ڕوون، چاپی ۱/ ۱۹۹۷.
- ب/ لە بارەى کۆمەڵی ئیسلامییەو:

- ۴- ھێلە گشتییەکان و بنەما شەرعییەکانی کۆمەڵی ئیسلامی ڕەسەن، چاپی ۱/ ۲۰۰۱ ز.
- ۵- کۆمەڵی ئیسلامی: ئامانج و ھەلۆستەکانی، چاپی ۱/ ۲۰۰۱ ز.
- ۶- ڕوونکردنەوێ ھێلە گشتییەکان و بنەما شەرعییەکانی کۆمەڵی ئیسلامی، چاپی ۳/ ۲۰۲۰ ز.

۷- كار و پرۆژەى ئىسلامىي مان/ وتارى كۆنگردى يەكەمى
كۆمەلى ئىسلامىي (۲۰۰۵ز).

۸- راپۇرتى: ئىمانىي، فىكرىي، سىياسىي، كۆمەلى ئىسلامىي
كوردستان/ وتارى كۆنگردى دوۋەمى كۆمەلى ئىسلامىي (۲۰۱۰ز).

۹- چاۋ پىدا گىرپانەۋىيەكى بارودۇخى نىۋ خۇمان و، واقىيى دەرەكىيمان/
وتارى كۆنگردى سىيەمى كۆمەلى ئىسلامىي. (۲۰۱۵/۵/۳۰ز).

۱۰- زنجىرەى بنەما شەرىيەكانى كۆمەلى ئىسلامىي، ئالەكانى:
(۱، ۲، ۳، ۴) چاپى ۱/ ۲۰۰۲ز.

(۱۴)- تەۋەرى چواردەيەم: مېژۋى ژيان و چاۋپىكەۋتەكان:

۱- چەند مەلۇمەك لە خەرمانى تەمەنم (۱۹۶۱-۱۹۹۱ز)، چاپى ۱/ ۲۰۱۵ز.

۲- بەركۈلىكى كاروچالاكىي و رۈوداۋو ويىستگەكانى ژيانم/ چاپى
۱/ ۲۰۱۸ز.

۳- سنوۋرە قەدەغەكان مەشكىنن/ چاپى ۲ (۲۰۰۴ز).

۴- ئەشكەنجەۋ زىندان/ چاپى ۳ (۲۰۰۹ز).

۵- گەنج لە چەمكە ھەنوۋكەيەكاندا/ چاپى ۱ (۲۰۱۰ز).

۶- خاتوون مەلاژن ئافرەتتىكى ھەلكەۋتوۋ و، ھاۋسەرىكى ناۋازە/
چاپى ۱ (۲۰۱۲ز).

(۱۵)- تەۋەرى پازدەيەم: پېشمەرگايەتىي و جەنگ و جىھاد:

۲۲

۱- پێشمەرگەى ئىسلام، يان مەسولمانى مەجاهىد كىيە و چۆنە؟ / چاپى ۴ (۲۰۲۰ ز).

۲- كۆمەلى خوا / چاپى ۱ (۱۹۸۸ ز).

۳- چۆن لە جيهاد تىيگەين؟ / چاپى ۱ (۱۹۹۸ ز).

۴- جيهاد لە رپى خواداو چەند سەرنج و ئاگادارىيەك / چاپى ۱ (۲۰۰۲ ز).

۵- بۆ ئەوەى لەسەر جيهاد كەردنمان قەرزدار نەيىنەو! / چاپى ۱ (۲۰۰۲ ز).

۶- جيهاد لە رپى خوادا: چيەو بۆچى دەكرى و چۆن دەكرى؟ / چاپى ۱ (۲۰۰۲ ز).

۷- جەژنى قوربان و جەنگى قەلاتوكان، چاپى ۱ / ۲۰۲۰ ز.

(۱۶) - تەوهرەى شازدەيەم: زنجيرەى: بابەتە ھەنووكەيەكان:

ئەم زنجيرەيە تاكو ئىستا بىست و يەك (۲۱) ئالقامەى لى دەرچووە، بەلام زۆرەيان خراونە نيۆ تەوهرەكانى پيشووەو، ئەوانەى ماون ئەمانە:

۱- گەنجەكانمان لە نيوان رەسەنايەتيى و لاسايى كەردنەو! / چاپى ۱ / (۲۰۰۶ ز).

۲- قوتابىيان لەم ھەل و مەرجەدا پيوستە چۆن بن و چى بکەن؟ / چاپى ۱ (۲۰۰۸ ز).

۳- قوتابىيانى زانىارىيە شەرعىيە و، چەند سەرنج و رپنمايەك / چاپى ۱ (۲۰۰۷ ز).

۴- چۆنیەتیی بوونە پیشەنگ و بنیاتنانی بنکەى جەماوەریی / چاپی
۱ (۲۰۰۷ز).

۵- تاقیکردنەوی خوا بو بەندەکانی، چییە و چۆنە؟ / چاپی ۲
(۲۰۱۲ز).

(۱۷)- تەوەرەى حەڤدەیهەم: تەفسیری قورئان:

تەفسیری قورئانی بەرزو بەپێز

کە ھەتا ئیستا (۲۰۲۰/۳/۱ز) دوازدە (۱۲) بەرگی لی
چاپکراوە، لە سەرەتایە تاكو سوورەتی: (الحجر) و، ھەتا سوورەتی
(الحجرات)یش لە ژێر چاپەو، لەسەریشی بەردەوام بە پشتیوانیی
خوای بەخسەر.

۲۴

بەپێزان، خوشکان و برايانی خۆشەویستم!

ئێستاش دینە سەر پێناسە کردنی ئەو زنجیرە - یان ئەو
مەوسووعەیه یی کە گوتم:

ھەولەدەم خولاسە و گوشراوی: تیگەیشتنی خۆم - کە بە تیگەیشتنی
راست و دروست و ھاوسەنگی دەزانم - لە بارەى ناسینی ئیسلام
و، چۆنیەتیی پێوە پابەند بوونیەو، لەسەر ئاستی: تاك و كو (الفرد
والمجموع)ی مسوڵمانانی تیدا بخەمە روو، لەیازدە (۱۱) خالاندا
پێناسەى ئەم زنجیرە دەکەم:

(۱)- ئەو زنجیرە - یان ئەو مەوسووعەیه -: {مسوڵمانینە! با باشتەر
تیگەین و پێگەین} بۆیە بەو جوۆرە ناوئراوە، چونکە:

یەكەم: ویستوو مە: ئاراستە ی تیكرای براو خوشكانی مسوڵمانمی
بكه، له هەر جیهەك بن و، به هەر زمانێك بدوین - كه خوا پشتیوان
بی، دلسۆزان تەرجه مە ی دەكەن - .

دووهم: ویستوو مە: برا و خوشكانی مسوڵمانم، ئاگادار بكه مەو:
كه ئەم واقیعه سەخت و دژواری ئۆممەتی ئیسلام - كه له ئالقە ی
یەكەمی ئەم زنجیرە دا باسی دەكەین - زاده و بەرە مە ی كێچ و
كالیی مسوڵمانانە به گشتیی، له رووی له ئیسلام تیگە یشتن و،
پیۆه پابەند بوونیانەو، به تەعبیری كی دیکە:

ئەو تینە گە یشتووی و پینە گە یشتووی مسوڵمانانە، له ئایین و
بەرنامە كە یان، كه بهو دەردە ی بردوون و، بهو حالە شپرز و دژواری
گە یاندوون.

كهواتە: پێویستە هەموو لایەكمان هەولبەدین: باشتر تیگە ی و
پینە گە ی.

یانئ: باشتر له ئیسلامی بەرجه سته له وه جیی خوادا، تیگە ی و،
پاشان تییدا پینە گە ی، به هۆی چاك پیۆه پابەندبوون و، جیهە جیكر دنیەو.

به ئی بەرپزینە!

ئەم ئایین و بەرنامە تیرو تەواو دی خوای بەرز و بی وینە، به وشە ی
بخوینە (اقرأ) دەستی پێكرد: ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ ﴿١﴾ العلق،
دوایی به هۆشیار كردهو و بیدار كردهو ی مرو فەكاندا گوزەری كرد:
﴿يَا أَيُّهَا الْمَدِينُ﴾ ﴿١﴾ ﴿قُفَّانِز﴾ ﴿٢﴾ المدثر، سەرەنجام: ئەو كۆمە لە
مرو فە هۆشیارو بیدارە: عەقڵ هۆشیارو دل بیدار، خو یان گۆری و

پاك و چاك كردو، له ئەنجامی ئەوەشدا: شایستەیی ئەویدان ھەبوو،
واقیع و کۆمەلگای خۆیان بگۆرن: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ
يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ﴾ ۱۱ ﴿الرعد﴾.

کەواتە: بۆ بوژاندنەوی ئیسلام و، ھەڵساندنەوی ئۆممەتیش، لە
ھەر کات و شوێنێکدا، ھەر دەبێ لەو خالەوە: ھۆشیاری و بیداری،
دەست پێبکێتەو.

(۲)- ئەم زنجیریە - ھەتا ئیستا - لە دوازدە (۱۲) ئالْقە- یان:
کتیب- پێکھاتو، ھەر ئالْقەییە کتیبییکی سەر بەخۆ دەبێ و، بابەتیک،
یان زیاتر لە بابەتییکی پێکھە پەيوەست، دەگرێتە خۆی، ئەوەش
ناوونیشانی ئەو دوازدە ئالْقەییە- یان دوازدە کتیبەییە- بە پێی ریزەندی
چاپ و بڵاوکردنەویدان، لە ژێر ناوونیشانی ئەم زنجیریە- یان ئەم
مەسئولەییە- دا:

۲۶

- ۱- واقیعی دژواری ئۆممەت: ھۆکارو چارەسەر.
- ۲- ھەڵسەنگاندنیکی کاری ئیسلامی.
- ۳- چۆنیەتی گۆڕینی کۆمەلگا و پاکسازی و چاکسازی تیداکردنی.
- ۴- بەرھەو بانگەوازیکی راست و ڕەسەن.
- ۵- پایەکانی بوونناسیی و، ڕوونکردنەوی ئیمان.
- ۶- خواپەرستی، تەزکیە، تەقوا.
- ۷- بنەما گشتییەکانی رێبازی جەماوەری مەسئولانان.
- ۸- تاییبەتمەندییە ئیمانیی و فیکرییەکانی جەماوەری مەسئولانان.
- ۹- ڕەوشتبەرزیی، دروشمی سەرەکیی جەماوەری مەسئولانان.

۱۰- چوار بابەتى سىياسىي گىرەنگ و ھەستىيار.

۱۱- بىنچىنە گىرەنگەكانى تەبابىي و يەكپىزىي مەسۇلمانان.

۱۲- بىنەرەتەكانى مەسۇلمانەتپىيەكى راست و ھاسەنگ.

(۳)- ئەو دوازده كىتپەي ئەم زىجىرە- يان ئەم مەسۇسوعە- يان لى پىنكەتە، لە پرووى شىۋە چۈنپەتە ئامادەكرانىانەو، جۇراو جۇرن:

ھەندىكىيان تازە نووسراون و ئامادەكراون و، ھەندىكىشىيان بەشىكىيان تازە نووسراو، بەشىكىيان پىشترو، پىكەو ئامادەكراون و، بەشىكىشىيان لە شىۋىنى دىكەو گوازراونەو، چ لە بەرھەمە كوردىيەكانەو، چ لە بەرھەمە غەربىيەكانەو، پاش تەرجمە كىردىيان و، دەستكارىي كىردىيان.

لە سەرەتەي ھەركام لەم دوازده كىتپەشدا -لەرپى خۇشكرەنەكەيدا- چۈنپەتەي ئامادەكرانى پروون دەكەينەو.

(۴)- لە رىزبەندىي (ترتەب) ئەو دوازده (۱۲) كىتپەشدا: پەلەپەيى (تدۇرچ) لى ئۆزىكىي رەچاوكراو، بەمچۇرەي خوارى:

كىتپى يەكەم: {واقىيى دژوارى ئۆممەت: ھۆكارو چارەسەر}

كراوتە يەكەم ئالغەي ئەم زىجىرەيە (يان يەكەم كىتپى ئەم مەسۇسوعەيە)، چونكە باسى ھەر شىۋىنىك و ھەر كۆمەللىك بىكرى، ھەر بەشىكە لە ئۆممەت و پىيەو پەيوەستە.

ھەلبەتە ھەر دەردونە خۇشپىيە گىشتىيەكانى ئۆممەتپىش، كە لەسەرجمە پىنكەتەكانىشى دا رەنگىيان داوتەو، تاك تاكى مەسۇلمانانىش بەرانبەر بە ئۆممەتەكەيان بەرپىسارن.

كتىبى دووھم: {ھەلسەنگاندېتىكى كارى ئىسلامىي}

ئەمىش كراودەتە ئالْقەى دووھم، چونكە كاروچالاكىي و پېرۇژە ئىسلامىيەكان، ئامانچ لىيان بوژاندنەوھى ئىسلامە، لە نىو بەشىكى ئۆممەت و پىكھاتەيەكى دا، يان لە نىو سەرجمى دا، بۆيە پىويستە ھەلسەنگىنرىن و، لە تەتەلەو بىژىنگ بدىرن.

كتىبى سىيەم: {چۆنەتتى گۆپرىنى كۆمەلگا و، پاكسازىي و چاكسازىي تىداكردنى}

دواى ھەلسەنگاندن (تقىيم)ى كارو پېرۇژى پىشوو، پىويستە، سەرىكىش بەرەو داھاتوو و رووھو ئاسوى ئايندە ھەلېرىن و، بزائىن لەمەودوا چى بكەين و، چۆن بكەين؟ بۆيە ئەو بابەتەش كراودەتە ئالْقەى سىيەم.

كتىبى چوارەم: {بەرەو بانگەوازىكى راست و پەسەن}

ئەمىش كراودەتە ئالْقەى چوارەم، چونكە بانگەواز بۆ لاي خوا (الدعوة إلى الله) گرنگترىن و سەرەكىيترىن كاروپىكھاتەي پېرۇسەي: گۆپرىن و پاكسازىي و چاكسازىي تىدا كردنى كۆمەلگايە.

كتىبى پىنجەم: {پايەكانى بووناسىي و، پوونكردنەوھى ئىمان}

ئەمىش ئالْقەى پىنجەمە، چونكە: بووناسىي (معرفة الوجود)و، ئىمان، بناغەى مەسولمانەتتى و دىندارىي تاك و كۆمەلن.

كتىبى شەشەم: {خوابەرىستى، تەزكىە، تەقوا}

ئەمىش ئالْقەى شەشەمى زنجىرەكەيە، چونكە:

أ/ ئەو سییە: (خواپەرستی، تەزکیە، تەقوا) بەرھەمی راستەوخۆی:
بووناسیی و ئیمان.

ب/ پێکھاتە سەرەکییەکانی مسوڵمانەتیی و دینداری تاک و کۆمەلن،
بە تاییەت تاکی مسوڵمان.

کتیی حەوتەم: {بەنەما گشتییەکانی جەماوەری مسوڵمانان}

کتیی ھەشتەم: {تاییەتمەندییە ئیمانی و فیکرییەکانی جەماوەری مسوڵمانان}

کتیی نۆیەم: {پەروەشتەرزیی، دروشمی، سەرەکیی جەماوەری مسوڵمانان}

ئەم سێ کتییەش بۆیە کراونە ئالقەکانی: (۷ و ۸ و ۹) ی زنجیرەکە-
یان مەھووسووەکە، چونکە: پاش رازانەوی تاکەکانی مسوڵمانان بە:

(خواپەرستی، تەزکیە، تەقوا) لە سۆنگە هەزمکردن و وەخۆگرتن

(استیعاب)ی: (بووناسییەکی راست و، ئیمانیکی ساغ) دەو، ئنجا

کاتی ئەو دەی، کە لە کۆ (مجموع) یاندا، تاییەتمەندییە گشتیی

و، ئیمانی و فیکری و، پەروەشتیی و ئاکارییەکانی، پیشینی باش و

مسوڵمانانی رەسەن، لە خۆیان دا بەرجەستە بکەن.

کتیی دەیەم: {چوار بابەتی سیاسیی ھاوچەرخی گەرم و ھەستیار}

ئەمیش کراوەتە ئالقە دەیەم، چونکە: دوا برینی قۆناغەکانی

رەبردوو، سەرھەڵدانێ مسوڵمانانێکی ئەوتۆ،^(۱) کە: (بەنەما گشتییەکان

و، تاییەتمەندییە ئیمانی و فیکرییەکان و، پەروەشتی بەرزو جوان

لە خۆیاندا بەرجەستە بکەن و، خۆیان پێ براژێننەو، مانای وایە:

(۱) ئەو تۆ: بەو شیوہیە، بەو جۆرە.

تواناو شایستەیی ئەوەیان پەیدا کردووە، کە بێنە مەیدانی کار و چالاکیی سیاسییەو، گۆرپانکاری و پاکسازی و چاکسازی لە بوارەکانی: حوکم و سیاسەت و ئابووری و گوزەران و، ئیدارە، کۆمەڵایەتی و ... ھتد دا بکەن، بۆیە پێویستە ئەو بارەو بەرچاوپروون و شارەزابن.

ئەو چوار بابەتە سیاسییە ھاوچەرخە گرنگ و ھەستیارەش، ئەمانەن: ھاوپەیمانیی، بەشدارییکردن لە ھەڵبژاردن و پەرلەماندا، بەشدارییکردن لە حکومەتدا، گرنگیی رەوشت لە سیاسەتدا.

کتیی یازدەھەم: {بەنچینە گرنگەکانی تەبایی و یەکریزیی مۆڵمانان}

ئەمیش ئالقەی یازدەھەمی زنجیرە کە - یان: کتیی یازدەھەمی مەوسووعە کە - یە، چونکە:

ھەرچەندە مۆڵمانان ھەمیشە پێویستە یەکرەنگ و یەکدەنگ و یەک سەنگ بن و، ئەمەش: خوا بە یەکگرتن (توکید) و ئیمانەکیان لە سەریان پێویست دەکات، بەلام لە کاتییدا دینە نیو کایە سیاسیەو، دەیانەوی واقیعی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی خەڵکەکیان بگۆرن، زیاتر پێویستییان بەو تەبایی و یەکریزی و ھاوکاریەیی ئێوانیان دەبن.

کتیی دوازدەھەم: {بەنەرەتەکانی مۆڵمانەتیەکی راست و ھاوسەنگ}

بۆیە ئەمیش کراوەتە ئالقەی دوازدەھەم و کۆتایی، چونکە لە کاتییدا مۆڵمانانی ولاتی و کۆمەڵگایەکی، یان تیکرای ولاتان و سەرچەم ئۆممەت، ئەو قۆناغانە رابردوو، دەبن، بە کۆ (مجموع) دینە ئاستیکەرە، کە مۆڵمانەتیەکی و دینداریەکی راست و ھاوسەنگ ئەنجام بدەن.

(5)- ناوونیشانى ئەم زنجىردىيە: {بەرەو! باشتىر تىگەيشتن و پىگەيشتن}

ئەم ناوونىشانە، پاش بىرکردنەوئى زۆر پى گەيشتووم و، چەند ناوونىشانىكى دىكەشم بە زەيندا ھاتن، وەك:

۱- مەسۇلمانىنە! با تىگەيشتووترو پىگەيشتووتر بىن.

۲- باشتىر تىگەيشتن و پىگەيشتنى مەسۇلمانان.

۳- بەرەو باشتىر تىگەيشتن و پىگەيشتن.

۴- بەرەو ھۆشيارىي و بىدارىي باشتىر مەسۇلمانان.

بەلام سەرەنجام ئەوئى کردوومەتە ناوونىشان، پىم پەسندتر بوو.

(6)- كىتەبەكانى ئەم زنجىردىيە، ھەرچەندە ھەولمداو پوختە و گوشراوى تىگەيشتنى خۇميان لەبارەى زۆربەى لايەن و رەھەندەكانى ئىسلامەو، تىدا بخەمەرپوو، بەلام بە بەدىلى كىتەب و بەرەمەكانى دىكەم دانانرىن، بۆ نمونە:

لە كىتەبى پىنجەم دا، باسى: {پايەكانى بوونناسىي} و {پروونکردنەوئى ئيمان}م کردو، بەلام بىگومان ئەو كىتەبە نايىتە جىگەرەوئى كىتەبى يەكەمى: (موسوعة: الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) بە ناوونىشانى: (الإسلام: معرفة صحيحة بالخالق والخلق)، ھەرەوھا نايىتە جىگەرەوئى: (مەوسووعەى: ئيمان و عەقىدەى ئىسلامىي) كە شەش بەرگە.

ھەرەوھا كىتەبى شەشەم: (خواپەرستىي، تەزكىيە، تەقوا) بەدىلى:

(مەوسووعەي: خواپەرستىيى) كە چوار بەرگەو، بەدىلى كىتئەكانى:
(رېنگاي صالح بوون و بەرەو خوا چوون) و (گيانى ژيان) و (گەرەنەو
بۆ لاي خوا) نىيە.

ھەرۋەھا كىتئەي دىيەم: (چوار بابەتى سىياسىي ھاۋچەرخى گىرگى
و ھەستىيار) بەدىلى (مەوسووعەي: ئىسلام و دەۋلەتدارىيى) نىيە.

وېرەي ئەۋەي كە چەند بابەتتىكى ۋەك: (چەند بابەتتىكى ھونەرىيى)
و (يادو بۆنە و جەژنەكان) لەم زنجىرە كىتئەدا نەھاتوون.

بە كورتىيى: ھەرچەندە ئەم زنجىرەيە - يان: مەوسووعەيە - دوا
تىگەيشتەن و ھالى بوونەكانى بەندەي، بۆ زۆر بواري ئىسلام و، گەلنىك
رەھەندى دىن و ژىن و دىندارىيى و دىيادارىيى، گىرتوونە خۆي، بەلام
ناگونجى بىكرىتە جىگرەۋەي كۆي بەرەمەكانى بەندە.

(۷) - ئەم زنجىرە كىتئەم، ۋەك سەرچەم كىتئە و بەرەمەكانى دىكە، بۆ
مىسولمانان بە گىشتى نووسىيون، نەك بۆ كۆمەل و گروپ، يان توئىزو
مەشرەپىكى تايبەت، ھەزىش دەكەم ھەر كەس دەكەۋىتە بەردەستى، ھەر
بەۋچاۋە تەماشايى بىكات.

(۸) - كەم و زۆر لەم زنجىرە كىتئەدا، ھەۋلەم داۋە، ئەۋەي بە ھەلەو
كەرچ و كالىي و ناتەۋاۋىي دەزانم، لە ھەر كۆمەل و گروپ و توئىزو
مەشرەپىكى مىسولمانان دا، لە پروۋى دىلئۆزىيەۋە پەنجەي بىخەمە
سەرۋرەخنىي لىبىگىرم، ئىنجا ھىۋادارم ئەۋرەخنى گىرتانەم، بە دىلىكى
ساغ و سافەۋە فام بىكرىن و، شتى دىكەيان تىۋە نەپپىچرى و، لە شتى
دىكەۋە نەپپىچرىن.

(۹)- ھەندىك لە بابەتەكانى ئەم كىتابانە - لە كىتیبكەو ھە بۆ كىتیبك - جۆرىك لە ئىكچوون و بگرە دووبارە بوونەو ھىيان تىدا دەبى و، ئەو ھەش ئاسايىيە، چونكە كىتیبى بەرزو بە پىزو بى ھەلەى خواى مېھرەبان و كارزانىش، بابەتە گەورەو گرنگەكان، بە زياتر لە شىوازىك دىنى و، دووبارە دەكەتەو، بۆ زياتر چەسپاندىيان لە عەقل و دلى مروڤەكاندا، ئىمەش بەپى تۈانا قورئان دەكەينە سەرمەشقمەن لە شىوازەكانى دا.

(۱۰)- شتىكى ئاشكراو بەلگە نەويستە: كە ئۆممەتى پىغەمبەرى كۆتايى موحەممەد (صلى الله عليه وسلم) لە تىكرای مسوڵمانانى ئەھلى قىبلە پىكدى، بە ھەموو رەنگ و مەشرەب و مەزھەب و ناوونىشان و بۆچوونەكانيانەو، ھىچ كەسش ھەق و راستى رەھا (مطلق)ى لەسەر تاپۆنەكراو، منىش لەلای خۆمەو: تىكرای مسوڵمانانى نىو بازەنى ئىسلام، بە براو خوشكى خۆم دەزانم و، دۆستايەتتى (موالاتە) ى كردىيان، بە فەرز دەزانم و، بە خۆشيان دلخۆش و، بە ناخۆشيان دلناخۆشم - بەپى تۈانام - .

(۱۱)- ھەتا مسوڵمانان بە گشتى، لە قاوغ و قەپىلك و بازەنە داخراو تەسكەكانى: طائىفى، مەزھەبى، حىزىبى، تەوژم، مەشرەب، قوتابخانە ... ھتد نەيەنە دەرى، بۆ نىو فەزاو بازەنى فراوانى وەحىي و شەرىعەتى خوا، مەھالە لەو واقىعە سەخت و دژوارەى تىيكەوتوون، دەرباز بىن و، بىگومانىش:

تەنيا وەحىي خوا بە كەلكى ھەموو رۆژگارو شوئىك دى و، بەس وەحىي خواى عز وجل دەگونجى تىكرای مسوڵمانانى لەسەر كۆوەبن و، مسوڵمانان تەنيا لە سايەى وەحىي دا، جىيان دەيتەو،

پیشەكى ئەم كىتەبە

الحمد لله الصلاة والسلام على رسول الله، محمد وآله المهتدين بهداه،
من الصّحب والأزواج والقراة والتابعين لهم بإحسان إلى يوم لقاء الله.

بەريزان!

حالى شپىزو واقىعی سەخت و دژوارى ئۆممەتى ئىسلام، لەكەس
شیردراو، پەنھان نیه، ھەرچەندە بارودۆخ و ھەل و مەرجى ناسک و
ھەستیار، لەمیزووی ئىسلام و مسوڵمانان دا زۆر گوزەراون و، گەلیك
حالەتى سەخت و ناپەرھەت بەسەر ئەھلى ئىسلامدا ھاتوون، بەلام
لەھەندىك پرووھە: قوناغى ئىستای ئۆممەت لەناخوشى و خراپى دا،
ژمارەى پێوانەى (الرقم القياسى) شکاندو، بەتایبەت لە سى پرووھە:
یەكەم: ناتەباى و پەرتهوازیی نىوخوی ئۆممەت، كە چ لەرووی
فیکرییەو، چ لەرووی سیاسییەو، ئۆممەتى ئىسلام، زۆر خراپ
پەرژاو، مسوڵمانان لەزۆربەى ولاتەکانیاندا، وەك دەنەکانى
تەسبیحىكى دەزوو پچراو، پرژو بلاوبوونەو، لەحالىك دا كە خواى
بەرزومەزن یەك ناوى لێناون:

﴿... هُوَ سَمَنُكُمْ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا
عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾ (٧٨) الحج

مسوڵمانان ئىستا زۆربەیان ئەو تاکە ناوە خواىیەیان فەرامۆش
کردو، بوونە چەندان کۆمەڵ و گروپى گەورەو گچکەو، خۆیان

لەژىر چەندان ناوونىشان دا دەبىننەو، كىشەى گەوردەش ئەو دىيە كە دەمارگىرىيەكى سەخت و خەستىشان، بۆئەو جوغزوبازنەو ناوونىشانەيان ھەيە، كە ھەلقولایى بىروزەينى خۇيان و، ھەل و مەرچەكانى خۇيان و، خواو پىغەمبەرەكەى (مۇھەممەد) صلى الله عليه وسلم كەسيان پىيانەو پابەند (مُلَزَم) نەكردوون.

دووھم: دواكەوتووئىتى ئۆممەت لەرووى عەقلىي و فېكرىي و زانستىيەو، كە بىگومان ئەو دواكەوتووئىيە زۆر دەرھايشتەى خراپى نىمايان و بەرجەستەى ھەن، لەھەموو بوارەكانى دىن و ژىنى مۇسۇلمانان دا.

زەقترىن ھالەتى دواكەوتووئىيە عەقلىي و فېكرىي، لەچاك تىنەگەيشتىنى مۇسۇلمانان لەقورئان و رېبازى پىغەمبەردا صلى الله عليه وسلم نىمايانە، واتە: كىتېبى خۇيىراوى خوا (كتاب الله المقروء)، ھەروھە زەقترىن ھالەتى دواكەوتووئىيە زانستىيەى، لە دوورىي مۇسۇلمانان لە باش ئاشنا نەبوونىان بەگەردوون دا، بەرجەستەيە، واتە: كىتېبى بىنراوى خوا (كتاب الله المنظور).

سېيەم: بىھېزوپىزىي لەرووى سىياسىي و ئابورىي و ئىدارىي و سەربازىيەو، كە ئەمىش ھىندە زەق و بەرچاوە، ھەوجىي بەروونكردنەو قسە لەسەركردن ناكات، چونكە ولاتانى مۇسۇلمانىشىن، وەك گۆشتى خىرى بەسەر زلھىزانى رۆژھەلات و رۆژئاوا بەشكران!

ئىنجا لەسۆنگەى ئەو دىيە كە ھەرمۇسۇلمانىك - بەگۆيرەى توانا بۆ لوانى - لەسەرى پىيىستە، خەم بخوات لەئايىنەكەى و، ئەو ئۆممەتەش، كە لەسەرى بىيات نراو، كە لەو واقىع و ھالەتە شىرزو دژوارە دەر بازىيان بىكات، ئەگەر تەنەت بەقسەيەكى ھەق و، نزاىەكى

خێریش بوو، منیش بەپێیستم زانی لەو بارەو بەدویم و ئەوێ بەهەق و راست و، بەباش و سوود بەخشی دەزانم، لەو بارەو بێخەمە روو، ھەرەك لە رابردووش دا، بەپێی توانام، ئەو پێشەم بوو، ئیدی سەرەنجام: ئەم کتێبە بەرھەم ھات کە لەئەسڵ دا دوو وتار بوون، لەکۆرپێک دا پێشکەش کراون.

لێرەدا بەپێیستی دەزانم، ئاماژە بەراستیەکی گەرم بکەم:

بەپای بەندە: رووباری ئیسلام ھەرلەو رۆژەو کە لەسەردەستی موبارەکی پێغەمبەری کۆتایی (محمد) صلی اللہ علیہ وسلم لەسەرچاوەی زولالێ وەحیی خواوە - کە لەقورئان و رپبازی پێغەمبەردا خۆی دەنویستی - کەوتەری، بەردەوام ئەو ئاوە شیرین و سازگارو زولالێ وەحیی، لیتەو لال و خەشپ و خال و، شتی نامۆی جۆراوجۆری تێکەڵ بوو، کە بەتەواویی: تام و بۆن و دیمەنی شیواندە، بۆیە لەھەر کات و شوێنێک دا بویستری: گۆرانکاری و پاکسازی و چاکسازی لەژیانی مسوڵمانان دا بکری، لەھەردووک بواری دینداری و دنیاواری دا، پێیستە دەستپێک بریتی بێ لە: گەرانەو، بۆسەرچاوەی سازگارو زولالێ وەحیی و پەيامی خوا سبحانەوتعالی.

ھەلبەتە سەرچەم ئەو مەزھەب و رپبازو قوتابخانە، فێقھیی و پەروردەیی و فیکری و عەقیدەییانە، لەلایەن زاناو پێشەوايانەو، بەرھەم ھێتراون، بەئەندازەی خەمەتیان بەمسوڵمانان و، لەمەحەکی نەقل و عەقل دەرچوونیان، جێی رپزو حورمەتن و، خاوەنەکانیان، بەئەندازەی ئیخلاص و پێکان (إصابة)یان، پاداشتیان لەلای خوا

میھربان و بەخشەرھەییەو، ئیمەش سوپاسیان دەکەین و، دوغای خێریان بۆدەکەین، بەلام:

هه‌قی ر‌ه‌ها (الحق المطلق) ته‌نیا له‌وه‌حیی خوا دایه: ﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ﴾ ﴿٢٩﴾ الكهف

هه‌روه‌ها ته‌نیا پیغه‌مبه‌ری خوا (محمد) صلی الله علیه وسلم له‌هه‌له‌و پ‌ه‌له‌ پارێزراو (معصوم)ه، بۆیه: ده‌مارگیریی (تَعَصُّب) و ته‌سلیم بوونی ر‌ه‌ها، بۆه‌ر مه‌زه‌ب و ر‌ی‌بازو قوتابخانه‌و ئیجتیهادو بۆچوون و ر‌ایه‌ك و، له‌جیی وه‌حیی خوا دانانی و، كردنی به‌جیگروه‌ (ب‌دیل) و ته‌لته‌رناتیقی، هه‌له‌یه‌کی کوشنده‌یه‌و، ماک و سه‌رچاوه‌ی زۆربه‌ی لادان (انحراف)ه‌كانه، له‌ر‌ی‌بازی شه‌ریعت، كه به‌داخه‌وه ئه‌و حاله‌تی دۆگمایی و داخراویی و ده‌مارگیریی (جمود و إنغلاق و تَعَصُّب)ه، له‌هه‌رسیك ر‌ه‌وتی: شیعه‌گه‌راییی^(١) و، سۆفییه‌گه‌ریی^(٢) و،

(١) شیعه‌گه‌ریی (تشیع) له‌ر‌یشه‌دا جوولانه‌ویه‌ك بوو، وه‌ك لایه‌نگه‌ریی (علي بن أبي طالب) خوا لئی ر‌ازی یه‌ و، دواتر له‌سه‌ركرده‌وی خ‌ز‌مان و بنه‌ماله‌ (أهل البيت)ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم به‌تایبه‌ت (علي)و كور‌و نه‌وه‌كانی، له‌به‌رانه‌ر ئومه‌ویه‌كان و عه‌ب‌باسیه‌كان دا، كه سته‌می زۆریان لئ ده‌كردن، به‌لام دوا‌یی ده‌ستی پیسی كه‌وته‌ نیو به‌لا‌پ‌یدا برا، به‌تایبه‌ت دوا‌ی ئه‌وه‌ی په‌ر‌یه‌وه‌ بۆولاتی فارس.

له‌كتیپی سییه‌می مه‌وسووعه‌ی: (بیرك‌رده‌وی ئیسلامیی له‌نیوان وه‌حیی و واقیع)دا، به‌ناو‌و‌نیشانی: (ته‌وژمه‌ فیه‌ریه‌كانی میژووی مسو‌لمانان) به‌دریژی باسی شیعه‌گه‌ریی و گرو‌وپه‌كانی و بیرو‌پ‌ایه‌كانی‌مان ك‌رده‌.

(٢) سۆفییه‌گه‌ریی (تصوف) له‌ئه‌سل دا، هه‌ولێکی ژماره‌یه‌ك له‌زانایان بووه، له‌كار‌دانه‌وه‌ی ر‌ۆچوونی كۆمه‌لگا به‌گشتی و، به‌تایبه‌ت حوكم‌رانان، به‌ژیا‌نی ماددی و ر‌ابواردنی ناشه‌رعیی دا، بۆگێرانه‌وه‌ی كۆمه‌لگا به‌ره‌و لایه‌نی

سەلە فییگەرایی وەھابی (السُّلْفيّة : الوهابية) دا، زۆرتین پشک و بەشی ھەیە!

مەعنەویی و ڕووحیی و، وەدەستەنناتی تەزکیەیی نەفس و تەقوا، بەلام دوازی پاش سەرھەڵدانی ڕیپازەکانی سۆفیگەرایی (طریق التصوّف) لەزۆر ئەولاتانی مەسولمانان دا، کەم و زۆر لادان و ھەڵەویەلەیی تیکموت و، ھەندیک جارێش کەسانیکی ساختەو بەرژەودەندی دنیاوی خواز، خۆیان تێخزانن، زیانی زۆریان بەناووشۆرەت و سومەعی گەیانن، لەبەرچاوی خەڵکیکی زۆریان بێزانن، ئە نامانجی بنەرەتی خۆی دووریان خستەو.

لە کتیی سێمە: (مەوسووعەیی بیرکردنەوی ئیسلامیی...) دا بەناوونیشانی: (تەوژمە فیکرییەکانی میژووی مەسولمانان)، ھەرودھا ئەکتیی پێنجەمی دا، بەناوونیشانی: (چەند پرسیکی ھەنووکەیی جۆراوجۆر) تاراددەیک باش باسی: تەزکیەیی نەفس و ڕیپازەکانی تەسەووفمان کردو، ھەولمان داو: ھەق و ناھەق، لەیەک ھەلاوێرن و جیاپان بکەینەو.

(۱) سەلە فییگەرایی وەھابی (السُّلْفيّة الوهابية) جیاپە لە ڕەوتی: شۆنکەوتنی پێشیننی چاک (إتباع السلف الصالح)، کە ئەو: خالی ھاوبەشی نۆوان سەرچەم مەسولمانانەو، تایبەت نیە بەچەند کۆمەڵ و گرووپیکەو، کە ئەو ناوونیشانە بۆخۆیان بەکاردێنن، مەبەست لە: سەلە فییگەرایی وەھابی (السُّلْفيّة الوهابية) ئەو تەوژمەیکە کە دەمارگیرانەو داخراوانە، ئەو ناوونیشانە بەناھەق بۆیان بەکاردێنن و، دیانەوی قۆرخنی بکەن بۆخۆیان و، سەرمەجام خۆیان لە جەماوەری مەسولمانان دادەپەڕن و، بەھوی ئەو ناو لەخۆنەشیانەو، گیرۆدەیی نەخۆشیی خۆپەسەندی و، خۆبەسەر خەڵکدا ھەڵکێشان و، موزایەدی جۆراوجۆر دەبن.

لەھەراکام لە کتیی سێمە و پێنجەمی: (مەوسووعەیی بیرکردنەوی ئیسلامیی) لەنۆوان وەحیی و واقع (دابەناوەکانی: (تەوژمە فیکرییەکانی میژووی مەسولمانان) و (چەند پرسیکی ھەنووکەیی جۆراوجۆر) دا، تاراددەیک باسی ھەراکام لە ڕەوتی: شۆنکەوتنی پێشیننی چاک و، تەوژمی سەلە فییگەرایی وەھابی کراو، ئەکتیی دوویمی مەوسووعەیی ناوبراوشدا، بەناوونیشانی: (ھێلە گشتییەکانی جەماوەری مەسولمانان) باسی ھەلەو ئیشکالەکانی ناوی (سەلە فیی) لەخۆنان، کراو.

ھەرچەندە ئىنساف و داد گەربى خوازىارى ئەوھىيە كە بۆ ھەلسەنگاندىن (تقىيم) ھەر كەسنىڭ لە مسوئلمانان، سەرنجى خودى خۆى بدرى و، بەھۆى ناوونىشانى طائىفەو مەزھەب و مەشرەب و حىزبە كەيەو، نە ستەمى بۆ بىكرى و، نە ستەمىشى لىبىكرى و، بىنگومان ھەم لەنىو ئەوانەدا، كە بە ئەھلى طەرىقەت و تەسەووف ناسراون و، ھەم لەنىو ئەوانەشدا كە ناوونىشانى سەلەفىي، يان (وھابى) يان لەسەر بوو، كەسانى دىندارو ساغ و راست زۆر بوون، كە خزمەتى گەورەو بەرچاويان بە ئىسلام و مسوئلمانان كەردو، ئىمەش شانازىيان پىۋەدەكەين و، دوغەى خىريان بۆ دەكەين، بەلام كەسانىكى زۆرىش لەژىر ئەو ناوونىشانەدا — ھەروەھا لەژىر ناوونىشانى دىكەشدا — ەك زۆرىك لە لاين و جم و جۆلە ئىسلامىيەكان - گىرۆدەى دەردى دەمارگىرىي و خۆپەسندىي و داخرايى بوون.

۴۰

ھەلبەتە چاكەكانى نىو ھەر كۆمەل و گروپىك، چاكن و، خراپەكانىشان خراپن.

كۆتايى ئەم (پىشەكى) يەش بەچەند قەسەيەكى زاناي ناودار (ابن عثيمين) خوالىي خۆشېي دىنم: كە لە ەلامى پرسىياري: سەلەفىيەت چىيە (ما السلفية؟) دا گوتوويەتى: (السلفية هي اتباع منهج النبي صلى الله عليه وسلم وأصحابه، لأنهم سَلَفُوا تَقَدَّمُوا عَلَيْنَا، فَاتَّبَعَهُمْ هُوَ السَّلَفِيَّةُ، وَأَمَّا اتِّخَاذُ السَّلَفِيَّةِ كَمَنْهَجٍ خَاصٍ يَنْفَرِدُ بِهِ الْإِنْسَانُ، وَيُضِلُّ مَنْ خَالَفَهُمْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَلَوْ كَانُوا عَلَى حَقٍّ، فَلَا شَكَّ أَنَّ هَذَا خِلَافُ السَّلَفِيَّةِ فَالسَّلَفِيَّةُ مَعْنَى أَنْ تَكُونَ حِزْبًا خَاصًّا، لَهُ مُمَيِّزَاتُهُ، وَيُضِلُّ أَفْرَادُهُ مَنْ سِوَاهُمْ، فَهَؤُلَاءِ لَيْسُوا مِنَ السَّلَفِيَّةِ فِي شَيْءٍ) (۲).

(۲) (-) منهج الأئمة في التعامل مع المخالف، سراج الدين اليماني، ۲۶۶، ۲۶۵.

واتە: سەلەفیەت^(۱) شوێنکەوتنی رێبازی پیغمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) و ھاوێلانێتیی، چونکە ئەوان پیشینمان بوون و پیشمان کەوتوون، بۆیە شوێنکەوتنێان، سەلەفیەتە، بەلام ئەوە کە مەرۆف سەلەفی بوون بکاتە بەرنامەییەکی تایبەتی خۆی و مسوڵمانانی جیا لەخۆی بەگومرا دابنێ، ھەرچەندە لەسەر ھەقیقەت بن! ئەوە بێگومان پیچەوانەی سەلەفیەتە...

چونکە سەلەفیەت بەو واتایە کە حیزب و کۆمەڵێکی تایبەت نێک بھێنێ، کە چەند تایبەتمەندییەکی سەربەخۆی ھەبن و، تاکەکانی خەڵکی دیکە جیا لەخۆیان، بە گومرا دابنێن، ئەوانە ھیچ پەیوەندییان بەسەلەفیەتەو نیە.

٤١

خو بە لوطف و کەرەمی بێ سنووری، ھاوکارو ھیداتدەرمان بێ، بۆزالبوونمان بەسەر ئارەزووەکانی ئەفسمان و، کۆسپ و پەرچەکانی رێی گەرانی وەمان دا، بەرەو سەرچاوەی زوڵالی وەحیی خوا، لەھەردووکی بوارێ تیگەشتن و پیگەشتن، یان: زانین و توانین، یان: ھالییوون و لەخۆداکردنە ھال دا.

٦ / رجب / ١٤٤١ھ

٢٠٢٠/٣/١ز

(١) (٥) کەواتە: ئەسڵ شوێنکەوتنی پیشینی چاک (السلف الصالح) بە کردووە نەک، بە ناولەخۆنان و شیعاری بێ کردار، بەو پیگەشت بێ، زۆر (سەلەفی ناو) لەسەلەفیەت دەشۆرێن!

پەت خۆشکردن

خوێنەری سەنگین و شیرین!

ئەم کتیبەیی بەردەستت، لەئەسڵ دا کۆی دوو وتار (محاضرة) ی بەندە بوو، کە لە ئیوارە ی پوژیی: (٢٠١٩/٢/١) زدا لە کۆرپێک دا^(١) لە شاری رانیە، پێشکەش کراون، بەناوونیشانی: (واقیعی دژوازی ئۆممەت: ھۆکار و چارەسەر)، دەشتوانن لەکەنالی تایبەتی خۆم لە یوتیوب، بەو بار کۆدە بینەری ھەردوو وتارە کە ببن:

پاش تاپ کرانیان^(٢)، دووسی جار چاو
پیداخشاننەوێ وردی خۆم، بەمجۆریان
لێھاتو.

شایانی باسیشە: بابەتە کە بەھەرسێک
تەوەرە کە یەو، وەک خۆی ھێلراو تەو، جگە لەچەند وردە دەستکارییە کە
شیوازی نووسین دەیانخوازی، بەلام چەند وردە بڕگە یەکیشم لەھەندێک
شوین دا زیاد کردوون، کە کەمیی کات، لەکاتی وتارەکان دا، پڕیگریووە
لە خستنە پرویان.

ئەمەش ناوونیشانەکانی باسەکانی ئەم کتیبە:

- (١) کە لەلایەن پێنخراوی: (ئاراستە ی دروست بۆ ھزری ھاوسەنگ) ەو
سازکراو، خوا پاداشتیان بداتەو زۆر سوپاسیان دەکەم.
- (٢) لەلایەن کاک (شوان) ی کورمەو، خوا پاداشتی بداتەو صالحتری بکات.

دەستپێک: بەرچاوپروونی

تەوھەری یەكەم: واقیعی دژواری ئۆممەت

تەوھەری دووھەم: ھۆکار

۱- نەشارەزایی و دواکەوتوویی عەقڵیی و زانستی.

۲- پەرتەوازایی و دووبەرەکی.

۳- ھەژاری و نەداری و، قەری و پەری و چینیایەتی.

۴- بێدەسەلاتیی و وابەستەیی.

۵- ستەمکاری و خۆسەپاندن.

بەرچەستەبوونی دوورکەوتنەوێ لەوھەیی، لە ھەوت دەرھاوێشتەیی
سەرەکی دا.

تەوھەری سێھەم: چارەسەر

ھەنگاوی یەكەم: خۆبەدۆستی ڕاست و دروستی واقیع.

ھەنگاوی دووھەم: قەناعەت ھەبوون بەگۆرانگاری و، ھەبوونی
ئیرادەی گۆرانگاری و پاکسازی و چاکسازی.

ھەنگاوی سێھەم: گەڕانەوێ بۆ وەحیی خوا سەحانەوتعالی.

ھەنگاوی چوارەم: قورئان کردنە پێوەرو تەرازووی گەڕانگێدان
بەمەسەلەکان.

ھەنگاوی پێنجەم: بێرکردنەوێ بەکارھێنانی عەقڵ و ھەستەوێرەکان،
لەتێفکەری و سەرنجدانی ھەردوو کتێبی خۆبەدۆستی و بێرەوێ خوادا.

ھەنگاوی شەشەم: ژیان لە واقیع دا، نەك لە مێژوودا.

ھەنگاوی ھەوتەم: ھاوسەنگ بوون و، خۆپاراستن لە تێپەراندن و بەزایەدان.

ھیواشم وایە ئەم بەرھەمە کەلینیکی باش بگریت، لەبەرچاو ڕوونکردنەوەی بەشیکی زۆری مسوڵمانان دا، لەبارەیی واقیع و حاڵی سەخت و دژواری ئۆممەت و، ھۆکارەکانی پەیدا بوونی ئەو واقیع و ھالەتە نەویستراوە، چۆنیەتی و ھەنگاوەکانی گۆڕین و چارەسەرکردنیەو.

ھەرۆھا مایەیی بەرچاو ڕوونیی و، ڕەواندەنەوەی تەم و مژی گومان و دوودلیی کەسانیکیش یی، کە لە سۆنگەیی نەشارەزاییانەو، لە ئیسلامی بەرجەستە لە قورئان و ڕیبازی پیغەمبەری خاتەم (محمد) صلی اللہ علیہ وسلم دا، حاڵی شیرزو شیواوی مسوڵمانان و ئۆممەت، دەکەنە بەلگەیی ناتەواویی ئایین و بەرنامەیی کەمڵ و تیرو تەواوی خوا (ئیسلام)!!

چونکە ھەرکەسێک شارەزای قورئان و سوننەت یی، دُنیا دەبی: کە ھۆکاری بارودۆخی خراپ و شیواوی ئۆممەت: دووریانە لە وەحیی و پەيامی خۆی بەرزومەزنەو، تێدەگات کە: لەزۆربەیی شتان دا، ئەوێ خۆا پیغەمبەرەکەیی (محمد) صلی اللہ علیہ وسلم بە مسوڵمانانیان ھەرموو، ھەرامۆشیان کردو، بگرە بە پیچەوانەو ش ڕەفتاریان کردو!

دەستپىڭ: بەرچاۋروونىيى

يىڭومان ئىمە چ ۈك نەتەۋى كورد بە گشتى، لەم باشورى كوردستانەدا، ھەرۋەھا لە باكورى و، لە پۇژھەللاتى و، لە پۇژئاۋاي، چ ۈك ئەو نەتەۋانەي كە بە ھەمويان ئۆممەتى ئىسلام پىكىدىنن، ئۆممەتى پىڭمەبەرى كۆتايى موحەممەد (صلى الله عليه وسلم)، لەسەرمان پىيىست كراۋە كە پابەند بىن بە ئىسلامەۋە، بۇ ئەۋى ناۋى ئۆممەتى ئىسلام و ناۋى مەسۇلمانمان شايستە يىت، چونكە مەسۇلمان كەسپكە بۇ خوا مەكەچە، بە ھۆى پابەندىيى بە ئايىن و بەرنامەكەيەۋە كە ئىسلامە، لە راستىيدا كەسپك مەكەچ نەبى بۇ خوا و، پابەند نەبى بە ئايىن و بەرنامەكەيەۋە، شايستەى ناۋى مەسۇلمانەتپى نىە، ھەموو مەسۇلمانىكىش لەسەرى پىيىستە لە زاتى خۇيدا، ھەرۋەھا بە كۆشيان: ھەمىشە ھەلۋەستە بىكەن و خۇيان لە گەل ئىسلامدا پىۋانە بىكەن، بۇ ئەۋى بزەنن لە كۆپى ئىسلامن و ئەۋى كە ئىسلام فەرمانى پى كىردۈە لە ھەموو بۈرەكاندا، چ ۈك بۈۋنەسىيى، چ ۈك ئىمان و عەقىدە، چ ۈك پەرىستشەكان، چ ۈك رەۋشت و ئاكارەكان، چ ۈك لايەنى سىياسىي و بەرپۈۋەردنى كۆمەلگا و، چ لايەنى كۆمەلەيتىي، چ لايەنى جەنگ و ئاشتىي و پەيۋەندىيەكان، دەيت تەماشاي خۇيان بىكەن و بزەنن لە كۆپى ئىسلامەتپىن؟ چونكە بەشەر ئەگەر ھەر عەقلى مۈجەپرەد بۈۋايە، ۈك فرىشتەكان دەۋو، كە فرىشتە خۋاي پەرۋەردگار ۋاي خۇلقاندوون: بى فەرمانىيى خوا ناكەن و، غەرىزە و نەفس و ئارەۋەكان كارىگەرىيان لەسەريان نىە، بەلكو تەنيا بەو ئىمان و خواناسىي (معرفة الله) يە كە خوا لەسەرى رەسكاندوون، بەرپۈۋە دەچن:

﴿لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ ٦ ﴿التحریم.

بەلام ئیمەى مەرف، خوا وای دروست کردوین: دەتوانین بەرز بینەو، دەشتوانین داپەرینە خواری، دەتوانین بگەینە (أعلى علیین) و دەشتوانین بچینەو (أَسْفَلَ سَفَلِینَ)، وەك خۆی پەرەدگار لە سوورەتی (التین) دا دەفەرموی:

﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾ ٤ ﴿ثُمَّ رَدَدْتُهُ أَسْفَلَ سَفَلِینَ﴾ ٥ ﴿إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ ٦ ﴿التین.

واتە: بەدڵنیایی مەرفمان لە باشترین شیوەدا (لەرۆی ماددی و مەعنەوییەو) دروست کردو، دوایی (بەھۆی لەبەرکردنی خۆی خاوەنی و، ئامانج و حیکمەتی وەدیھێنراینیەو) گێڕامانەو، بۆ پلەى ژیری ژێرەو. بیجگە لەوانەى برۆیان هیناو، چاکەکان ئەنجام دەدەن، ئەوانە پاداشتیکی نەبرۆیان ھەیە.

بەرێزان!

ئەم ئۆممەتی کۆتاییە، ئۆممەتی پیغەمبەری کۆتایی {محمد} (صلی اللہ علیہ وسلم) ئەگەر تەماشای قورئان بکەین، خوا لە سوورەتی (آل عمران) دا، ئاواى پیناسە دەکا، دەفەرموی:

﴿كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ ۖ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۚ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ ءَامَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِّنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ ١١٠ ﴿آل عمران.

(١) - برۆانە: مفردات ألفاظ القرآن الکریم، راغب الأصفهانی، ص ٨٦.

وشەى (أمة) واتە: کۆمەل، کۆمەلە خەلک، کە لەسەر شتیک کۆبوونەوه، وەك: يەك ئاين، يەك کات، يان يەك شوین....، خوا دەفەرموی: ئیوه باشتەین کۆمەلن کە بۆ مەروفايەتی رەخسیندراون، (لەبەر چى مسوڵمانان باشتەین کۆمەلە خەلک؟) چونکە فەرمان بە ھەر چى شتى پەسندە دەکەن و، رینگىی لە ھەرچى نا پەسندە دەکەن و، برۆاش بە خوا دین.

کەواتە: چاکتەرونى ئۆممەتى پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) لە گۆترە نیە، ھەر لەبەر ئەوەنیە کە پیاوان دەگوتری: مسوڵمان و، تەنیا ھەر لەبەر ئەوە نیە کە دەلین: ئیمە کۆمەلێ موحەممەد (صلی اللہ علیہ وسلم)ین، سەرۆەرۆ کۆتایی پیغەمبەران.

٤٧

ئىنجا بەرپێزان! زۆرجار ئەو مەروفا بە ھەلەدا دەبات، بۆیە خواى زاناو شارەزا لە سوورەتى (النساء) دا، ئەو وەھمە دەپوچیننئەو، کە ھەم ئەھلى ئىسلام پییەوہ گرفتار دەبن و، ھەم خاوەن کتیبە پیشووەکانیش، کاتى خۆى و ئیستاش پییەوہ گرفتارن، دەفەرموی:

﴿لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۝ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ۝﴾ النساء.

واتە: بە خۆزگە خواستن و لاف لیدانی ئیوہو خاوەن کتیبەکان نیە: ھەر کەسێک خراپە بکات، سزای دەدریتەوہ و، جگە لە خواش ھیچ ھاوکار و پشتیوانیکی چنگ ناکەوێ و، ھەر کەسێک ئەھلى ئیمان

بێ، لە نێر و مێ و، کردەوێ باش بکەن، بە پێی ئیمان و کردەوێ
باشەکانیان، پاداشتیان دەدرێتەوێ و تۆزقائیکیش سته میان لێ ناکرێ.

ھۆی ھاتنە خوارەوێ ئەم دوو ئایەتەش ئەو بوو، کە موسولمانەکان
دەیانگوت: ئێمە لە ھەمووان چاکترین، جوولەکەکان دەیانگوت: ئێمە
باشترین ئۆممەتین، نەصرانییەکانیش دەیانگوت: نەخیر ئێمە باشترین
ئۆممەتین، تەفسیرەکان لە ھۆی ھاتنە خوارەوێ ئەم ئایەتەدا دەلێن:
خوای پەروردگار بەو بۆنەیەوێ، ئەم دوو ئایەتە ی دابەزاندنە سەر
پێغەمبەر موحەممەد (صلی اللہ علیہ وسلم) ^(۱).

ئەنجا ئەو تەنیا موسولمانان نین بە گشتی، کە زۆرجاران بە
ناوی موسولمانەتی ھەڵدەخەلەتێن، زۆر کەس کە ناوی موسولمانە
پێی وایە لە خەڵکی دیکە چاکترە!

٤٨

تۆ موسولمانی؟ بەلێ! لەسەر ئیسلام حیسابی؟ بەلێ! لەسەر
پێغەمبەری کۆتایی حیسابی؟ بەلێ! کەواتە: تۆ لە جوولەکە و
نەصرانییەکان باشتری، لە مەجووسی و بێتەرست و مولحیدان
چاکتری!! ئایا ئەوێ راستە؟! بە دلنایییەوێ نەخیر! چونکە کاتیک
موسولمان لە غەیری خۆی چاکترە، کە بە کردەوێ لە ناخەوێ،
بەراستی موسولمان بێ! نەک ھەر ناوی موسولمان بێ، دەبێ بە
نیوەرۆک موسولمان بێ.

واتە: نەخیر! نە موسولمان لەبەر ئەوێ ناوی موسولمانە، لە
خەڵکی دیکە چاکترە، نە جوولەکە لەبەر ئەوێ ناوی یەھوود بوو،

(۱) (۱) المصباح المنیر فی تہذیب تفسیر ابن کثیر، ص ۳۲۶، و زاد المسیر فی
علم التفسیر لابن الجوزی، ص ۳۲۸، ۳۲۹.

نە نەصرانیی لەبەر ناویان چاکتر بوونە. . کەس لەبەر ناوی، لەوی دیکە چاکتر نیە، کەسیش لەبەر ناوەکەی، خراپ نابێ، بەلکو ئینسان بە کردووە و نیوەڕۆک چاک دەبێ، یان خراپ دەبێ.

لە سوورپەتی (البقرة) ش دا خوای پەروردگار ئاوا پێناسەی ئۆممەتی پیغمبەر (محمد) (صلی الله علیه وسلم) دەکا، دەفەرموێ:

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا﴾ البقرة، ۱۴۳.

واتە ئاوا بەو شیوەیە، {بەو شیوەیە کە باس کرا لە ئایەتەکانی پێشوودا}، ئیوەمان کردووە بە باشترین کۆمەڵ.

۴۹

(وسط) واتە: رێک و هاوسەنگ (عَدْل)، وەک لە فەرماشتی صەحیحی پیغمبەردا (صلی الله علیه وسلم) ھاتو^(۱)، کە (وَسَطًا) واتە: ھاوسەنگ، ھەلبەتە (وسط) لە ڕووی زمانەوانییەوە واتە: نیوەراست، ئنجا لەبەر ئەوەی زۆری جار وایە: ئەملا و ئەولای ھەر شتێک خراپن و، نیوەراستەکەی باشە، بۆ وێنە:

۱- (سەخاوەت و نانێدیی و بەرچاوتیری) لە نیوان دوو سیفەتی خراپ دایە، کە بریتین لە: (چەنگ قووچاندن و نەبەخشین و چرووکی و ڕژدی) و (دەستبلاوی و مالی خۆ بەھەدەردان)، کە ھەردووکیان خراپن، بەلام سەخاوەت ئەوێ: نە دەست نووقاو بی، نە دەست بلاو بی، وایە کە لە شوینی خۆیدا ببەخشی.

(۱) الوَسَط: الْعَدْل، رواد احمد برقم: ۱۱۲۸۹، وقال شعيب الأرناؤوط: إسناده صحيح على شرط الشيخين.

۲- ھەروەھا (ئازایەتیی) دەکەوتتە نێوان (ترسۆکیی) کە سیفەتییکی خراپەو، خۆپێداندانی بێ حیساب کردن (تھۆر) کە ئەویش ھەر خراپە، ئازایەتیی ئەوێکە کە لە شوێنێکدا کە پێویست بکات، بەجیە پێش و، کە پێویست نەکات، خۆت پەنھان بکە و نەجیە پێش.

ھەروەھا بەم شیوەیە دەتوانین زۆر لە سیفەتەکان باس بکەین، کە ئەملاولایان سیفەتی خراپ و، نێوەراستەکیان باشە، ئنجا ئایا ئۆممەتی پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) بۆچی کراوە بە باشترین کۆمەڵ، بۆچی باشترین کۆمەڵ؟ خوا دەفەرموێ:

﴿لَنْكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾ البقرة، ۱۴۳.

تاكو چاودێرین بەسەر مەروفايەتیەو.

وشە (الناس) لە قورئاندا واتە: مەروفايەتی و خەڵک بە گشتی، کەواتە ئۆممەتی پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) وەك چۆن مۆلەزم کراوە کە لە زاتی خۆیدا مەسۆلمانەتی بکات و، لە ولاتی خۆیدا مەسۆلمانەتی بەرپۆبەرێ، وێرایی ئەوێک: پابەندکراوەو لەسەری پێویست کراوە، کە چاودێر بێ بەسەر مەروفايەتیەو.

وشە (شهداء)یش کە کۆی (شھید) یان (شاهد)، ھەم بە مانای چاودێر دی، ھەم بە مانای گەواھییەر (شایەدیی دەر) دی، ئۆممەتی پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) دەبێ ھێندە چاک بێ، چاودێر بێ بەسەر مەروفايەتیەو، ئەگەر لە شوێنێک خەڵکێک لایدا، خراپە ی کرد و زۆلمی کرد، راستی بکاتەو.

یاخود پێرستە بەلگە بێت بەسەر مەروفايەتیەو، کە ئایینی خوا، دوا نوسخە ی ھیدایەتی خوا، کە بە پێغەمبەری کۆتایی موحەممەد

دا (صلى الله عليه وسلم) نىردراو، باشتىن ئايىن و بەرنامەيە، ئۆممەتى پىغەمبەر دەبىي ھىندە راست و چاك بى، بەلگەي راستىيى و تەوايىي ئايىن و بەرنامەيى خوا يىت بۇ مرقۇفايەتتى.

بۆيەش ئەو دەم كىردە دەستىك، تاكو بزانين و دلىيايىن: كاتىك سەرنجى واقىيى دژوارى ئۆممەتى پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) دەدەين، ئەو بارودۇخە ناھەموار و نالەبار و پىركىشە و دەرد و ئاشووبە، كە تىيىدايە، ئەو واقىيە دژوارەيى ئۆممەت، لەگەل ئەو دەدا، كە خوا بۆيى داناو، زۆر لىك دوورن، ئۆممەت دەبىي باشتىن كۆمەل يىت لەسەر زەوى و، دەبىت بەلگەي راستىيى ئايىن و بەرنامەيى خوا يىت بۇ مرقۇفايەتتى و، دەبىت چاودىر بى بەسەر مرقۇفايەتتەو، ئەگەر لايدا، راستى بىكەتەو، كەچى ئىستا واقىيەكەي زۆر پىچەوانەيى ئەو دەيە!

لە ئۆرە كىشەلەنەنەكە، ئەكەلەكەن
بىن ئەكەلەكەن، ئەكەلەكەن، ئەكەلەكەن

ئەللى باپىر/Alibapir

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

www.alibapir.com

ئەللى باپىر/Alibapir

ئەللى باپىر/Alibapir

ئەللى باپىر/Alibapir

ئەللى باپىر/Alibapir

ئەللى باپىر/Alibapir

ئەللى باپىر/Alibapir

ئەللى باپىر/Alibapir

راڳه پانڊي مڪتبه جي ڄاڻوڻ لاءِ باپير

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

QR Code

له نوره ڪوٽه پانڊي مڪتبه جي ڄاڻوڻ لاءِ باپير

www.alibapir.com

QR Code

علي باپير AliBapir

QR Code

بەپىزان!

كاتىك سەرنجى واقىيى ئىستاي ئۆممەت (ئۆممەتى ئىسلام) دەدەين، زۆر شت دەبىنين، ۋەك ھەلەۋىيەلە، بگرە لادان و تاوان، بەلام من پىنج دىمەنم ھىناون، كە زۆر نىمايان و بەرجەستەن:

يەكەم: نەشارەزايى و دواكەوتوۋىيى

يەككە لە زانايانى ھاۋچەرخ گوتوۋىيەتى: (أمة اقرأ! لا تقرأ)
 {ئۆممەتى: بخوینە، ناخوینتەۋە}، ئەمە زەقتىن و نىمايانترىن ھالەتى
 نەخوشىيە لە ئۆممەتى پىغەمبەر (محمدا) (صلی اللہ علیہ وسلم)
 كە نەخویندەۋار و نەشارەزان، بە بەراورد لەگەل خەلكى دىكەدا،
 ھەلبەتە بە گشتى قسە دەكەين و ھاوكو (فُعْدَل) لەبەرچاۋ دەگرين.

دوۋەم: پەرتەۋازەيى و دوۋبەرەككىي

لە ھاللىكدا - ۋەك دوايى باسى دەكەين - ئۆممەت لەسەرى پىۋست
 كراۋە كە يەك رىز بى، يەك دەنگ بى، يەك رەنگ بى، يەك
 سەنگ بى، كەچى زۆربەيى مەسولمانان لەسەر ئاستى تاكەكان و
 حىزب و رىكخراۋەكان و دەۋلەت و قەۋارە سىياسىيەكان، ھەر كەسە لە
 ئاۋازىك دەخوینى و، ۋەك پىشىنان گوتوۋىيەنە: كەس لە مەرى كەس
 ناخوۋى و، كەس بە رەبى كەس ناپوۋى و، ھەر كەسە بە شىۋ و
 دۆلىكدا دەروا! مەسولمانان لەم رۆژگارەدا، ھەزار و يەك رەنگ و
 دەنگ و، ھەزار و يەك ناۋ و عىنۋانىان ھەن.

سپیەم: ھەژاری و نەداریی و، قەپیی و پەپیی و چینیایەتیی

لە لایە کەووە بەشیکی زۆری ئۆممەت لە تێکرای و لاتان مسوڵمانانیش دا ھەژار و نەدارە، کەچی ھەندیکیش زۆر لە سەریانەووە پڕاوە! واتە ھەم ھالەتی قەپیی ھەییە کە زۆرینە کەییە، ھەم ھالەتی پەپیی ھەییە کە کەمینەییە، چینیایەتیییەکی زۆر خراپ ھەییە، لە جیھانی ئیسلامیی دا.

چوارەم: بێ دەسەلاتیی و وابەستەیی

تایا ئیستا کام لە دەوڵەتانی ئیسلامیی توانیایەکی وای ھەییە: بتوانی بەرگری لە خۆی بکات، چ جایی بەرگری لە چەوساوانی دنیا بکات! ئۆممەتی پیغمبەر صەلّات و سەلامی خۆی لیبی، ئەرکی سەر شانیەتی کە بەرگری بکات لە ھەر چەوساوێک لە ھەر گۆشە و کەناریکی دنیا دا بێت، بە دەقی ئایەت، وەك خۆی دادگەر لە سوورەتی (النساء) دا دەفەرموی:

﴿وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا﴾ النساء، ۷۵.

ئەم تەعبیرە: (وما لكم) واتە ئیو چیتانە؟! ئەو پێی دەگوتری: {پرسیارکردنی نکوئیلییکەرانە- الإستفهام الإنکاری}.

واتە: ئەو چیتانە؟! بۆچی لە پیناوی خوادا و لە پیناوی چەوسینراوانیکدا ناچەنگن، لە پیاوان و ئافەرەتان و منداڵان کە دەڵین:

پەرورەدگارمان! لەم ولات و ئاوەدانییە کە خەڵکەکی ستمکارە،
دەربازمانبکەو، لەلایەن خۆتەو سەرپەرشتیار و دۆست و هاوکارێکمان
بۆ بڕەخسێنە.

خوای گەلێبی دەکات لە ئۆممەتی پیغمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم)
کە بۆچی لە پیناوی چەوساواندا خەبات ناکەن، کە رزگاریان بکەن
و دەربازیان بکەن؟! کەچی ئیستا مسوڵمانان ھەموویان بۆخۆیان
چەوساوەن و، ئەک بەرەوی خەڵکیان پێی لە ئاوی دەرنایە، بەلکو
بەرەوی خوشیان کەوتۆتە ئاوی! ئنجا سەرنج بدەن! ئەوەی کە خوا لە
ئیمەیی و یستووە چۆنەو، ئەوەی ئیمە پێوەی گرفتارین چۆنە!!

پینچەم: ستمکاریی و خۆسەپاندان

ئیستا زۆلم و ستمیکی زۆر ھەیە لە نێو ئۆممەتی ئیسلامدا،
لەلایەن حوکمرانانەو، لەلایەن دەوڵەتمەندەکانەو، واتە: ئەوانەی
کە دەستڕۆشتوون، کە بە پارەیی حەرام و بە دەسلەلاتی ساختە
و ناشرەعیی، خۆیان بەسەر خەڵک و ولات (عباد و یلاد) دا
سەپاندووە، خێر و بێرێک کە خوا بۆ ھەموو مەرۆقەکانی رەخساندووە،
بەبێ جیاوازیی، وەک فەرموویەتی:

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾ البقرة- ۲۹.

واتە: ئەو (خوا) ئەو کەسەییە کە ھەرچی لە زەویدایە بۆ ھەمووتانی
دروستکردووە.

ئەوان بۆ خۆیان و دەورووبەریان، لە حیزب و خزم و خەڵکی وابەستەو
دابەستە، قۆرخیان کردووە!

بەرپـزان!

ئەمە واقیعه کە یەو، ویستم دیمەنیکتان بخەمە بەرچاوت: کە {واقیعی دژواری ئۆممەت} یانی چی؟ ھەلبەتە من تەنیا لە پینچ بوادا ئەمەم خستە پروو، ئەگەرنا دەتوانین سەدان بواری بژمیرین، بەلام پیم وایە ئەم پینچە سەرەکییەکانیان.

پلگەیانەکانی مەسئۇڵەتەکانی ئالی بابیر

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

Google Play

App Store

QR codes

www.alibapir.com

alibapir.com

ئەل بابیر AliBapir

کەناڵی

پلگەیانەکانی مەسئۇڵەتەکانی ئالی بابیر

YouTube

Instagram

Twitter

Facebook

QR codes

پلگەیانەکانی مەسئۇڵەتەکانی ئالی بابیر

راڳه پانڊي مڪتبه جي ڄاڻوڻ لاءِ باپير

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

QR Code

له نوره ڪوٽه پانڊي مڪتبه جي ڄاڻوڻ لاءِ باپير

www.alibapir.com

QR Code

علي باپير AliBapir

QR Code

بەرپـزان!

بە بۆچوون و تىگەيشتىنى من: ھەموو ھۆكارەكان - ھۆكارەكانى
واقىيى خراب و سەخت و دژوارى ئۆممەت- دىنەوۈ نىو يەك ھۆكار،
ئەويش برىتيە لە دووركەوتنەوۈ لە وەحىيى و پەيامى خاى پەرودەردگار،
وەحىيى و پەيامى خواش، لە قورئان و سوننەتدا بەرجەستەيە، ئىنجا
ئەمە ھەويرىكە ئاوى زۆر دەوى، كە: چۆن ئۆممەتى ئىسلام لە
ئەنجامى دووركەوتنەوۈدا لە وەحىيى و پەيامى خوا و، لە قورئان و
سوننەت، ئەو ھەموو نەھامەتییى و ناھەمواريانەى بەسەر ھاتوون؟
بەلام ھەول دەدەم: گوشراوى شتەكان و خولاسەكەيان و پرووحەكەيان
لە پىنج ھۆكارى بنەرەتییى دا، بىخەمە پروو.

۶۱

ھۆكارى يەكەم: نەشارەزايى و دواكەوتوويى فيكرىي و زانستىي:

بەرپـزان!

يەكەمىن ھالەتى نەخۆشییى و ناخۆش لە ئۆممەتدا، برىتيە لە
نەشارەزايى و دواكەوتوويى، نەشارەزايى و دواكەوتوويى لە: پرووى
زانستىي و فيكرىيەوۈ، زياتر مەبەستم ئەوۈيە، چونكە مروۆف كە
ئەھلى عىلم نەبوو و، عەقلەكەى خۆى باش بەكار نەھىنا و، لە
پرووى فيكرىيەوۈ دواكەوتوو بوو، لە ھەموو پروويەكى دىكەشەوۈ،
دواكەوتوو دەبىت، جىاوازيى نىوان مروۆف و ئازەل چىيە؟ بىگومان
عەقلە، ئىنجا كاتىك مروۆف عەقلى خۆى بەكار نەھىنا، جىاوازيى
چىە لە گەل ئازەل؟ خاى پەرودەردگار دەفەرموى:

﴿وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ كَانُوا فِي سَآءٍ مَّوَاقِفٍ ۚ﴾
 ﴿١٧٩﴾ الاعراف، ١٧٩.

واتە: زۆریك لە جنین و مروڤمان بۆ دۆزەخ ئامادە كردوون، (بۆچی خوای کاربەجی بۆ ئەوی داناون؟ لە ئەنجامی ئەودا کە ئەوی مروڤی پێ لە ئاژەڵ جیادەکرێتەو، لە کاریان خستو، خواش مروڤی بۆیە دروست کردو، کە مروڤ بێ، ئنجا کاتیك بە ویست و خواستی ئازادانە خۆی، خۆی دەکاتە ئاژەڵ، شایستەیی ئەویە سزا بدریت، خوا ئاژەڵەکان ناباتە دۆزەخ، بەلام مروڤەکان کە خۆیان دەکەن بە ئاژەڵ، دەباتە دۆزەخ! لە درێژدی نایەتە کەدا خوای پەرورەدگار دەفەرموی:} دلبان {واتە عەقلبان} هەن، بەلام پێیان تیناگەن، چاویان هەن، بەلام پێیان نابینن و، گوێیان هەن، بەلام پێی نا بیستن.

{یەکیك بۆی هەیه بلی: ئەدی ئەوەنیه عەقلبان بەکار دینن؟ دەلین: بەلی، بەلام ئەو عەقلەیان بەکار ناھینن بە شیوەیهك کە بۆ مروڤ پێویستە، کە ژیا نیکی مروڤانەیی پێ پرەخسینی و دینداری و دنیا دارییەکی باشی پێبکات، هەرودها دەبینن و دەشبیستن، بەلام دیتن و بیستنیك نا کە تیگەیشتنی لە گەلدابی، دواتر دەفەرموی:} ئەوانە وەك ئاژەڵن و لە ئاژەلێش خراپترن، ئەوانە بێ ئاگان.

بۆچی لە ئاژەڵ خراپترن؟ چونکە ئاژەڵ ناتوانی ئاژەڵ نەبێ، بەلام مروڤ دەتوانی ئاژەڵ نەبێ.

ئنجا لە حالیکدا کە لە رووی فیکرییەو ئۆممەت ئاوايه، با بزانی خۆ لە وبارەو چی فەرموو؟

یەكەمین ئایەتێك كە بۆ پیغەمبەری خاتەم موحەممەد (صلی اللہ علیہ وسلم) دا بەزیو، كە بۆخۆی نەخویندەوار بوو، خویندن و نووسینی نەبوو، وەك خوا فەرموویەتی:

﴿وَمَا كُنْتَ تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذًا لَا تَرْتَابَ الْمُتَّبِلُونَ﴾ (العنكبوت، ٤٨)

واتە: تۆ (ئەو موحەممەد!) پێش ئەم (قورئان)ە هیچ کتییەکت نەخویندۆتەو، بە دەستی راستیشت هیچت نەنووسیوە، ئەگەر نا ئەوانەو لەسەری ناھەقن، دەکەوتنە دوو دلییەو.

پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) نە خویندنی ھەبوو نە نووسینی ھەبوو، ھەروەھا شارەزای کتیبە پێشووەکانیش نەبوو، چونکە وشە (الأمی) دوو مانای ھەن: یەكەم: نەشارەزا لە کتیبە پێشووەکان، دوو: نەبوونی خویندن و نووسین، بە ھەردوو واتایە کە پیغەمبەر موحەممەد (صلی اللہ علیہ وسلم) (أمی) بوو، خەڵکە کەش زۆربەیە (أمی) بوون، بەلام خواو پەروردگار لە یەكەمین وشە یەكەمین ئایەتدا، پێی دەفەرموی: (اقرأ...) العلق-١- بخوینە.

ئنجبا با تەماشایەکی ھەرچوار ئایەتی (٣٠، ٣١، ٣٢، ٣٣)ی (البقرة) بکەین:

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَآءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ (٣٠) وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَآءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَآءِ هٰٓؤُلَآءِ إِنْ كُنْتُمْ

صَدِيقَيْنِ ﴿٣١﴾ قَالُوا سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾ قَالَ يَكَادُمُ أَنْبَتْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَاهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ
قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ
وَمَا كُنْتُمْ تَكْنُحُونَ ﴿٣٣﴾ البقرة، ٣٠-٣٣.

واتە: یاد بکەوه! کاتێک پەروردگارت بە فریشتانی فەرموو:
(دەمەوی) جێنشینێک لەسەر زەوی دابنێم، گوتیان: چۆن کەسێک
لەوی دا دادەنێی کە خراپەکاریی تێدا دەکات و خۆنڕێژیی دەکات، لە
حالیکیدا کە تێمە هەمیشە سەرگەرمی بەپاکگرتن و ستایشکردنتین
و بەدوورت دەگرین (لە هەر لەکەو پەلەیهک)؟!

(خوا) فەرمووی: ئەوەی من دەیزانم ئێوە نایزان.

{ وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي
بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾ } البقرة، ٣١.

ئنجە (خوا) هەموو ناوەکانی فێری ئادەم کردن، دواوی لەسەر فریشتەکان
راینواندن و فەرمووی: ئەگەر راست دەکەن {ئێوە شایستەترن}، ناوی
ئەوانەم پێی بلێن.

{کە بێگومان ئەوانیش نەیانزانبون، چونکە خوا فریشتەکانی
بۆ ژێانی سەر زەوی دروست نەکردوون، تاکو توانای ناو لە شت
نانیان پێی بدات، فریشتەکان (مەبرمج) کران، وەک چۆن کۆمپیوتەر
زانباریی دەخێتێتە نێو، بەس ئەوە کە خوا فێری کردوون، دەیزانن}

{ قَالُوا سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ } البقرة، ٣٢.

(فریشتەکان) گوتیان: پاکیی بۆ تۆ، ئەوەی فێرت کردوین،
بەس ئەوە دەزانین، بەدڵنیایی بەس تۆی زانای کارزان.

بەلام مەرۆف دەتوانی ئەوەش کە خوا فیڕی کردووە بیزانی لە ڕی ئی
پێغەمبەرانی و وەحییەو، ھەروەھا دەتوانی خۆشی بەو توانایە کە
خوا پێی داو، زۆر شت بزانی.

ئەجا دواي ئەوەی کە ئادەم دەبێتە مامۆستای فریشتەکان، خوی
پەرورەدگار بە فریشتەکان دەفەرموی: کەرنووشی بۆ بەرن:

{وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا...} البقرة، ۳۴.

یاد بکەو کاتی کە بە فریشتانمان فەرموو: کەرنووش بۆ ئادەم بەرن،
یە کسەر کەرنووشیان برد.

ئەمە یانی چی؟ یانی: ئەوەی وا دەکات مەرۆف بتوانی لەسەر
زەوی جێنشینی خوا بی، سەر زەوی ئاوەدان بکاتو، ئەمانەتی
خوا ھەلبگرێ، ژیانیکێ تەندروست و ڕیک و راست بگوزەری،
ئەوێە کە ئەھلی عیلم بیت، ھەر بۆیەش ئادەم دواي ئەوەی بوو بە
مامۆستای فریشتەکان و عیلمیکێ لەلابوو، فریشتەکان لەلایان نەبوو،
ئەجا شایستەي ئەو بوو کە فریشتەکان کەرنووشی بۆ بەرن، لە راستییدا
کاتی کە مەرۆف دەبێتە ئەھلی عیلم، ئەو دەستەمۆ کران و ڕامکرانەي
کە یاسای خوا یە ئەھەموو گەردووندا، ئی بەھەمەند دەبی.

وہك خوا (عز وجل) فەرموویەتی: {وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ} {۱۳} الجاثية، ۱۳.

واتە: ھەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدا یە (خوا) لەلایەن خۆیەو
بۆ ئیوەی دەستەمۆ کردوو بۆی ملکەچ کردوون، بیگومان ئەو دا
نیشانە ھەن بۆ کەسانیک بیری کەنەو.

بەلام کە ی مروف لھو بەھرمەند دەبێ؟ بێگومان کە بیری کاتە وەر
رامیستی و سەرەنجام عیلمی ھەبێ، چونکە ئە گەر زانیاری نەبێ بە یاسا
گەردوونییەکان و دروستکراوەکان و نەینییەکانیان، لییان بەھرمەند نابێ
و، بەبێ بەکارھێنانی عەقل و ھۆشیشی ناتوانی زانیارو شارەزابی.

ھۆکاری دووھەم: پەرئەوازیی و دووبەرەکیی:

خوای پەرورەدگار یەك ناوی لە مسوڵمانان ناوہ: {هُوَ سَمَّكُمْ
الْمُسْلِمِينَ} الحج، ۷۸.

بەلام تەماشای بکەن، ئیستا مسوڵمانان چەند ناویان ھەن! ئنجا
سەربارەش دەمارگیریش بۆ ناوہکان! جارێ شیعە و سوننە {ھەلبەتە
وشە ی (أهل السنة) وەك ناوی میژوویی، ئە گەر نا زۆرینە ی مسوڵمانان
پیموایە کە نابێ جگە لھو ناوہی کە خوا لێی ناو، ناویکی دیکە بەکار
بێنن، (مسلمین) مسوڵمانان! ئنجا ھەر لە نیو بازنە ی سوننەدا چەندان
ناو، ھەر وەھا لە نیو بازنە ی شیعەدا چەندان ناو، کە مەبەستم پێی
ئینتیمای تائیفیی و مەزھەبییە، ئنجا ئینتیمای حیزبیی، ئینتیمای
نەتەوہیی، ئینتیمای جوگرافیی... ھتد. یانی مسوڵمانان وا پەرژاون،
بە شەنە و سێلکەش کۆنکرێنەوہ، لە حالیکدا کە خوا یەك ناوی بۆ
داناون، لە سوورەتی (الحج) دا دەفەرموی:

{هُوَ سَمَّكُمْ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا} الحج، ۷۸.

واتە: ئەو (خوا) ناوی لێناو مسوڵمانان لەمەوبەر و لەم (قورئان) ەشدا.
ھەر وەھا لە دوو ئایەت لە قورئاندا خوای بەرز ی مەزن ئەھلی ئیمان
و ئیسلامی شوێنکەوتووی پێغەمبەرانی بە یەك کۆمەل (أمة) داناوہ:

۱- لە سوورەتی (الأنبياء) دا فەرموویەتی:

{ إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ } الأنبياء، ۹۲.

سەرەتا خوا (عز وجل) باسی ژمارەیەك له پیغەمبەران دەکات، سەلامی خویان لیبی، یانی: ئیوه شوینکەوتە ی ئه و پیغەمبەرانەن، ئنجا فەرموویەتی: ئه و کۆمەله ی ئیوه یه کۆمەله، منیش پەرورددگارتانم، بەندایەتی تەنیا بۆ من بکەن.

۲- لە سوورەتی (المؤمنون) دا، خۆی بەخشنده دەفەرموێ:

{ وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ } المؤمنون، ۵۲.

لێرەشدا باسی ژمارەیەك له پیغەمبەران دەکات، سەلامی خویان لیبی، ئنجا دەفەرموێ: ئەم کۆمەله ی ئیوه، یه کۆمەله و منیش پەرورددگارتانم، دەجا تەنیا پارێژ لەمن بکەن.

مسوڵمانان خوا ئاوی پی فەرموون! کەچی ئەوان پەرژوبلاون و، وایان له خۆیان کردوه، که به هیچ شتێک کۆ نه کرینهوه.

ئنجا ئەك هەر ئەوهنده، بەلكو له دوو ئایەتی قورئاندا، خوا هەرەشە ی زۆر قورس له مسوڵمانان دەکا که ئەگەر بی و دینه کەیان بەشەش بکەن و، هەر یه کە ی بەشیکی بگرن، بەشەکانی دیکە ی واز لیبنن و، له نیو خۆیاندا ببه گرووپ و تاقمی جوراوجۆر، ئەوه وهك موشریکه کانیان کردوه و، هیچ فریان به سەر خوا و دینه کەیهوه نامینن، تەماشای بکەن!

۱- خوا لە سوورەتی (الأنعام) دا دەفەر موۆ:

{ إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِيَنَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا لَّسَتْ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ } الأنعام، ۱۵۹.

واتە: بە دڵنیایی ئەوانە ی ئایینی خۆیانیان بەش بەش کرد، {یەکی تەنها لایەنی تەزکیە ی گرتووە، یەکی تەنیا لایەنی فکیری و، یەکی بەس لایەنی جەنگ و، یەکی تەنیا لایەنی سیاسەت... هەر کامیکیشیان هی خۆی پێ راستە}، تۆ هیچ پەيوەندیت پێیانەووە نیه، لێرسینەو دیان عایدی خوایهو، دوایی هەواییان پێ دەدات، لەبارە ی ئەووە کە دەیانکرد.

ئەمەش هەرهەشیەکی زۆر گەورەیه!

۲- لە سوورەتی (الروم) ییشدا، خوا دەفەر موۆ:

{ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣١﴾ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِيَنَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٣٢﴾ } الروم.

واتە: لە هاوێش بو خوا دانەران مەبن، ئەوانە ی ئایینەکە ی خۆیان بەش بەش کرد و، بوونە تاقم تاقم و، هەر کۆمەلە ئەو دی کە بوخۆی لەسەر یەتی، دڵی پێخۆشه.

یانی: هەر کەسە بە یاری خۆی هەلا دەلێ و، هیچیان دانی خێر بە هی ئەو دی دیکە دا ناهێنێ! بەلێ، خوا ئاوی فەرموووە و ئاوا هەرهەشی لێکردوون، کەچی مسوڵمان ئاوان! بۆیەش گوتمان: ھۆکاری سەرەکیی نەهامەتی ئۆممەت، بریتیه لە دوورکەوتنەووە لە وەحیی و پەيامی خوا، کە لە قورئان و سوننەتدا بەرجەستەیه.

ھۆکاری سێیەم: ھەژاری و نەداری و، قژی و پژی و چینیایەتی
 دیمەن و تابلۆیەکی دیکە دیژۆ، کە نیشانەی نا ھەمواری و
 دژواری بارودۆخی ئۆممەتە، بریتیە لە ھەژاری و نەداری لە لایە کەو،
 بە نسبەت زۆریەتی ئۆممەت و، لە لایەکی دیکەشەوە کە مینەییەکی زۆر
 دەوڵەمەندی لەسەرەوێ پژاوی زێدەرۆییکار.

واتە: ھالەتی: قژی و پژی و چینیایەتی.

ئنجبا با سەرەتا باسی ھەژاری و نەداری بکەین:

خوا لە چەندان ئایەتدا، فرمان بە موسوڵمانان دەکا کە دەست
 بجوولێن، کەسابەت بکەن، لەسەر پێی خۆیان بوەستن و، خاوەنی
 ئیمکانیەتی خۆیان بن، بۆ وێنە:

۱- {هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ
 وَإِلَيْهِ النُّشُورُ} الملك، ۱۵.

واتە: (خوا) ئەو زاتەییە زەوی بۆ دەستەمۆ کردوون {بۆی
 ڕامکردوون} ئنجبا بە کەلێن و قەدپالەکانیدا بڕۆن و لە ڕزقی خوا
 بخۆن، {واتە: دەبی بە کەلێن و قەدپالەکانیدا بڕۆن، بە بەرزایی
 و نزمییەکانیدا بڕۆن، ئنجبا ڕزقتان دەست دەکەوێ، بەلام لە بیرتان
 نەچی} تەنیا بۆ لای ویش دەچنەو!

ئنجبا ئایا ئەم فرمانەیی خوا: ئیستا موسوڵمانان جیبەجیبی
 دەکەن، یان کافرەکان؟! کافرەکان دنیا دەپشکنن، بن زەوی، ژێر
 دەریاکان، دەچن بۆ ھەوا و کۆی و کۆی، لە راستیییدا ئەوان ئەمەیان

۳- خَوای پِه روه ردگار له سووره تی (لقمان) دا، به ئه هلی ئیمان ده فِه رموی:

واته: ئايا سەرنج نادەن و نابین! خوا ھەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە، بۆ ئێوی دەستەمۆ کردووە چاکە پەنھان و ئاشکرایەکانی بەسەر ئێوەدا رشتوون!

ئەمە ئەو دەگەينى: كە مەرۇف دەينى تەماعى ھەبى نەك ھەر
لە زويدا، بەلكو تەماعى ھەبى لە خرۆكەكانى ديكەش دا و، لە
كەھكەشانەكانيشدا، كە لىيان بەھرەمەند بى! رەنگە كەسانىك ھەبن،
ھەر كە دەگوترى: رۆكىتىكيان ھەلداوہ بۆ سەر مەرريخ و، دەيانەوى
فلان خرۆكەى ديكەش پيشكن، ھەر لە خوود پىي قەلس بن و،
ھەستبارىيەك بيانگرى!

وہك جاريك ماموستايه كى دوازده عيلم، خوا ليى خوشبى
 وهفاتي كردوه، باسى چوونه سهر مانگ دهكرا، منيش گوتم:
 ئاساييه مروؤف بچيته سهر مانگ، خوا دهفه رموي: ههرچى له
 گهر دوندا ههيه بؤم دهسته مؤ كردوون.

ئەویش گوتى: نەخىر ئەو دە راست نىە.

پرسیم تاخر بوجی؟

گوتی: ئاخەر ئەمڕۆ بۆلین: چووینە سەر مانگی، سبەینێ دەلین:
چووینە سەر رۆژی.

گوتم: مامۆستا! رۆژ ملیۆنان پلە ی فەھرەنھایت گەرمە، ھەر
شتیک ئێی نزیک کەوتەو، دەپرووکینی!

گوتی: نا! دوایی دەلین: چووینە سەر رۆژی.

گوتم: ئنجا چی دەبی؟

گوتی: چۆن! ئاخەر دوایی خوا کوێ بەدەستەو دەمین؟!

ھەلبەتە ئەو کاتە سالانی ھەشتایەکان بوو، بەلام شتیکم لە
بارە ی گەردوونناسییەو دەزانی.

گوتم: مامۆستا! ئەو کەھکەشانە ی ئیمە یەکیکە لە ملیۆنان
کەھکەشانی دیکە، شایانی باسە: ئیستا زانایان دەلین: دووسەد (۲۰۰)
میلیار کەھکەشان لە گەردووندا ھەیەو، ھەندیک دەلین: یەک تریلیۆن
واتە: ھەزار ملیارو، ئەم کەھکەشانە ی ئیمەش دەلین: یەک تریلیۆن
(۱،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰) ئەستێرە ی تێدایەو، خۆری ئیمە یەکیکە
لە ئەستێرەکانی کەھکەشانی کاکیشان، واتە: یەکیکە لەو تریلیۆن
ئەستێرە، مۆلکی خوا زۆر زۆر فراوانە! ئنجا خوا دەفەرموێ:
ھەموویم بۆ دەستەمۆ و رامکردوون، ئەمە ئەو دەگەییەن: ئە ی
مرووف! ھەلبەدە ئێی بەھرەمەند بی، بە شیوێک لە شیوەکان، چونکە
بۆ تۆ وای لێکراو، کە بتوانی ئێی بەھرەمەند بی.

ھەروەھا دەربارە ی قریبی و پری و چینایەتییش، خوا بە دەقی
ئایەت ھەرامی کردو، کە لە نیو مسوڵماناندا قریبی و پری و

چینایەتی ھەبێ، زۆربە قەرب بن و، ھەندیک پەرب بن! بۆ وینە: خوا لە سوورەتی (الحشر) دا دەفەرموی:

{ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ } الحشر، ۷.

باسی دابەش کردنی (قِيَاء) دەکا دوایی دەفەرموی: خوا بۆیە وا دابەشی کردو، تاكو سەرودەت و سامان، لە دەستی دەولەمەندەكانتاندا كورت ھەلنەیت.

كەواتە: ئەوێ كە ئیستا دەبینین، ئەو پێنج شەش ملیۆن خەڵكە لە ھەریك كوردستاندا، خەڵكێكی كەمین، كەچی دەلێن: چەندان ملیاردلیری تێدان، حالی زۆربەیی خەڵكیش دەبینین چۆنە! ئەو خۆی ھالەتێكی ناھەرییەو، رێك لە گەڵ ئایەتی خوادا تێك دەگیرێ.

لە ھەرحی بوخاریی و موسلیم دا ھاتو، كە رۆژێك كۆمەلێك لە یەمەنەو دەین بۆ خزمەت پێغەمبەر(صلی اللہ علیہ وسلم)، خەڵكێك دەبن، زۆر ھەزار و نەدار و بەرگ شە و برسیی و، پرووت و رەجال، پێغەمبەر(صلی اللہ علیہ وسلم) كە تەماشایان دەكات، زۆر كارتێكراو دەبێ و ناڕەحەت دەبێ، دوایی دەفەرموی: (مَنْ كَانَ مَعَهُ فَضْلٌ ظَهَرَ، فَلْيُعْذِرْ بِهِ عَلَى مَنْ لَا ظَهَرَ لَهُ، وَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ فَضْلٌ زَادَ، فَلْيُعْذِرْ بِهِ عَلَى مَنْ لَا زَادَ لَهُ...)^(۱)

پێغەمبەر(صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموی: كێ و لاخی زیادێ پێی، با بیداتە ئەو كەسە كە و لاخی پێ نیەو، كێ خواردنی زیادێ پێی، با بیداتە ئەوانە كە خواردنیان پێ نیە.

(۱) (۱) رواه البخاري: ۱۱۳۱۱ ، ورواه مسلم: ۱۷۲۸.

گێڕەرۆه (راوی) دەلی: بەوجۆرە پیڤەمبەری خوا ھەموو جۆرەکانی مالا و سامانی باس کردن، ھەتا ئیمە دنیایا بووین، کە هیچ کام لە ئیمە بووی نیە، شتی زیادی لەلا بیت و، لەو لاشەوہ ھەژاریک و نەداریک و پەککەوتەییەک ھەبی.

پیڤەمبەر(صلی اللہ علیہ وسلم) بە کردوہ وای کردوہ، ئەگەر خەلکیک ھەبی بە تیۆریی باسی بکا!

ھەرۆھە لە صەحیحی بوخاریی و موسلیم دا ھاتوہ دەربارە زەکات، دەفەرموی: (تُؤَخَذُ مِنْ أَغْنِيائِهِمْ فَتَرَدُّ عَلَىٰ فُقَرَائِهِمْ) ^(۱)، واتە: لە دەولەمەندەکانیان وەردەگیری و دەدریتەو بە ھەژارەکان! کەچی ئیستا پیچەوانە کراوەتەو: سەرۆت و سامان لە فەقیران وەردەگیری و دەدریتە دەولەمەندەکان! پیچەوانەیی ئەوہی کە پیڤەمبەر(صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموویەتی! کەواتە راستە دوورکەوتنەوہمان لە وەحیی و پەیامی خوا، بەو دەردەدی بردووین، لە پرووی ئابووری و ژیان و گوزەرانیوہ.

(۱) رواہ البخاری: ۱۴۹۶ و موسلم: ۲۵۸۳.

ھۆکاری چوارەم: بئ دەسەلاتیی و وابەستەیی :

خوای پەروردگار لە سوورەتی (المنافقون)دا، دەفەرموی:

{وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ} المنافقون، ۸.

وشەي: (عزّة) لە زمانی عەرەبیدا دەلی: {العزّة هي الحالة التي تجعل صاحبها لا يُغْلَب} ^(۱)، واتە: عیززەت: ئەو حالەتەیه کە وا لە خاوەنەکە ی دەکات، کەس بە سەریدا زāl نەبێ، یانی: بالادەستی. واتە: عیززەت هی خاوەنە، هی پیغمبەری خاوەنە، هی بروادارانە.

هەروەها لە سوورەتی (الفاطر)دا دەفەرموی:

{مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ} الفاطر، ۱۰.

واتە: کێ بالادەستی و بەرزیی دەوێ، بالادەستی هەمووی لە لای خاوەنە، {چۆنی و دەدەست یێنین؟} وشەي پاک و چاک {الكلم الطيب} (الطيب) خوا بەیە کەگرتن (توحید) {بۆ لای وی (خوا) بەرز دەبێتەو. {یانێ: بەو وشەیه ئەو عیززەتە لە لای خواوە و دەدەست دی}، ئەو وشەیه ش (ئەو تەوحیدەش) کردەوی چاک بەرز ی دەکاتەو.

ئەگەر نا هەزار جار بلی: (لا اله الا الله)، ئەگەر لە ژیا ئندا تەرجمە ی نەکە ی بە کردەو، لە لای خوا بایی پوولیکە! کەواتە: ئەگەر مسوڵمانان ئەهلی تەوحید بن، خواپەرستی بەراستی بن،

(۱) مفردات ألفاظ القرآن، راغب الأصفهاني، ص ۵۶۳، دار القلم، دار الشامیة،

خاوەنی عیززەت دەبن، ئەمە لە سەداسەد وایە! کێ لە بەرانبەر پارەى حەرپامى دەولەمەندیکدا خۆى دەدۆڕینى؟ کێ لە بەرانبەر دەسلالتى ساختەى ستەمکاریک و خۆسەپىیکدا، خۆى بچووک دەنوینى؟ کەسێک کە ئەهلى ئیمان و تەوحید نەبێ، کەسێک کە پەيوەندى بە خواوە نەبێ، تەماشابکەن خوشک و برایانى بەرپر! جادووگەرەکان، کە فیرعەون هینانى بۆ دزایەتیی کردنى موسا، سەلامى خوا لەسەر موسا و ھاروونى براى بێ، پێش ئەوەى ببنە ئەهلى ئیمان و تەوحید، چییان دەگوت؟

{ وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ }
{ ١١٢ } قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لِمِنَ الْمُقْرَبِينَ { ١١٤ } { الأعراف. }

٧٥

واتە: جادووگەرەکان ھاتنە لای فیرعەون گوتیان: ئایا کریمان دەدەیتە ئەگەر ئێمە زāl بووین؟ پاداشتمان دەدەیتە؟ (فیرعەون) گوتى: بەلێ! بەلێ! زۆریش لە خۆمستان وەزیک دەخەم!

پێش ئەوەى ئەهلى ئیمان بن، ئاوا بۆ تۆزە تەماعێک ماستاویان بۆ فیرعەون دەکرد، بەلام دواى ئەوەى بوونە ئەهلى ئیمان، چییان لێھات؟ کو دەتایان بەسەرداھات! گۆرانکارییەکی سەدەھەشتا (١٨٠) پلەییان بەسەردا ھات و بوونە کەسایەتییەکی دى و مرقۆشکی دى، کە خاوەنى ئەوپەری عیززەت و ئازایەتیی و دەمار و ئازادیی بێ! کاتیک فیرعەون ھەرەشەیان لێدەکات، وەک لە سوورەتى (طە)دا ھاتو:

{ فَلَا قُطْعَ رَبِّ أَيْدِيكُمْ وَأُجُلَكُمْ مِّنْ خَلْفٍ وَلَا صَلْبَيْكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَنَعْلَمَنَّ إِنَّا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى } طە، ٧١.

واتە: (فیرعەون گوتى:) بەدلىيى دەستى راست و پىي چەپتان دەپرم و، بە گلۇفكى دار خورماوۋە ھەلتاندىواسم {بۇ ئەۋدى بە ئەشكەنجەۋە وردە وردە خويىنەكەتان تىدا نەمىنى و بىرنى}، ئىنجا ئەۋكاتە بۇتان دەرەكەۋى {من و موسا} كامەمان سزايەكەمان توندترە!

ئەۋان چىيان گوت؟

{ قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا مِنَ الْآيَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا } طە، ۷۲.

گوتيان ھەرگىز تۆ ھەلناپىرىن، {بە ھەرەشەتەۋە، بە تەماعتەۋە}، بەسەر ئەۋ بەلگە رۆشنانەدا كە لە خواۋە بۇمان ھاتوون {بە موسادا}، ھەرچى لە دەست دى بىكە، چونكە ھەرچى دىكەى، لە چوارچىۋەى ئەم ژيانە دىيائىيەدا دىكەى.

خۆشەۋىستەكانم! ئەگەر ئىنسان بىرۋاى بە رۆژى دۋاى بى، نايىتە كۆيلەى ژيانى دىيا، ھەر بۆيە (ربى بن عامر) نوپىنەرى سوپاى مسولمانان، كاتى دەچى بۇ لاي (رۆستەم) فەرماندەى سوپاى فارس، دەلى: بۇچى ھاتوون؟ ئەۋىش لە ۋەلامدا سى شتان دەلى، تەماشىا بىكەن ئەۋانە چەند چاك لە ئىسلام تىگەيشتوون! ئەگەر بە مسولمانىكى ئەم رۆژگارەى گوتبايە، بە مەلايەك، بە بانگخۋازىك^(۱)، بە شىخىك، دىگوت: ۋەرە با پىت بلىم: شەش پايەى ئىمان و، پىنج پايەى ئىسلام، ئەۋە يازدە (۱۱)، ئىنجا ئەۋەش لىستى ھەرپام و ھەلەكەكان! بەلام ئەۋ ھەموو ئىسلامى بۇ لە سى ۋشەدا

(۱) ۋشەى (بانگخۋاز)م بۇ (داعى) پى ھەلەيە و راست واىە بگوتى: (بانگەۋازكار)، بەلام بۆيە بەكارم ھىتا چونكە زۆر باۋە.

خولاسە دەكاتەوہو دەلى: (نحن قوم ابتعثنا الله لنخرج من شاء من عباده، من عبادة العباد إلى عبادة الله، ومن ضيق الدنيا إلى سعة الدنيا والآخرة، ومن جور الأديان إلى عدل الإسلام).^(۱)

واتە: ئىمە كۆمەلىكىن، خوا ناردووينى، تاكو ھەر كەسىك كە خوا بىھو، {ھەموو شتى دەبەستەنەوہ بە ويستى خواوہ، دەنا مرؤفەكان بە ويستى خويان مسولمان دەبن يان نابن، بەلام وەك ئەدەب لە گەل خوادا، ئە گەر ئەو نەيھو، ھىچ شتىك نابى}، لە كۆيلايەتتى مرؤفەكان دەرى بىنن بۆ بەندايەتتى بۆ خوا. {كەى ئىنسان ئازاد دەبى و دەرياز دەبى؟ كاتىك بەندەى خوا بى، ئىنسان تاكو نەبىتە بەندەى خوا، ھەر لە كۆيلايەتتىكەوہ بۆ كۆيلايەتتىكەى دىكە دەروا!} ھەروەھا لە تەسكىى دنيا بۆ فراوانىى دنيا و قىامەت {دنيا زۆر بەرتەسكە، ئە گەر ژيان ھەر ئەو شەست ھەفتا سالا بى، زۆر كەمە! بۆيە من گلەيى لە خەلكى بىدىن ناكەم، كە دەبىتە كۆيلە و خوى دەفرۆشى، لەو رووہوہ گلەيى لى ناكەم، كە تەنيا ژيانى دنيا شك دەبات، دەلى: ھەرچۆنىك بى، با ئە گەر بەسەرشۆرپى و بە زەبوونىش بى، چوار پارووى خۆشم دەستكەون! بەلام بەراستىى مسولمانىك برىواى بە پۆژى دوايى بى، بۆ دوو ھەناسە ژيانى دنيا و تۆزىك لەرزەتى كاتىى، خوى زەبوون و زەليل بىكات، بەراستىى زۆر بى عەقلە! ئە گەرنا باباى بىدىن شتىكى مەنطقىى دەكا، دەلى: ھەر ئەم دنيايە شك دەبەم و، لە پشت ئەوہوہ ھىچى دىكە شك نابەم و، ھەركات مردم، دەبەم بەردى بن گۆمى و، ھەموو شتىك لە دەست دەدەم}.

(۱) تاريخ الأسم والملوك للطبري/ ج ۲، ص ۱۰۷، ۱۰۸، ھەروەھا برىوانە: البداية والنهاية لابن كثير، ج ۷، ص ۴۹-۵۳، ديسان برىوانە: الكامل في التاريخ لابن الاثير، ج ۲، ص ۴۶۳، ۴۶۴ .

دوایی ربیعی کۆری عامیر دەلی: ھەروەھا دەربازیان بکەین لە
ستەمی رێچکە و بەرنامەکان بۆ دادگەری ئیسلام.

دادگەری رەھا تەنها لە بەرنامەی خوادا ھەیە، لەبەر چۆ؟
چونکە ئیسلام ئایینی خواپەو، خواش رەگەزی نیە، بۆیە: نێرە
یان مێیە، بۆیە پیاوسالاری و ژن سالاری لە دینی خوادا نیە،
شەریعت سالاری ھەیە، پاشان: خوا لایەنگیری نیە بە لای
دەولەمەنددا، یان بە لای ھەژاردا، ئەگەر دەولەمەند لەسەر ھەق
بێ و، مائەکە بە ھەڵاڵی پەیدا کردبێ و، رەنجی دابێ، باشترە
لە فەقیریەک بە ھەوێ تەمبەلییەو فەقیر بوو، خۆی دادگەر،
ھەمیشە لایەنگیری بە لای ھەق دا ھەیە. ھەروەھا، خوا نەتەوێکی
نیە، تاكو لایەنگری نەتەوێکی دیاریکراو بکات و، رەنگیکی نیە،
تاكو بە لای رەنگیکدا دایشکینی! خۆی پەروردگار و بەدینھێنەری
ھەموو لایەکە، بۆیە ئایینەکە دادگەری رەھای تێدایە.

ئەجا سەبارەت بە وابەستەیی و سەر بەملاو بەولا بوون، ئیستا
دەولەتێکی مەسولماننشینت دەستناکەوێ، کە سەر بە لایەک نەبێ،
ئەوانەش کە سەر بە لایەک نەبن، بەسەختیی دژایەتیی دەکری و
ئابلووقە دەدرێن، بەلام خوا لە سوورەتی (النساء) دا دەفەرموێ:
{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ
أُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا} النساء، ١٤٤.

ئەو ئەوانە بروتان ھێناو! کافرەکان لە جیاتی ئیمانداران
مەکەنە دۆست و پشتیوانی خۆتان، ئایا دەتانەوی بەلگەیکە
ئاشکرا بۆ خوا لەسەر خۆتان پەیدا بکەن!!

ھەررەھا لە سوورەتى (آل عمران) دا خۆى پەرورەدگار دەفەرەمۆى:

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ { آل عمران، ۲۸.

واتە: برۆاداران نابى کافران بکەنە دۆست و پشتیوانى خۆيان
لە جياتى ئيمانداران و، ھەر کەسێک وابکات، ھىچ پەيوەندى بە
خواوە نامىنى! ناتوانى بلێ من بەندەى خوا، لەولاشەوہ: سەر بە
دوژمنان و ناحەزانى خوا بى، ئەگەر جوولەکەن ئەگەر نەصرانىين،
ئەگەر ئەمريکايە، ئەگەر رووسيايە، ئەگەر شەرقە، ئەگەر غەربە،
ئەھلى ئيمان دەبى تەنيا دلێ لەگەڵ ئەھلى ئيماندا بېشکوى، دلێ
تەنيا بەوان خۆش بى، ھەلبەتە ئەوہش مانای وانىە کە ھەرچى
کافرە دژى بى، بەلکو موسولمان لەگەڵ ھەرچى مەرقە لەسەر ئەم
زەوييە، دەبى چاکە بکات و، دادگەر بى، جگە لەوانەى کە چاويان
لە زولم و خۆسەپاندن و قۆرخکاریيە و، چاويان لە بردنى خىر و بىرى
ولآتانى موسولمانانە بە تالان.

۷۹

لە ئۆرە کۆمەڵەزانییەکانى ئەمەڵگەکانى

ئەمەڵگەکانى ئەمەڵگەکانى ئەمەڵگەکانى

Alibapir

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

QR Code

Alibapir

Alibapir

Alibapir

QR Code

ھۆكارى بېنچەم: سىتەمكارىيى و خۇسەپاندن

دىمەنى سىتەمكارىيى و خۇسەپاندن لە نىو ئۆممەتدا زۆر زەقەو، بە دەگمەن ولاتىك دەست دەكەوى وەك خوا فەرموويەتى: كاروبارىان بە راپوژر لەبەينياندا: (أمرهم شورى بينهم) الشورى-۳۸، كرايىتە بناغە، كە لە ئىسلامدا بەس ئەو بەناغەى ھوكمرانىيە، لە ئىسلامدا دەسلەت ھى خەلکەو، خوا لە ھەموو دواندەكانىدا، روى لە خەلکە: {يا أيها الناس، يا بني آدم، يا أيها الإنسان، يا أيها الذين آمنوا}، يەك جارىش خوا نەيفەرمووە: {يا أيها العلماء}، يان {يا أيها المشايخ، يا أيها المسؤولون}، دەسلەت ھى خەلکەو، كاتىك ولاتىك بە باشىي ئىدارە دەكرىت، كە خەلک خۇيان شەرىعەتى خوا بەسەر خۇياندا پىادەبەكەن، بەرپرسانى خۇيان دابنىن، لىپرسىنەوھيان لەگەل دا بەكەن و، چاودىرييان بەكەن و، كاتىك كە راست نەبوونەو، لاشيان بەدن. ئەمە حالەتى تەندروستە، ئىدى كە دوايى خەلک دى ئا ئەوھى گوتمان بە ناوى (دىموكراسىي) يەو بە ئىمەى دەفرۆشى، راست نى، چونكە كاكىل و جەوھەرى دىموكراسىي زۆر كۆنترە لەوھى كە لە يۇنان ھەبوو، من لە ھەندىك لە كىتەبەكانىدا باسەم كەردو: كە خواي پەرورەدگار ھەموو مەرفەكان عەقل و فېتەرەتىكى پىداون، دەزانن كە دەسلەت و سامان، ئەگەر ھى خەلک بن بەگشتى، {كە ھى خەلکەن لە ئەسلدا}، حالەتى كۆمەلگا تەندروستتر دەبى، بۆيە خوا وشەى دەستاوودەستكردن (مداولە)ى لە قورئاندا، بۆ ئەم دوو بەكار ھىناو:

أ- بە نىسبەت دەسلەتەو، دەفرەموى: {وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ} ال عمران، ۱۴۰.

واتە: ئەم پڕۆژانە دەستەدەست پێ دەکەین لەنێو خەڵکدا.

ئەمە ئەوەیە کە ئیستای پێ دەگوترێ: دەستەدەستکردنی دەسلەت.

ب- بە نەسبەت سامانیشتەو، دەفەرموێ: {كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ} الحشر، ۷.

واتە: بۆ ئەوەی (سامان) تەنیا لە دەستی دەوڵەتمەندەکانتاندا نەبێ، بەلکو، بگەرێ و گەردش بکا و قورخ نەکرێ.

ئیستاش با لەبارەى سەمى سیاسى و خواسەپاندنەو، سەرنجى چەند ئایەتیەک بدەین:

۱) تەماشای بکەن! خوا لە بارەى سەمەوێ چى دەفەرموێ لە سوورەتى (ھود)دا: {أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ} ھود، ۱۸.

واتە: ئاگادار بن! نەفرینی خوا لە سەمەکاران.

ئىجا ئەوەتان لە بیر بێ، دواى پێتان دەلێم: کە ئەو چى لەسەر بنیات دەنرێ؟

۲) لە سوورەتى (البقرة)شدا خوا دەفەرموێ: {لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ} البقرة، ۱۲۴.

واتە: سەمەکاران پەیمانى من نایانگرتەو {کە ببە پێشەواو ھوكمران}.

کاتێک خوا ئەوێ فەرموو، کە ئیبراھیم سەلامى خوا لیبی، خوا کردى بە پێشەواى مەروفاى تەبى، ئەویش داواى کرد لە وەجە کەیشیدا پێشەواى تەبى بەردەوام بێ:

{وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ } البقرة، ۱۲۴.

واتە: یادبکەو! کاتیک ئیبراھیم پەرەردگاری بە چەند وشە (ئەرك) ٲک تاقی کردووە، ئەویش تەواوی کردن، (خوا) فەرمووی: دەتکەمە پێشەوا بۆ خەلک، پرسى: ئەدى لە وەچەکەم {ئەوانیش دەکەى بە پێشەوا} ؟ (خوا) فەرمووی: ئەوێ ستمکار یت پەیمانی من نایگرتتەو.

۳) لە سوورەتی (الشورى)دا، خوا دیاری کردووە کە دەبێ کاروباری کۆمەلگا و ولات بەراوی بەرپۆبەری، وشەى (أمر) لە قورئاندا بۆ زانیارتان واتە: کاروباری سیاسى بە پلەى یەکەم، ئنجا خوا (شورى) ی کردۆتە بناغەى کۆمەل و کۆمەلگای مسولمان و فەرموویەتی:

{وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بينهم} شورى، ۳۸.

۴) خوا لە قورئاندا زۆر زەمى فیرەون دەکات و، بەسەرھاتیک، کە لەنیو بەسەرھاتەکاندا زۆرتین پانتایی قورئانی داگرتی، بەسەرھاتی مووسا و ھاروونی براھەتی، سەلامى خویان لیب، لەگەل فیرەون و قاروون و ھاماندا، ئەم سى کوچکە، لە سوورەتی (القصص)دا خوا دەفەرموى:

{إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ } القصص، ۴.

واتە: فیرەون لە زویدا خۆى بەرز کردووە، {واتە: ملھووی کرد}، خەلکەکەشى بەشەش کرد، {تیکی بەردان}، ھەندیکی دەچەوساندنەو.

نێرینهکانی سەردەبرین و مێینەکانی دەھێشتنەو، بەراستی ئێو لە تێکدەران و خراپەکاران بوو.

بۆچی خوا دەفەرموی: لەعەنتی خوا لە زالمەن؟ ھەروەھا دەفەرموی: پەیمانێکی من زالمەن ناگرێتەو؟ ھەروەھا دەفەرموی: کاروباری مەسولمانان دەبێ بە راویژ بێ؟ ئنجا بۆچی خۆی کارزان ھێندە زەم و سەرزەنشتی فیرعەون دەکا؟ کەچی بە عەكسەو، لە سوورەتی (النمل) دا، خوا مەدحی شارژنی سەبەد دەکات و دەفەرموی:

{قَالَتَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِلَيَّ الْفِتْيَ الْكَذِبُ كَرِيْمٌ ﴿٣٩﴾ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾ أَلَا تَعْلَمُوْنَ عَلَى وَتُوفِي مُسْلِمِينَ ﴿٣١﴾ قَالَتَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّى تَشْهَدُوْا ﴿٣٢﴾} النمل.

واتە: شارژن گوتی: ئێی بریاربەدەستان! من نامەیهکی بەرپرژم بۆ ھاتو (نیوڕۆکەکی ئاویە). ئەم (نامە)یە لە سولەیمانەو، بەناوی خۆی بەبەزەبی بەخشنەد، خۆتانم لە بەرانبەردا بە بەرز مەگرن و بە ئاشتیانە وەرنە لام، گوتی: ئێی مەجلیس، پیاو ماقوولان! رای خۆتانم پێ بڵێن، ھیچ بریارێک نادەم، تاكو ئیو رای خۆتانم پێ نەلێن.

تا ئێو جەوھەری بەکەلکھاتووی دیموکراسییە، خوا ئاوا مەدحی ئێو شارژنە دەکا، ئێو ھەموو زەمە فیرعەونیش دەکات، تاكو چاک چاک ھالیمان بکات، کە دژی خۆسەپاندن و ستەمی سیاسییەو، راویژ و دادگری پێ پەسەند و چاکە، کەچی تەماشای بکەن! ھەرچی ھوکمرانی ئەم ولاتە مەسولماننشینانە، ھەموویان وەك فیرعەون دەکەن و، ھیچیان وەك شارژنە ناکەن، کە خوا مەدحی

کردو، ئافرهتیک ئە گەر بگەریتەو، بۆ رای خەلک، مەدحکراو
لە شەریعەتدا، بەلام پیاویک ئە گەر نە گەریتەو، بۆ رای خەلک،
زەمکراو، کەچی تەماشای ھوکی میراتی و بنەمالەیی
و عەسکەرتاری و خۆسەپینی لە دەولەتانی کەنداو و دەلەتانی
عەرەبی بە ناوی ئیسلامەو، بکەن، ئنجا سەرباری ھەموو خەمان،
کۆلکە عەلمانیەکانی خۆشان وادەزان: ئیسلام ئاویە! بەلک کاتیک
سەرنجی واقیعی ئۆممەت دەدەین، لە گەل ئەویدا کە خوا فەرمانی
پیکردووین، ریک پیچەوانە یە کدییان دەبینین، کە من ئەم پیچ
بوارەم بە نمونە ھینانەو.

لە تۆرە کۆمەڵەبەرە ھەمەکان ئەمەکانین
www.alibapir.com

ئەل بابیر AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play

App Store

QR codes

www.alibapir.com

www.alibapir.com

ئەل بابیر AliBapir

ئەل بابیر AliBapir

QR codes

ئەل بابیر AliBapir

بەرجه سته بوونی دوورکەوتنە وە لەوە حیی، لە حەوت دەرھاویشتهی
سەرەکییدا:

ئنجبا با تەماشای ھەندیک شتی دیکە بکەین، بەرجه سته بوونی
لە وەحیی دوورکەوتنە وە، دەتوانین لە حەوت دیاردەدا، بە کورتیی
باس بکەین:

یەکەم: نەبوونی بوونناسییەکی ئیسلامیی روون و درەوشاو:

زۆر جار کە باسی ئیسلام دەکری، سەرەتا باسی ئیمان و عەقیدە
دەکری، بەلام لە راستییدا دەبی بگەرپینە وە ھەنگاویک پێشتر، بۆ
بوونناسیی. ئەوەی کە بە ھەڵ دەگوتری: جیھانیینی و دنیاینی،
چونکە ئەگەر مانای ئۆنتۆلۆجی (Ontology) بێ {علم الوجود}
یان {معرفة الوجود}، وشە بوون (وجود) ھەم بە دیھێتەر (خالق) ھەم
بە دیھێتەر (مخلوق) یش دەگرێتە وە، بەلام کە دەئێ: {دنیاینی}،
ھەر ئێر دەگرێتە وە، مانای ئەم وشە کوردییە، بچووکترە ئەوە کە
جیگای مانای {ئۆنتۆلۆجی} تیدا بییتە وە.

ئیمان و عەقیدەش، بۆ زانیاریتان! لەسەر بناغەی بوونناسیی بنیات
دەنری: مەروفت چۆن خوا دەناسی؟ چۆن ئەم گەردوونە دەناسی؟
چۆن ژیان دەبینی؟ ئێرەو ئیمان و عەقیدە، بناغەی ھەڵدەچنری،
زۆر بەزەیی بە کەسانیکدا دی، کە بە حیساب ئیمان و عەقیدە
ئیسلامیی دەخوینن، هیچ لە {بوونناسیی} نازان و یە کسەر دەچن لە
کوێ دەست پێدەکەن؟ لە (کتاب التوحید)ی (محمد بن عبدالوهاب)
و، ئەویش تەوحید بە شیوہیەکی ھەلبەزکاو، ئنجبا ھەیه وادەزان

کە ئەو نامیلکەییە خۆی، تازە تەواو گەیشتۆتە لووتکە! بەلام وانیە، بۆچی؟ چونکە: سێزدە سالان قورپان لە مەککەدا ھاوتۆتە خوارو، دوو لەسەر سێ قورپان، ھەمووی باسی ناساندنی خوا: پەرورەدگارێتی خوا، بەدیھێنەراییەتی خوا، خاوەندارێتی خوا، ناو و سیفەتەکانی خوا، پاشان ناز و نەعمەتەکانی خوا، ئنجا باسی ژیان و بەسەرھاتی پیغەمبەرەکان و، باسی مەرۆف و حیکمەتی بوونی و، باسی رەوشت و بەھا بەرزەکان و... ھتد. کە ئەوانە ھەموویان موفەررەدەکانی بوونناسیین، ئنجا کە مەرۆف بە راستیی خۆی و خواي ناسی و، گەردوونی ناسی و، دنیا و دواپۆژی ناسی، ئەوکات دەنگونجی ئیمان و عەقیدەییەکی راست و دروستی ھەبێ، ئەگەرنا تەنیا بەوئەندە کە: مەچۆ لە قەبر مەپارێت! ئیمان و عەقیدە بەوئەندە نایەتە دی، کابرا لە خاوەن قەبر ناپارێتەو، بەلام دوایی دەبێتە کۆیلە خاوەن قەصر! چەند مەلا و واعیز و ئەھلی فەتواتان پێ شک دین، بوون بە کۆیلە خاوەن قەصر! بۆچی؟ چونکە بناغەکیان تەواو نیە! من لە تەراویحی مزگەوتی حەرام دا دەبینم: نیو سەعات سێ چارەگ دوعا دەکەن، کە ھەندێک مەلای خۆشمان لاسایی دەکەنەو و باسی بەرپر و بەحر! باسی شەرق و غەرب! خوا! ھەرچی کافرە بیکوژە، ژنیان بیوژن بکە، مندالیان ھەتیو بکە، ولاتیان کاول بکە! کە ئەو دوعایانە ھەموویان ناشەرعیین، پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) ھەرگیز دوعای وای نەکردو! ئنجا دەبینین ئەو ھەموو دوعایانە دەکرین، ئەو خەڵکە ھەمووی بن ھەنگلی دتەزێ و لاقی شل دەبن، دوایش کافر ھەر ملیان ئەستور دەبێ و مسوڵمانیش ھەر زیاتر مالیان وێران دەبێ! کەواتە: دیارە ئەو دوعایانە ھیچیان قبوڵ نین، ئنجا لە راستییدا پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) ھیچ دوعایەکی

نەکردووە لە خولەکی تێپەڕی، بەلێ دووعای زۆر دووبارە کردۆتەو، جاری وابوو ئەیتیکێ تاکو بەیانی خویندووە، بەلام هیچ دووعایەکی نەخویندووە هەشت نۆ دە لاپەرە بێ! بەپێزان! ھۆکاری ئەمە ئەوێە کە تۆ بواری کاری سیاسیی نێ، کە حیزب دروست بکە، بگرە رێی خۆپیشاندان نێ، رێی مانگرتن نێ، رێی رەخنە گرتن نێ لە دەسلالت، دەسلالتیش لە جیاتی (أمرهم شوری بینهم) کردوویەتی بە: (أمرهم شوربة بینهم)! ھەموو شتیکی بوخوی و بنەمالەکی قۆرخ کردو، کابرا هیچ مەجالنکی نێ، بۆیە دی ھەموو تینی خوی لە دوعیان کردو!! بەلام ییگومان دوعا لە جیی خویدا، شتی دیکەش لە جیی خویدا، رۆلی خویان دەگیرن.

**دووم: خلتە کەوتنە گەل ئیمان و، ئاویتە بوونی شیرک لەگەل تەنیا
خواپەرستی (توحید)دا:**

ئەگەر تەماشای حالێ مسوڵمانان بکەین، زۆر بە ئاشکرا دەبینن، کە خلتەو خالیکی زۆر کەوتۆتە گەل ئیمانیان و، ژەنگ و ژاری گەلیک جوړە شیرک، ئاویتەیی خواپەرستێ کگرتن (توحید)ەکیان بوو، فەرماشتی خوا:

{ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ } یوسف.

واتە: زۆربەیان پرۆا بەخوا ناھینن، مەگەر لە حالەتی ھاوێش بۆدانانی دا، بەسەر زۆریکیان دا دەچەسپێ!

ھەلبەتە پیغەمبەرائی خواش صەلات و سەلامی خویان لێی، ھەموویان بۆ ئەو ھاتوون کە بەس خوا پەرستری، ئنجا خواپەرستی

یانی چی؟ واتە: تەنیا خوا بەرزترین بێ، خوشەویستترین بێ، گەرەترین بێ، مل بۆ کەچکراوترین بێ، پشت پێبەستراوترین بێ، لە ھەموو ڕوویەکیەوە خوا لە سەری سەرەو بێ! بەلام تۆ کە تەماشای حال و واقیعی بەشیك، بگرە زۆریك لە مسوڵمانان دەکە، ئایا خویان لە سەری سەرەو و لە لووتکەدا داناو؟ یاخود دواى ھەمووشتیك، ئنجا حیساب بۆ خۆی پەرەردگار دەکەن؟

سێیەم: بواری ڕووحی و ڕەوشت و ئاکار

ئەگەر لە بواری ڕووحی و ڕەوشت و ئاکاردا، تەماشای حال و واقیعی مسوڵمانان بکەین، دەبینین: دوورکەوتنەو لە وەحیی، لەمەشدا زۆر بەرجەستە، خەڵکی ھەیه لە ئەھلی تەسەووف و عیرفان و تەزکیە، کە بیگومان ئەو لایەنیکی گرنگە لە ئیسلامدا، بەلام کاتیك کە ئیسلام لەودا خولاسە دەکریتەو، لایەنی حوکم و سیاسەت و، جەنگ و جیھاد و، عیلم و پەرەردەو، و، فیکر و فەلسەفە و... ھتدی لێدادرێ و دەھێلدریتەو لایەنیکی ڕووحی و زیکیکی ڕووت و، دوایش وەك دینیك مامەڵە لە گەڵدا دەکری، ئەو لە راستیدا لادانە لە ئیسلام و راستە شەقامی پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم).

ئەو بەنسبەت بەشیكەو لە مسوڵمانان و، بەشیکیان بە پیچەوانەو: ھەستیارییان بۆ دروست بوو بەرانبەر بەم لایەنە ڕووحی و مەعنەوییە، لەسۆنگەى ئەووە کە زۆریك لە کتیب و بەرھەمەکانی، ھەڵ و پەڵ و لادانیان تیدا ھەیه، بەو بیانوووە، بە تاییەتی ئەوانەى ناو لە خۆیان دەنن: سەلەفی، خۆیان بیبەش کردو لەو کەلەپووری

تەزكىيەو تەسەوووف و عىرفانە، كە وەك چۆن كىتئەكانى (فىقە)
لايەنى ياسا كىردەيەكانن و، كىتئەكانى تەوھىد و (علم الكلام)
لايەنى عەقىدەو تەوھىد، بەھەمان شىۋەش: كىتئەكانى تەزكىيەو
تەسەوووفىش، لايەنى رۇھىيىن لە ئىسلامدا، كە تۆ دەبىي لەھەموو
ئەو كەلەپوورە بەھەمەند بىت و ھەستىارىيت بەرانبەر بە ھىچى
نەبىي، بەلام ھەمووى بە بىژىنگى عەقل و لۇژىك و، قورئان و
سوننەت، لە بىژىنگى بەدى، بە بىژىنگى عەقل و نەقل، نەك ھەر
لە رپۇە، بەشىكى يان ھەمووى رەفزەكەى.

چوارم: بواری خىزانىي و كۆمەلايەتیی

لە بواری خىزانىي و كۆمەلايەتییدا، ئەگەر تەماشای ھالى
مىسولمانان بکەين، دەبینن:

أ- لەلايەكەو: لاسايى كىردنەوئى رۇژئاوا بەرنامەيەو، ھەندىك
وادەزانن: كە ئافرەتان لەوى چىيان كىردە، لىرەش دەبىي وابكەن! بەلام
بىگومان ئەو ئافرەتانەى لە رۇژئاوا خۆپىشاندان دەكەن و نارازىن،
گرفت و كىشەيەكى دىكەيان ھەيە، خوشكى خۆم! شەرت نىە تۆش
ئەو گرفت و كىشەيەت ھەبى! تۆش رەنگە گرفت و كىشەت ھەبى،
بەلام ھى تۆ جىايە لە ھى وان.

ب- لەلايەكى دىكەوئەش: لە كاردانەوئى ئەوانەدا كە باسى مافى ئافرەت
و ئازادىي ئافرەت دەكەن، تۆش بىنى: ئافرەت لە قوللە قاف بکىشى
و، سەرقاپى بىخەيە سەر و، نەھىلى ھىچ بوون و رۇلئىكى ھەبى و،

وہك گوتراوہ، بیکہی بہشتیک: (عديم الطعم واللون والرائحة)^(۱)، ھیچ کاراییہ کی نہی! ئایا ئافرەتان لە کۆمەلگای پیغەمبەردا (صلی اللہ علیہ وسلم) وابوون؟ نہخیر، بەلکو وێرای بواری دروشمەکانی خواپەرستی: لە جەنگدا ھەبوون، لە کاری سیاسیدا ھەبوون، لە کاری بازاردا ھەبوون، لە ھەموو چالاکییەکاندا ھەبوون، بەلام بە ئەدەبی شەرعییەوہ.

پێنجەم: بواری ئیداری و سیاسی

لەبواری ئیداری و سیاسیدا، ئەگەر سەرئەنجام بدین، دوورکەوتنەوہی زۆریەکی مەسئولانان لە وەحیی، زۆر شتیکی نمایان و بەرجەستەییە، لە واقیعی ژیانی ئۆممەتدا:

أ- لە پرووی ئیدارییەوہ: زۆریەکی مەسئولانان و لا ئیان بە شیوہیەکی ئیدارە دەدری، کە لە خەزەتی کەمینیەکی ملیاردلیڕ و مشەخۆردایە و، بە زیانی زۆرینەییە.

ب- لە پرووی سیاسییەوہ: حوکمی میراتی و بنەمالەیی و خۆسەپاندن، بۆتە باو لە نیو مەسئولاناندا، وەك: دەستاو دەست کردنی دەسەلات و، پەرسکردن بە خەڵك، شتیکی پۆژئاوایی بی، کە لە ئەسڵدا ھی ئیسلامی خۆمانە! ئەو کاتە کە ئەبووبەکر خوا لێی رازی بی، لە یەكەمین وتاریدا گوتی: (أَمَّا بَعْدُ أَيُّهَا النَّاسُ! فَإِنِّي قَدْ وُلِّيتُ عَلَيْكُمْ وَلَسْتُ بِخَيْرِكُمْ، فَإِنْ أَحْسَنْتُمْ فَأَعِيزُونِي، وَإِنْ أَسَأْتُ فَقَوِّمُونِي).^(۲)

(۱) واتە: بێ تام و بێ ڕەنگ و بێ بۆن.

(۲) السيرة النبوية لابن هشام، دار ابن حزم للطباعة والنشر، والتوزيع، الطبعة الثانية، ۲۰۰۹، ص ۶۷۱.

به‌ئێ کاتیك ئەبووبه‌كر رەزای خوای لیبی، ئەو وتارەى دا، خەلك لێم ئەورووپایەى ئیستا، كە ئەوكاتە (رۆم)یان پێ دەگوت، حوكمرانى خۆیانیان بە پەرستراو (إله) دەزانى، دەیانگوت: پیرۆز (مقدّس)! حوكمى ئیوكراسیى، كە زۆریك لە كۆلكە عەلمانییەكان ئیان تێكەڵ دەبێ لە گەڵ حوكمى ئیسلامییدا، لەوێ بوو هەرگیز لە ئیسلامدا حوكمى ئیوكراسیى و حوكمى دینیى نەبوو، واتە: كەس نەگوتو: من كراوم بە حوكمران بەسەرتانەوه‌و خوا وای فەرموو: ئەبووبه‌كر رەزای خوای لیبی، دەئێ: كراوم بەسەرپەرشتیار بەسەرتانەوه‌و، {واتە: خۆتان داتان ناوم} لە ئیوه‌ش چاكتر نیم، ئەگەر چاكەم كرد هاوكارم بن و، ئەگەر خراپیشم كرد، راستم بكەنەوه‌و.

٩١

نەشیگوتو: من بێ هەلە و پەلەم، بڕواتان بێ ئیستا لە دەستوورى هیندیك لە ولاتانى ئیسلامییدا هەیه‌و دەئێ: (أَمْلِكْ ذَاتُ مَقْدَسَةٍ لَا تُمَسُّ) پادشا پیرۆزو نابێ رەخنەى لێ بگیرێ! ئەوه‌شى كە نەینووسیوه‌و لە دەستوورەكەیدا، بە كرده‌وه‌و وایه‌و، هەر رەخنە بگیرى، خۆنت حەلالە! ئنجا ئایا ئەمە چ پەيوەندییەكى بە ئیسلامه‌وه‌و هەیه‌و؟ لە كاتیكدا كە پیغه‌مبەر (صلی الله علیه وسلم) دەفەرموێ: (أَفْضَلُ الْجِهَادِ: كَلِمَةُ عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ) ^(١) واتە: گەورەترین جیهاد: قسەیه‌كى دادگەرانه‌یه‌و، یان قسەیه‌كى حەقە، لای حوكمرانیكى سته‌مكار.

هەروەها دەفەرموێ: (سَيِّدُ الشُّهَدَاءِ: حَمْرَةُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَرَجُلٌ قَامَ إِلَى إِمَامٍ جَائِرٍ فَأَمَرَهُ وَنَهَاةً، فَقَتَلَهُ) ^(٢) واتە: گەورەى شه‌هیدان حمزه‌ی

(١) رواد أبو داود: ٤٣٤٦، وصححه الألباني.

(٢) رواد الحاكم: ٤٨٨٤، وقال صحيح الإسناد.

کۆری (عبدال مطلب) ھو، پیاویکە رادەپەرێ لە دەسەڵانداریکی ستەمکار ئەمر و نەھی لە گەڵ دەکا، ئەویش دەیکوژێ.

ئەو کەسە دەچیتە ئاستی ھەمزە، خوا لێی رازی یت، کەچی تۆ یینی بە ناوی شوینکەوتنی سەلەفی سەلحەوہ: خویشاندان لە خەلک قەدەغە بکە، مانگرتن قەدەغە بکە، رەخنەگرتن قەدەغە بکە! ئەمە چ پەیوەندییەکی بە ئیسلامەوہ ھەیە؟! ییگومان ئەوہ تەنیا ھوکیکی میراتی و بنەمالەیی پووچە، ئەو کاتەوہ کە ئومەوییەکان دایانەزراند، کە پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) دەفەرموی: (أَوَّلُ مَنْ يُغَيَّرُ سُنَّتِي رَجُلٌ مِنْ بَنِي أُمَيَّةَ) ^(۱) واتە: یەکەمین کەس کە رێبازی من تیکدەدا و دەیگۆرێ، پیاویکە لە بەنی ئومەوییە، کە ییگومان مەبەستی پێ (معاویە بن أبی سفیان)ە، کە بەزۆر (یزید) ی کۆری سەپاند و بەیعتی بۆ وەرگرت! ئنجا ئایا موعاویە رێبازی پیغەمبەری چۆن گۆرێ؟ گوتی: بەر سەمیلان مەکن؟ گوتی ریشن مەھیلنەوہ؟ گوتی سیواک مەکن؟ ئاخەر زۆر لە مامۆستاناکی خۆمان وشە سوننەت ھەر بەو شتانە لێی حالین! بەلام نەخیر (سنة) یانی: بەرنامە و رێباز (المنهج والطريقة)، پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) کە دەفەرموی: (عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي، عَصُوا عَلَيْهَا بِالتَّوَاجِدِ) ^(۲) واتە: رێبازی من و رێبازی خەلیفە سەرراستە ھیدایەت دراوەکان بگرن، ددانانی لەسەر رۆ بگرن.

لێرەدا (سوننەت) یانی رێباز و شیوەی ھوکی پیرانی و ئیدارەدانی ولات، ئەگەر نا ئەبویەکر و عومەر و عثمان و عەلی، خوا لێیان

(۱) أخرجه ابن أبي شيبة: ۳۷۰۲۷، وصححه الألباني في الصحيحة.

(۲) أخرجه الترمذي: ۲۶۷۶، وابن ماجه: ۴۲، و أحمد: ۱۷۱۴۲، وصححه الألباني في السلسلة الصحيحة: ۲۷۵۳.

ھەوتەم: نا ئاشنا بوونەوی مسوڵمانان، بە یاسا گەردوونییەکان

خالیکی دیکە کە دوورکەوتنەوی مسوڵمانان لە ھەحیی تیدا بەرجەستەییە، دەیکەمە کۆتایی ئەم بەشە: نا ئاشنا بوونەوی مسوڵمانانە بە یاسا گەردوونییەکان. - ھەک دوایی لە وتاری دووھەمدا باسی دەکەم- خوا (عزوجل) لە چەندان شوێندا، باسی یاساکانی خۆی دەکا، لە ژيانی بەشەردا و، لە گەردووندا و دەفەرموی: لێیان حالێ بن و تێیان بگەن! ئیستا ولاتانی نامسوڵمانی رۆژھەلات و رۆژئاوا بەچی بەرھەمەند پیشچوون؟ بیگومان یاساکانی خویان دۆزیونەو و لێیان بەھەرەمەند بوون، ھەک چۆن ئامیرێک کە دروست دەکری، بە ھۆی کەتەلۆکە کەییەو، دەزانی چۆن بەکار دی! تۆش دەبی یاساکانی خوا لە گەردووندا بدۆزیەو، لەسەر بناغەیی ئەو زانست و شارەزاییە، مامەلە لە گەل گەردووندا و، لە گەل نیعمەتەکانی خوادا بکە، ئنجا لێیان بەھەرەمەند دەبی، ئەگەر نا، بە نەزانیی مامەلە لە گەل نیعمەتەکانی خوادا بکە، ھەک ئەو وایە، بە پێی کەتەلۆک مامەلە لە گەل ئامیرێکدا نەکە، دەشکینی و سەقەتی دەکە، یاساکانی خواش دەبی بیاندۆزینەو، کە مسوڵمانان لە بواری دۆزینەوی یاسا گەردوونییەکاندا، چ لە ژيانی خۆیاندا و، چ لە دەورووبەرو بوونەوێردا، زۆر لە دواوەن، کە ئەمەش ھەمووی پیچەوانەیی ئەوێە کە خۆی پەرەردگار فەرمانی پیکردوون.

کەواتە: ئیستا ئیمە کە ھەتا راددەیک بۆمان دەرکەوت: واقیعی دژواری ئۆممەتی ئیسلامیی چۆنەو ھۆکارەکانیشی چین؟ خوا پشتیوان بی لە وتاری داھاتوومدا باسی چارەسەر دەکەین.

تهوهری سیپهم چاره سر

راڱه پانڊي مڪتبه جي ڄاڻوڻ لاءِ باپير

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

QR Code

له نوره ڪوٽه پانڊي مڪتبه جي ڄاڻوڻ لاءِ باپير

www.alibapir.com

QR Code

علي باپير AliBapir

QR Code

بەرپـزان!

دېيىنە سەر تەۋەرى سىيەمى بابەتەكەمان: ئايا چارەسەرى ئەو
واقىيە دژوارو ناھەمۋارەى كە ئۆممەتى پىغەمبەر(مەھمۇد) (صلى
اللہ علیہ وسلم)ى تىدایە، بە چى دەكرى و، چۆن دەكرى و، دەبى
چى بکەين؟ جارىكى دىكەش بۆتان تەئكىد دەكەمەۋە: كە ئەۋەى
من دەيلىم، گوشراو و پوختە و شىلەى ئەۋەيە كە دەيىت بگوتريىت،
ئەگەر نا ئەو بابەتە، زۆرى دەۋى قسەى لەسەر بكرىت.

بۆ چارەسەرى ئەم واقىيەى كە ئۆممەتى پىغەمبەرى تىدایە،
مسولمانانى تىدان، -بە بۆچوونى من- پىۋىستە ھەوت ھەنگاو بئريىن:

ھەنگاوی یەكەم

خوێندنەوێی راست و دروستی واقع

واتە: واقیعی ئۆممەتی ئیسلامیی و، ئەو جیھانەیی کە تییدا دەژین، دەبێ کەموکۆرپیەکانمان وەك خۆیان ببینین و، پەنجەشیان بخەینە سەر، بەبێ خاتری خۆ گرتن و، بەبێ زۆلم لە خۆ کردن، چونکە زۆر جار لە کاتی باسکردنی گرفت و کێشە و کەم و کۆرپیەکاندا، ئینسان ئەگەر لە خۆی وریا نەبێت: یان زۆلم لە خۆی دەکا، یا زۆلم بۆ خۆی دەکا: زۆلم لە خۆی دەکات، بەو کە: شتێک خەتاشی نەبێت، بێت: خەتامە، ئەو زۆلم لە خۆ کردنەو، بە عەرەبیی پێی دەگوترێ: (جلد الذات) لە خۆدان، بەبێ ئەوێ پاساویکی ھەبێ، زۆلم بۆ خۆ کردنیش ئەوێ کە تۆ خەتاشت بێ، ھەر بۆخۆتی پاساو بدەوێ و، دەستی خۆت بە خەڵک بسپری، ھەق ئەوێ کە ئینسان ئەو خەتە نیوێراستە بگرن، نە زۆلم لە خۆی بکات و نە زۆلم بۆ خۆی بکات.

یەگومان ئێمە کە باسی ئۆممەت دەکەین، دەزانین کە بارودۆخی ئۆممەت ھەمووی بە ئێمە چاک نایێت، بەلام ھەر کەسە دەبێ لە خۆیەوە دەست پێبکات، ئێمە لە ولاتی عێراق داو، لەم ھەریمی کوردستانە داو، ھەر کەسێکی دیکە لە ھەر شوێنێکدا، بە تەشکێد ئەگەر مسوڵمانان ھەر کامێکیان خەمی خۆی بخوات و ھەولبەدات، بەسەر گرفت و کێشەکانی کۆمەلگای خۆیدا زāl بێت و، پێی چارەسەر بگریتە بەر، حالی ئۆممەت دەگۆردری، ئۆممەتی ئیسلامیی لە کێ پێک دێت؟ نەتەوێ: کوردە، فارسە، عەرەبە، تورکە، ئەفغانە، کێیە، کێیە، ئنجا عێراقو، لە نیو عێراقدا ھەریمی کوردستانە و، ئوردون و

سوریای لوبنانە و فەلەستینە و میصرە و پاکستانە... ھتد، ئۆممەت لە ھەموومان پێک دێت.

لەو بارەو بە تەماشای ئەم ئایەتە موبارەکە بکەین، لە سوورەتی (یوسف) دا خوا بە پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) دەفەرموێ:

{قُلْ هٰذِهِ سَبِيلِي اَدْعُوْا اِلَى اللّٰهِ عَلَىٰ بَصِيْرَةٍ اَنَا وَمَنْ اَتَّبَعْنِيْ وَسُبْحَانَ اللّٰهِ وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ} یوسف، ۱۰۸.

واتە: بۆ: ئەمە رێبازی خۆم و ئەوانەیە کە شوێنم کەوتون، لەبەر روئشنایدا (خەڵک) بۆ لای خوا بانگ دەکەم و، پاکیی بۆ خواو من لە ھاوبەشدانەران نێم.

بانگەواز دەکەم لەبەر پرووناکییدا، یانی: بەرچاوپروونم لە ئایینە کەمدا، بەرچاوپروونم لە کۆمەلگا کەمدا، بەرچاوپروونم لە واقیعه کەمدا، کە تییدا دێم و دەچم و، تییدا دەجووڵێم و، بەرچاوپروونم لەوانەدا کە بانگیان دەکەم، لە پاشخانی فکریان، لە پاشخانی سیاسیان و، کۆمەلایەتییان، گرفت و کێشەکانیان، زۆر گرنگە کە ئێمە واقیعه کەمان وەک خۆی ببینین و، بویرانەش بلیین: بەراستی فلان نووسانییەمان ھەیە، ئەمە یە کەمین ھەنگاوی چارەسەرە، یە کەمین ھەنگاوی چاککردنی واقیعی ئۆممەتی پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) لە ھەر گۆشەو کەناریکییدا، بریتیە لەوێ واقیعه کە وەک خۆی ببینی، چ واقیعی ئۆممەت، چ واقیعی دنیاو، گرفت و کێشەکانی و، دەردو نەخۆشییەکانی پەنجەیان بخەیت سەر، وەک ئەم ئایەتە موبارەکە ئاماژەی پێ دەکات، چونکە ئەگەر بەرچاوپروون نەبین، ھەم لە دینە کەماندا و، ھەم لە واقیعه کەماندا، ناتوانین پێک و راست، ھەنگاو بنێین و، ھەلسوکەوت بکەین، فەرماشتیکی پیغەمبەر

ھەبە (صلی اللہ علیہ وسلم) لە موسنەدی (أحمد)^(۱) دا ھاتو، ئەویش تیشکیکی باش دەخاتە سەر ئەم بابەتە، دەفەرموی: {إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا، زَهَّدَ فِي الدُّنْيَا وَأَبْصَرَهُ بَعِیُوبَ نَفْسِهِ}. واتە: ئەگەر خوا بەندەیکە خۆشیست، دنیاى لەلا کەم دەکات {وای لێ دەکات دنیا بەکەمگەر بێ} و عەبیەکانی خۆشی دەکاتە بەرچاوی.

ھەر وەھا لە شوینەوار (أثر) یەکدا ھاتو: {طُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ عَنْ عَيْبِ النَّاسِ} خۆشیی بە حالێ ئەو کەسە، کە عەیب و کەموکۆرپی خۆی، بێ ئاگای دەکا لە عەیب و کەموکۆرییەکانی خەڵک، مەبەست ئەو نەبە کە کەموکۆریی خەڵک نەبینی، مەبەست ئەو نەبە: عەیبی خۆمان ببینن، کەموکۆرییەکانی خۆمان ببینن، چونکە وەك کەموکۆریی خۆت زیانت لێدەدا، کەموکۆریی کەس ھێندە زیانت لێدات، جاری دیکەش باسم کردو: عەیب و نوقسانیی ئێنسان، پێش بەرانبەرەکانی، بۆ خودی خۆی زەرەرەو، ھەر کەموکۆرییەك، پێشتر خاوەنەکەى لێی زەرەرمەندە، ئنجا دوایی ئەوانەى کە مامەڵەیان لەگەڵدا دەکات، لێی زیانمەند دەبن.

The banner features a central portrait of a man in a turban. It includes social media icons for Facebook, YouTube, and Telegram. Text in Arabic and English promotes the website AliBapir.com and its content. QR codes are provided for mobile access. The banner also mentions 'AliBapir' and 'www.alibapir.com'.

(۱) {إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا فَقَّهَهُ فِي الدِّينِ، وَزَهَّدَهُ فِي الدُّنْيَا، وَبَصَّرَهُ عَيْبَهُ} أخرجه البيهقي في شعب الإيمان: ١٠٥٣٥، مرسلًا.

ھەنگاۋى دووھەم

قەناعت ھەبوون بە گۆرپانكارىيى و، ھەبوونى
ئىرادەي گۆرپانكارىيى و پاكسازىيى و چاكسازىيى

زۆر كەس واقىيەكە ۋەك خۆي دەيىنى، دەلى: بەلى ئەو
نەخۇشەيەمان ھەيە، ئەم كەموكورپىيەمان ھەيە، بەلام قەناعتى
بەوہ نىە گۆرپانكارىيى بكرى. كاك ئەحمەدى موفتى زادە، لە
يەكى لە كاسىتەكانىدا گويم لىبوو، دەگىرپتەوہ دەلى: كاتى خۆي
لە (سەنە) كابرايەكى كاروانچىيى ھەبوو، زۆر بە شان و شەوكت و
بەھىز بوو، ھىزى سى چوار كەسى ھەبوو، بەلام غىرەتى نەبووہ
و ئازا نەبووہ. جارىك بە شوئىنكىدا دەرۋن، باتلاغىك دەيىت، يەكيان
ۋلاغەكەي لى دەكەوى و، بەباردوہ دەكەويىتە باتلاغەكەوہ، ئىنجا دوو
سىيەكيان دىن ۋلاخ و باردەكە، لە قور و باتلاغەكە بىننە دەرى،
بۆيان نايەتە دەرى، كابراي بەھىز دەلى: لاپچن رىيى من بىكەن! ھەر
ئاوا دەيگىرى، لاي سەرى و لاي كلكى دەگرى و، بە باردوہ لە
قورەكە دەريدىنى و، لە بەيار دايدەنى! سى چوار كەس كە رىگر
بوون خۆيان مەلاس داوہ، بەتەما بوون ئەو كاروانە رپوت بىكەن،
لەبەينى خۆياندا دەلىن: خۆتانيان لى ئاشكرا مەكەن، ئەو كابرايە
ھەر لىمان دەست بەكار بى، يەكمان ناھىلى! بەلام كابرا نازانى
ئەوانە خۆيان مەلاس داوہ، لەبەر خۆيەوہ دەلى: ئاي زۆرەكە بۆ
غىرەتى! كاك ئەحمەد بە لەھجەي سەنەيى دەيلى، زۆر يانى قوۋەت،
واتە: برىا ئەو قوۋەتە غىرەتىشى لەگەل دابايە! ئەوانەي كە خۆيان

مەڵاس داو، دەلێن: دیارە ئەو پیاوێ غیریەتی نیە، بە لییان وەخۆ
بکەوین و، فێلەن پرووتیان دەکەنەو.

بەرستی بەرێزان! جاری وا ھەمە ئینسان شت دەزانێ و دەیبینی،
بەلام ئیرادە ی نیە کە بە گزیدا بچیتەو، لە خۆی رانابینی، ئنجا
ئەو لەخۆ راپەر موون و خاوەن ئیرادە بوونە، زۆر گرنگە، خۆی
پەرورەدگارێش دەفەرموی:

{إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ} {الرعد، ۱۱}

واتە: خوا حالەتێک کە کۆمەڵێک تووشی بوون، لای نادات و نایگۆڕی،
تاکو ئەوان خۆیان نەگۆڕن.

بەلێ، گۆڕینی خوا، شوێن گۆڕینی مەرۆف دەکەوێت، دەبێ
مەرۆف خۆی بگۆڕی، ئنجا خوا واقیعی بۆ دەگۆڕی، دەبێ مەرۆف
دەروونی خۆی بگۆڕی، دەروونی مەرۆف چییە؟ بیرکردنەوکانی،
ھەست و نەستەکانی و، ڕەفتارەکانی، (الأفکار والمشاعر والسلوكيات)
دەبێ ئەوانە بگۆڕی، کە لەبەر دەستی خۆیان. ھەندیک کەس بە
شتیکەو دەق دەگری، تاکو قیامەتی، ھەتا پێیەو دەمری، دەلێن:
(مار) ھەموو سألني كيفيكم، کارێک فری دەدا، تۆش جار جار خۆت
بگۆرە، ڕەنگە ھەندیک بیرۆکەت ھەبن، کاتیان بەسەرچوویی، جار جار
ھەندێ لە عەلمانییەکان ڕەخنە لە من دەگرن: وەختی خۆی فلان
کەس وای گوتوو ئیستا وا دەلێ! ھەرچەندە پێم وانیە لە شتیکی
بنەرەتییدا بووی، بەلام ئەگەر واشبیت، ئەو عەیبی چییە؟ ئەو
ئازایەتی، کە ئینسان بتوانی بیروبووچوونیکی ھەبوو، بە کەلکی
کاتی خۆی ھاتو، بەلام ئیستا بە کەلک نایەت، یان وایزانیو بە کەلک

دېت كاتى خۇيشى، دوايى بۆى دەر كەوتوۋە بە كەلك نايەت، ئەگەر بېگۇرۇ، ئەوۋە ئازايەتتە ھەر كەسنىڭ بېكات، (أبو حامد الغزالي) رەحمەتى خۇاى لېيى، چ ئىنقىلايىكى بەسەر خۇى داھىنا! (أبو حسن الأشعري) چ گۇرانيكى بەسەر خۇى داھىنا! موعتەزىلە بوو، دوايى بوو بەو كەلە پياوۋە كە ناوى لېندرا: (پاريزەرى عەقىدەى ئەھلى سوننەت و جەماعەت) بە ھەر ھال، ئىنسان عەزم و ئىرادەى ھەيى، دواى ئەوۋى كە دەزانى: واقىيەكەى ھەلۋ خوارە، ئنجا دەيى وردى ھەيى كە بەگژى دابجىتتەوۋە و قەناعەتى ھەيى كە دەگونجى بېگۇرۇ، ھېچ شتىك نىيە ئىنسان نەتوانى بېكا! لەو كىتبانەدا كە باسى گەشەپىدانى مروۋى (التنمية البشرية) دەكەن، كە زۇرجار زىدەرۇيى (مبالغة) شىبان تىدايەو، دەيى بە تىبىنىيى و سەرنجەوۋە ئەو شتانە بخوئىننەوۋە، بەلام بۇ نمونە: قسەيەكيان تىدايە دەلى: ئەگەر كابرايەكى ئىفلىج لە پېشپر كەدا يەكەم نەيىت، خەتاي خۇيەتى! كە يىگومان ئەوۋە زىدەرۇيىيە، مەبەست ئەوۋە ئىنسان لە خۇى رابىيىنى و ئىرادەى ھەيى، كە دەتوانى شت بكات، ھەتا قەناعەت نەيى كە تۆ دەتوانى كار بكەى، كارت بۇ ناكرى.

با نمونەيەكتان لەژيانى خۇم دا بۇ بەيئەمەوۋە: مامۇستايەك ھەبوو، ناوى مامۇستايەكە ناھىنم، بە رەحمەتى خوا چوۋە، لە سالانى ھەشتايەكاندا، پياوۋىكى خواناس و دىندار و ئەھلى عىلم بوو زۇر شارەزا بوو، رۇژىك گوتم: مامۇستاي بەرپۇر! ئەرى جەنابت پياوۋىكى زۇر شارەزاي، مامۇستايەكان دىن پىرسىار لەتۆ دەكەن، بۇچى كىتېبى نانووسى، ئەو عىلمەى جەنابت كە وەفاتت كىرد، ھەموۋى دەفەوتى، بۇچى كىتېب نانووسى و بەرھەمىكت نىيە؟ ئەويش گوتى: فلان! من كىتېب بنووسم؟ گوتم: بەلى، گوتى:

من ھىچ نىم! منىش ئاوا تەماشىم كىرد و گوتىم: جەنابى مامۇستا!
چۇن؟ جەنابت زۇر زاناي! گوتى نا نا! من ھىچ نازانم!

ھەلبەتتە تەوازۇع و خۇ بە كەمگرتن باشە، بەلام ئە گەر زىدەرپۇيىت
تىدا كىرد، زولم لە خۇت دەكەي، ھەروەك نەفس بەرزىي (عزّة النفس)
باشە، بەلام كە زىدەرپۇيىت تىدا كىرد، دەبىتتە خۇ بەزلىگىي (تكبر)،
ھەروەھا خاكىيبون (تواضع) ئە گەر زىدەرپۇيىت تىدا كىرد، دەبىتتە خۇ
پى ھىچ بوون، ئىنجا كەسى خۇي پى ھىچ بى، ھەر ھىچ دەبى
و، ھىچىشى لى ھەلئاورى!

بازىرىدىكى مەكتەپنى مەلۇماتقا ئالغۇ بىلىدۇ

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

QR CODE

مەلۇماتقا ئالغۇ بىلىدۇ

AliBapir

QR CODE

www.alibapir.com

بازىرىدىكى مەكتەپنى مەلۇماتقا ئالغۇ بىلىدۇ

ههنگاوی سییەم

گەڕانەووە بۆ وەحیی و پەيامی خوا

هەموو دەردو نەهامەتیەکان، بەھۆی دوور کەوتنەووە لە وەحیی و پەيامی خواوەن، بۆتان ھەیە بپرسن: ئەدی بۆچی نەتکردە ھەنگاوی یەكەم؟

بۆیە نەمکردە ھەنگاوی یەكەم، چونکە وەحیی و پەيامی خوا، بۆخۆی کار ناکات، وەك دەرمان و چارەسەریك وایە، دەبێ کەسێك بێگریتەووە بەکاری بێنیت. بۆیە دەبێت پێش ئەو، واقعەكە وەك خۆی ببینین، پاشان ئیرادەمان ھەبێ کە ئەو واقعە چاك بكەین، ئنجا ئیستیفادە دەکەین لە وەحیی و پەيامی خوا، ئەگەر نا ئەگەر بێت و واقعەكە وەك خۆی نەبینی، مسوڵمانان بە شتێكەووە سەرقاڵ دەکەن، کە ھیچ مەدارێکیان ساز ناکات، ئەوان شوێنێکیان دیشتی و، تۆ چارەى شوێنێکی دیکە دەکەن! وەك ھیندیك ھەن، مسوڵمانان سەرگەرم دەکەن و، ھەراو کێشەى لابەلایان بۆ بەرپا دەکەن: لە تەحییاتدا پەنجەى جولاندووە، یان نەيجوولاندووە؟ دەستی لە سەرسینگ گرتووە، یان لەخوارتر؟! دەلینگى پانتۆلی وایە، یان وانیه؟ مەولید بیدعەتە، یاخود رەوايه! کوردەوارى خۆمان دەلێن: خاوەن باراش لە خەيالێك داو، ئاشەوان لە خەيالێك دا! مسوڵمانان چ گرفتێکیان ھەيەو تۆ خەریکی چی! ھەرچەندە پێم وایە مسوڵمان بۆ دیندارى شەخسێى خۆى، ھەتا لێبکۆلێتەووە لە وردەکاریەکان چاکترەو بۆخۆشم وا دەکەم، لە خوا بەزیاد بێ، لەبوارى خۆ پاراستن

لە بیدعەتان و، پابەند بوون بە ڕێباز و ڕێ و شوێنی پێغەمبەرەو (صلی اللہ علیہ وسلم)، بەلام ئایا مەرجە ئەوێ تۆ دیکە، بە ھەموو خەڵکی بکری؟ ئایا مەرجە ئەو جوړە دیندارییە شەخسییە، کە لەلای تۆ پەسەندە، یان پێویستە، مسوڵمانانیش ئەو گرفت و کێشەیان بێت؟ دەگونجی ئەوان کێشە دیکەیان ھەبێ! ئنجا ئایا مسوڵمانەتیی تەنیا لەویدا خولاسە دەبێتەو؟

بەلێ گەڕگە ئیمە بگەرێنەو بۆ وەحیی و پەيامی خوا، لە ھەموو ڕوویەکەو لە ھەردووکی باری دینداری و دنیاداریدا، خوا (سبحانہ وتعالی) چی دەربارە پەيامی خۆی دەفەرموی:

{ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا } { الاسراء، ۹. }

واتە: بە دنیایی ئیم قورئانە (خەڵک) ڕێنمایی دەکا بۆ ژانیك، {بۆ شیوە مامەلەیک} کە راستترینەو چاکترینە لە ھەموو ڕوویەکەو. چونکە خوا بە ڕەھایی فەرموویەتی. (اللّٰتِي) ئەمە (الاسم الموصول)، کە (صلة) کە قرتینراو (محذوف)، وە: (للحياة التي هي أقوم) یان (للحالة التي هي أقوم) یان (للهيئة التي هي أقوم)، خۆی پەروردار وای ھیناوە کە تۆ ھەر شتیکت بوی، قورئان ڕێنمایی دەکا، بۆ باشتترین جوړە مامەلە لە گەڵ ئەو شتەدا، لە ھەردوو باری دینداری و دنیاداریدا.

لە سوورەتی (التکویر)دا، خۆی کارزان دەفەرموی:

{ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ } (۷۷) { لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ } (۲۸) { التکویر. }

واتە: ئەم قورپانە تەنیا بىرخەرەو، بۆ جىھانىيان، بۆ ھەر كەسى لەئێو، كەبىهەوى راست بى.

لە ھەر ڕوويەكەو بەتەوى راست بى، ئەو قورپان لەبەر دەستە، بەلام گرنەگە ئىمە ئەو باوەر و متمانەمان بىت كە فەرموودە و فەرمایشتى خوا، ئىمە رینمایى دەكا بۆ چاكتىن ھالەت، ئىمە وا لى دەكات رېك و راست و چاك و پاك و ساغ بىن.

يەكێك بۆى ھەيە بىرسى: ئەدى كوا باسى سوننەت و رېبازى پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم)؟ دەلێن: پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) كە ھاتو تەنیا قورپانى پى بوو فەرموویەتى: {لا تكتبوا عني ومن كتب عني غير القرآن فَلْيَمحُهِ} ^(۱) واتە: فەرموودەكانى من مەنووسن و ھەركەسێك لەمنەو شتىكى نووسیو جگە لە قورپان، بابىسپرتەو. (أبویكر) خوا لى رازى بى، لى گىراو تەو ^(۲)، كە وىستى فەرمایشتەكانى پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) كۆبكاتەو ھەندىكىشى كۆكردبوونەو، دایكمان عایشە دەلى: پىش ئەو ھى وەفات بكات، گوتى: رۆلە! ئەوانەم بۆ بىنە ئەو ھەدىسانەى كۆمكردبوونەو، چونكە شتىك ناكەم پىغەمبەرى خوا نەيكردى، یان شتىك ناكەم ھەلەك بە غەیری قورپانەو مەشغوول بى و، سووتاندنى، (عمر) یش خوا لى رازى بىت، لەھەندىك سەرچاوان دا ^(۳) ھاتو، ئەویش دواى مانگێك (استخارة) كردن و راپۆژكردن،

(۱) رواه مسلم: ۳۰۰۴، وأحمد: ۱۱۳۶۲ وغيرهما.

(۲) تذكرة الحفاظ (۵/۱).

(۳) طبقات ابن سعد (۱/۳) ص ۲۰۶، وكنز العمال (۲۳۹/۵).

ويستى وەك چۆن قورپان كۆكرايەوۈدە لە موصحە فدا، {ھەر ھەبوو بەلام خرايە نيوان دوو بەرگەوۈدە}، سوننەتى پىغەمبەرىش (صلى اللہ عليه وسلم) كۆبكاتەوۈدە، بەلام دوايى گوتى: وام پى باشە خەلك بە غەيرى قورپانەوۈدە سەرقال نەكەم، ديارە عوسمانىش نەيكردوۈدە، غەلىش نەيكردوۈدە، خوا لىيان رازى بى، لە سالى سەد(۱۰۰)ى كۆچى، يانى سەد(۱۰۰) سال دوايى كۆچى پىغەمبەر (صلى اللہ عليه وسلم) لە مەككەوۈدە بۆ مەدينە، لە سەردەمى (عمر بن عبدالعزىز) دا فەرمان دەكات فەرمايشتەكانى پىغەمبەر (صلى اللہ عليه وسلم) كۆبكەنەوۈدە، ئىنجا ئايا بۆچى ئەوان كۆيان نەكردەوۈدە، ئەو كۆيدەكاتەوۈدە؟ ئەوان بۆيە كۆيان نەكردۆتەوۈدە، گوتوويانە: با خەلك بە غەيرى قورپانەوۈدە سەرقال نەبى، بەلام ئەدى (عمر بن عبدالعزىز) كە خەلىفەيەى راشيدە بۆچى كۆيكردەوۈدە؟ چونكە زانى تازە قورپان چەسپاۈدە، تىكەل نايى لەگەل شتى دىكەدا.

بەرپازان! ئەگەر ئىنسان تەماشاي ئەزمون و دىندارىي مىللەتانى پىشوو بكات، ئىنجا لە حىكمەتى ھەلۆستى پىغەمبەر عليه الصلاة وسلام تىدەگات كە فەرموويەتى: {لا تكتبوا عني}، ھەرودھا لە حىكمەتى ھەلۆستى (أبو بكر) و (عمر)ايش، خوا لىيان رازى بىت، دوايى (عثمان) و (علي)ايش، كە ھەر وايان كردوۈدە، ئەوجار لە حىكمەتى ئەوۈدە ھالى دەبىت.

بۆنمۇنە: (پەيمانى كۆن) كە خالى ھاۋبەشى بەينى جوولەكە و نەسرانييەكانە، بە شەرھەوۈدە ھەزار(۲۰۰۰) لاپەرە دەبى، (پەيمانى نو)ش كە تايبەتە بە نەسرانييەكانەوۈدە، ھەزار(۱۰۰۰) لاپەرە زياترە، خوا تەۋراتى بۆ مووسا ناردوۈدە، تەۋرات بە دانپىداھىنانى جوولەكەكان

خوێان پێنج سیفرە، سیفرەکانی: {التکوین، الخروج، اللاوین، العدد،
الثنية}، بەلام ئیستا (پەیمانی کۆن) کە تەوڕاتی لە نیودایە، سی و
نۆ (٣٩) کتیبە بە سەرژمێرک و، چل و نۆ (٤٩) کتیبە بە سەرژمێرکی
دیکە! (پەیمانی نوێ) ایش، خاوەن ئینجیلی بۆ عیسا ناردووە، کەچی
ئیستا بە رەسمی نەسرانییەکان، چوار ئینجیلیان ھەن: ئینجیلی
مەتتا، لوقا، مەرکوس و یوحەننا، ھەرۆھا (نامەکانی پۆلس- رسائل
بولس) ایش ھەن، کە بە ھەموویان (پەیمانی نوێ) پێکدێنن، خواش
یە ئینجیلی ناردووە!! لێرەدایە کە خەلیفە راشیدەکان ترسان لەوێ کە
حەدیس کۆبکەنەووە، لەسەر پەرەوێزی قورئان بینوسن، دوازی تیکەڵ
بێ، ئیحتیاتیان کردووە، تاکو تیکەڵ نەبێ.

ئیستا قورئان دەزانن چەند سوورەتە؟ (١١٤) سوورەتە، دەزانن
قورئان چەند ئایەتە؟ بەلێ، قورئان (٦٢٣٦)، ئەو بەپێی باوترین
سەرژمێر،^(١) ھەندێکی دەلێن (٦٦٦٦)، ئەو ھەر قسەیە کە بۆ خوشیی
کراوە، ئەدی قورئان چەند وشەیە؟ ئەویش دیارە: (٧٧٤٣٩) وشەیە،
ئەدی قورئان چەند پیتە؟ ئەویش ھەر دیاریی کراوە: (٣٢١١٨٠)
پیتە.

تەماشای بکەن! ئەو لە کۆی کە قورئان پیتەکانیشی دیارن و
موسلمانان ھەموویان لەسەری یە کەنگن، کەچی کۆلکە خوێندواری
وا راست دەبێتەووە، بەتایبەتی ھەندێک لەوانە ی سەر ئەو کەنالا نە ی

(١) لە ھەندێک سەرژمێریشدا: (٦٢١٢، ٦٢١٦، ٦٢١٨، ٦٢٢٤)، ھەلبەتە
جیاوازی ئەو ژمارانە، پەيوەندى بە كورتى و درێژى رستهكانەو ھەبە،
ئەگەرنا، مادام ژماردى وشەو پیتەكان چەسپاوە، ناگونجێ لە ئەندازو قەبارە
(مقدار وحجم) قورئاندا، راجیایی ھەبێ.

بە پارەى گەندەلىيى و ھەرپام كاردەكەن، كە بەس ئىشيان ئەوئەيە خەلك
بەخەنە دوودەلىيى و گومانەو، دەلى: كى دەلى قورپان وەك خوى بەئىمە
گەيشتەو؟! برادەر! مەسولمانانى دنيا، لە پۇرژەلەت تاكو پۇرژاوا، لە
باكوور تاكو باشوور، لەسەر پىتەيى قورپان كىشەيان نىە! بىگومان
جۆرە خويەندەو، ھەن، ھەوت (۷) قىرپائەتەكان، دە (۱۰) قىرپائەتەكان
ھەن، ئەو ديارە، بەلام، كەم و زىادىيى پىتەكان، كىشەي لەسەر نىە
و، سەرژمىر كراون، ئىنجا ئەو لە كوى و ئەو لە كوى، كە من لە
(پەيمانى كۆن) سى نوسخەم لەلان، ھەر نوسخەيەك لەوى دىكە
جىاوازە!

ئىنجا بىگومان: رىيازى پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم)
جىا نىە لە قورپان، لىردە ھەندىك خەلك لىي تىكچو، بەلكو رىيازى
پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) واتە: پراكتىزەكردنى قورپان،
جىبەجى كردنى قورپان لەسەر ئەرزى واقىع، ئىمە ئەگەر بمانەوى،
ئىسلام بە تىورىي (نظري) بىيىن، ئەو قورپان و، ئەگەر بمانەوى
بە تەتبىق كراوىيى بىيىن، ئەو پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) و
رىيازەكەي! ھەندى كەس وادەزانى كە سوننەت جىايە لە قورپان!
نەخىر، كاكل و جەوھەر و رووحى سوننەت، برىتتە لە قورپان و،
پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) شتىكى جىا لە قورپانى پى نەبو،
بەلى بەتەئكىد خوا وەجىي زىادەشى بۇ پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم)
و، ناردەو، ھەندىك شت پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) بە
ھەلالى داناو، يان بە ھەرپامى داناو، بەلام ئەوئەيە ھەمووى ھەر
دەچىتەو نىو قورپان و، ھىچى لەگەل قورپاندا تىكناگىرى، (ابن
تىمىيە) رەھمەتى خوى لى بى، لە بەرگى يەكەم، لە كىيى: (درء

التعارض بين العقل والنقل) دا دەلێ: ھەموو دنیا لە سەنگ و سوژن بنیی، ھەدیسێک نابینیەو لە گەڵ قورئاندا دژ بووەستێ^(۱) و، ھەر شتێک لە گەڵ قورئاندا دژ وەستا، فەرماشتی پیغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) نیە. کەواتە: رێبازی پیغەمبەر علیہ الصلاة وسلام جیاواز نیە لە قورئان، بەڵکو رێبازی پیغەمبەر (سنة النبي) قورئانە بە تەتبیق کراوی و بەرجەستە کراوی لەسەر ئەرزى واقع، وەك خواى پەروردگار دەفەرموی:

{ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ } {الأحزاب، ۲۱}

واتە: بە دلناییەو لە پیغەمبەری خوادا، باشترین سەر مەشقیی ھەمە بۆ ئێوە.

ھەروەھا خواى زاناو توانا دەفەرموی:

{ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا } {الحشر، ۷}

واتە: ھەرچی پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) پێتان دەدا، لێی وەرگیرن و، ھەرچی ئەو لێتان قەدەغە دەکات، دەستی لێ ھەڵگیرن.

ھەروەھا خواى تاك و پاك دەفەرموی:

{ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَفْكَرُونَ } {النحل، ۴۴}

واتە: زیكرمان بۆ لای تۆ ناردووە، تاكو ئەوەى بۆیان دا بەزێندراو، بۆیان ڕوون بكەیهووە.

یانى: چۆنیەتى جىبەجى کردنەكەى ڤوون بکەیهو، لیتان تىك نەچیت، سوننەت بەو واتایە شەرحى قورئان نیه، کە پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) دانیشتیى و ئایەت بە ئایەت تەفسیری بکات! ھەموو ئەو ئایەتانەى ھاوێلانێ ئیشکالیکیان لەسەریان بووی و، پیغەمبەرى خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) قسە و شەرحى لەسەر کردبن، پیم وانیە بگەنە بیست سی (۲۰-۳۰) ئایەت، لەو ھەموو شەش ھەزار ئایەتە، چونکە ھەمووی ڤوونەو، خواى پەروردگار دەفەرموی: قورئان ڤوونە و ڤۆشنکەرەوێە:

۱- {تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ} الحجر، ۱.

۲- {تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ} النمل، ۱.

۳- {وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ} القمر، ۱۷، ۲۲، ۳۲، ۴۰.

قورئان ڤوونەو پیوستیی بە تەفسیر ناکات، ھەلبەتە بۆ ئەھلى خۆی ڤوونە، بۆ کەسیک کە زمانى عەرەبى بزانی، بەلام کە ڤوونە، مانای وا نیه، کە ھەموو کەس لە ھەموو شتیکی تێدەگا، بەلکو ھیچ کەس ناگاتە تەوێپەری و، ھیچ کەسیش نیه بەشى خۆی لێى حالیی نەبێ، گەورەبى و ئیعجازی قورئان لەوێدایە.

پوختەى قسان:

بە گەرانی و ھەمان بۆ وەحیی و پەيامی خوا، کە لە قورئان و ڤێبازی پیغەمبەردا بەرجەستەیه، دەکەوینە سەر کانیاو و سەرچاوەى ڤوون و زولالێ ئیسلام و، لە زۆریک لەو قور و لیتەو لال و قەوزو چى و چییە، دەربازمان دەبێ، کە بەدرێژایی ئەو ھەموو سەدانە، لە گەل ئاوى ڤوون و زولالێ وەحیی بێ خلتەى خواى بەرز و مەزندا، ئاویتە بوو.

ههنگاوی چوارەم

قورئان کردنه پێوەر و تەرازووی گرنگییدان بە مەسەلەکان

ئێستا ئەگەر تەماشای دینداریی مسوڵمانان بکەین، تەماشای بارودۆخی ئۆممەت بکەین، دەبینین: هەندێ شت زۆر گرنگی پێدەدرێ و، سەرئە دەدە لە قورئاندا هەر باسی نیە، لە سوننەتی پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم)یشدا باسی نیە! ئەدی مسوڵمانان لە کوێیان هیناوە؟! لەپراستییدا هەمووی عادیەت و نەڕێت و بۆچوونەو، هەلقولای سەروشت و میزاجە! یان هەندێک شت دەبینین لە قورئاندا، لە یەك شوێندا باس کراوە، هەندێک شت دەبینین لە سەدان ئایەتدا باس کراوە، ئنجا ئێمە ئەگەر بە دواى رێبازی پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) و بە دواى پەیامی خوا بکەوین، دەبێ ئەم قورئانە بکەینە تەرازوو، خوا دەربارەی قورئان چی دەفەرموێ؟

{ اِنَّهُ الَّذِي اَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ } الشوری، ۱۷.

واتە: خوا ئەو زاتە یە کە قورئانی دابەزاندووە بە حق و، تەرازووشی دابەزاندووە.

سەرنجی تەفسیرەکانم دا، نەمبیینی ئەو خوێندنەویان هینابێ، بەلام لە پرووی زمانی عەرەبییەو دەگونجی بشخوێندریتەو: {اَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ}، دەشگونجی بە (وَالْمِيزَانَ)یش بشخوێندریتەو بە (خفص)، واتە خوا قورئانی بە هەق و بە تەرازووش دابەزاندووە،

بەلام ئەگەر بە (الْمِيزَان) - واتە: بەسەر (فتحة) - بخوێندرێتەو، یانی: خوا کتێبی بە ھەق دابەزاندووە تەرازووشی ھەر دابەزاندووە، کە ییگومان تەرازووەکەش ھەر لەنیو قورپان دایە.

زۆر گرنگە ئیمە بزانی کە گرنگیدانی قورپان بە ھەر شتێک، دیارە ئەو شتە لە تەرازووی خواداو بە پێوەری وەحیی و شەریعەت: ئەوەندە دینی، ئەگەر زۆرتر گرنگی پێ بدات، دیارە زۆرتر گرنگەو، کەمتر باسی بکات، دیارە کەمتر گرنگە، چونکە خوا قورپانی بە ھەق و بە تەرازوو ناردووە، یان تەرازووشی لەگەڵ دا ناردووە.

ھەروەھا لە سوورپەتی (الأنعام) دا دەفەرموی:

{وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدًا} الأنعام ئایەتی، ۱۱۵.

واتە: وشەی پەروەردگارت تەواوی کردووە، لە راستیی و لە دادگەرییدا.

وشەی پەروەردگارت واتە: ئایەتەکانی خوا لەراستبووندا، تەواویان کردووە، لە لووتکەیی دادگەرییدان و، لە لووتکەیی تیرو تەواوییدان.

لە سوورپەتی (الإسراء) یشدا، خوا دەفەرموی:

{وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلَ} الإسراء، ۱۰۵.

واتە: قورپانمان بە ھەق {بەشیوەیەکی ھەق} دابەزاندووە، ھەقیشی لەنیو خۆی وەرگرتووە.

دابەزاندن (إنزال) ەکی بە ھەقەو، کە داشبەزیووە، ھەقی تێدایە.

با چەند نموونەیەکی یێنێنەو:

(۱) ئایا لە چەند ئایەتەکاندا، خوا باسی یەکتایی خۆی دەکا، کە تەنیا خوا بەدیھێنەر و، پەروردگار و، خواوەنەو، تەنیا خوا دەبێ بەندایەتیی بۆ بکری و بپەرستری؟ بێگومان لە زۆر ئایەتەکاندا، ھەر تەماشای سوورپەتە (البقرة) بکەین، کە سوورپەتەکی مەدینەییشتە: گەورەترین ئایەت لە قورئاندا (آية الكرسي)یە، کە باسی خوا بە یەکتاگرتن (توحید) (اللہ)یە، لە دە (۱۰) بەرگەدا:

{ اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ لَا تَاْخُذُهٗ سِنَةٌ وَّلَا نَوْمٌ لَّهٗ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِیْ يَشْفَعُ عِنْدَهٗ اِلَّا بِاِذْنِهٖ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَّمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِیْطُوْنَ بِشَیْءٍ مِّنْ عِلْمِهٖ اِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهٗ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَلَا يَـُٔوْدُهٗ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِیُّ الْعَظِیْمُ } البقرة: ۲۵۵.

۱۱۵

ئەجا سوورپەتە مەکەییەکان، ھەموویان بەزۆری تەرخان کران، بۆ باسی یەکتایی خوا و خواپەرستی.

(۲) لە چەند ئایەتەکاندا باسی دادگەریی کراوە؟ بێگومان لە زۆر ئایەتەکاندا، بۆ نمونە:

{ اِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَاِتَاٰی ذِی الْقُرْبٰی وَيَنْهٰی عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمۡ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ } النحل، ۹۰.

(۳) لە چەند ئایەتەکاندا باسی تەقوا کراوە؟ بێگومان لە زۆر ئایەتەکاندا، بۆ نمونە:

{ يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُواْ رَبَّكُمُ الَّذِیْ خَلَقَكُمْ مِّنْ نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ... } النساء-۱.

ھەروەھا باسی ئیحسان، یان باسی یەکزیی و یەکیبون (وحدة)؟ بێگومان لە زۆر ئایەتەکاندا باسکران، ئەدی لە چەند ئایەتەکاندا باسی

سەرپۆشی ئافرەت کراوە؟ لەیەك ئایەت، لە سوورەتی (النور) دا: {وَقُلْ
لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ
زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُجُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ
زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ
أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ
بَنَاتِ أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ
أُولَئِكَ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الْطِفْلَ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَتِ
النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَىٰ
اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ } النور، ۳۱.

۱۱۶

کەواتە: ئافرەت لەسەری پێویستە و دەبێ سەرپۆشی بەسەر دەوێ،
بەلام ئایا ئەندازەی گەرنگی و پێگەی سەرپۆش بەسەر دەوێ بوونی
ئافرەت، لەبەرانبەر تەنیا خواپەرستییدا، یان: چەسپاندنی دادگەرییدا،
یان: ریشەکشکردنی زۆلەدا، یان: بۆ خوا سۆلحان و پارێزکاری و
چاکەکارییدا، چەندە؟ بەدڵنیایی شتێکی بچووکە، بۆیە کاتێک هەموو
ئێسلام و شەریعەت، لە جێبەجێ کردنی یاسا شەرعییە کاندای، ئەویش
لە سەرپۆش کردن و، ریش هێشتنەوەدا، خۆلایە بکەیتەوه، بە راستیی
ئەوه زۆلە لە ئێسلام دەکری! زۆلە لە ئێسلام دەکری، چونکە خوا
وای دانەناوه، گەرنگە هەر بابەتە گەرنگی و بایەخی پێیدری، بەقەدەر
ئەوهی کە قورئان گەرنگی پێداوه، ئەوهندە پێغەمبەری خوا (صلی
الله علیه وسلم) خەمی لێ خواردوه مشووری لێ خواردوه.

ئێستا تەماشای بکەن! ئێوه دەزانن من مەشرەفم فراوانەو، بۆنەی
مەولید و هەموو بۆنە و یاده ئایینیەکان، جیهانییەکان، پێشەییەکان،

مرۆییەکان، پێم وایە ئەسڵ تییاندا رەواييە^(١)، بەلام ئە شارێکی وەک ھەولێر ئە گەڵ مانگی رەبیعی یەكەم دێ، ئیدی ئەو خەڵکە ھەمووی زۆر موشەووەش دەبێ! چییە؟ مەولیدی پیغەمبەرە (صلی اللہ علیہ وسلم)! زۆر باشە شتیکی رەواييە و موباحە، ئە گەر بە شیوہیەکی شەریعی بکری، شتیکی ئاساییە و ھەڵسوکەوتیکی موسولمانانە و دەیکەن، چونکە ئە گەر بگوتری: عیبادەتە، ئەو دەچیئە نیو بازنە ی بیدعەت، چونکە ھەر عیبادەتێک ئە دوا ی پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) پەیدا کرابێ، بیدعەتە، بەلێ یادکردنەوی ئە دایکبوونی پیغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) عیبادەت نیو، تەنیا ھەڵسوکەوتیکە، وەک دایکمان عایشە -خوا لێی رازی بێ- ئە بارە ی شیعرەو پرسیاریان لێ کردو، وەلامێکی زۆر عاقلانە ی داوئەو، کە شایستە ی خۆیەتی، دەلێ: (الشَّعْرُ کَلَامٌ، حَسَنُهُ حَسَنٌ، وَقَبِيحُهُ قَبِيحٌ) شیعر قسە یە، چاکەکی چاکە و، خراپەکی خراپە، ھەڵسوکەوتەکانیش سەیر دەکەین بزانی چۆن؟ ئە گەر باش بوون، باشن و، ئە گەر خراپ بوون، خراپن.

بەلام چەندان فەرەز ھەن، ئە ھەولێر و سلیمانی و دھۆک و ھەلەبجە و کەرکوک و، ئە شوینەکانی دیکە ی کوردستان و عێراق، چۆندراون، موسولمانان چەندیان خەمی لێ دەخۆن! یاد کردنەوی ئە دایکبوونی پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) عادەت و نەرتیکی موسولمانانە و، ئە بواری ھەڵس و کەوتەکان دایە، کە بناغە تییاندا رەواييە و دەستکراوہیی (الإباحة) یە، ھەرچەندە وشەکەش بە ھەلە

(١) کتییکی تایبەتم لەو بارەو نووسید، بەناوونیشانی: (یادو بۆنەو جەژنەکان و ھەڵسەنگاندنێک).

دەلّىن، دەلّىن: (مەولوودى پىغەمبەر) (صلى الله عليه وسلم)،
(مولود) يانى: لە دايكبوو، (مۆلد) واتە: كاتى لە دايكبوون، ئىنجا
بە ئەندازەى ئەو كە شتّىكى باشە، گىرنگىي پىبدە، بەلام بە لەسەر
حىسابى شتى دىكە نەبى، لە بازارەكەت شەراب دەفرۆشرى، وەك
بىيسى و كۆلا، لە بازارەكەت قۆلى خەلك دەپررى، گەندەلّىي ھەيە!
زۆلم ھەيە! فەساد ھەيە! تۆ مووت لىنالهخشى! بەلام مەوليد ھاتود،
خوت زۆر مشەوودەش كردود!!

ئەو ھەمووى لاتەل تىگەيشتنە لە ئىسلام و، نەكىشانى شتەكانە
بە تەرازووى قورئان و، ھەلنەسەندگاننە، بە پىوھرى قورئان و
وھبىي خواى پەروردگار.

يان بۆ وىنە: لەچەند ئايەتاندا باسى خواپەرستىي و بەندايەتىي
بۆ خوا كراو؟! بىنگومان زۆر! لەچەند ئايەتاندا باسى نوێژ كراو؟
دىسان زۆر! بەلام لەچەند ئايەتاندا باسى دەستنوێژ كراو؟ تەنيا يەك
ئايەت! بۆچى؟ چونكە ديارە ئەوئەندە گىرنگە، دەستنوێژ بگرە بۆ
ھەموو فەرزەكان، بەلام بەقەدەر خۆى گىرنگە، بەلام ئايا زانايانى
ئىمە وايان كردو؟ نەخىر، بەلكو كىتّىي زۆريان داناون لەسەر غوسل
و دەستنوێژ، بەلام ئايا چەند كىتّىيان داناون لەسەر ئەو، كە ئايا
دەبى مسولمانان چۆن كۆمەلگا و لاى خۆيان بەپىوھەرن! چۆن
ئەم ئايەتە: {وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ} كارا (تفعليل) بكەين و پىراكتىزەي
بكەين؟ ئىمە كەلەپوورى سىياسەتى شەرعىيمان، زۆر ھەژارە،
بەلام شتى دىكەمان زۆر قەبە كردو، غوسل و دەستنوێژ لە يەك
ئايەتدا باسكراون! زۆر كەس لە ئەنجامى ئەو ھەموو وردەكارىي
و وردبوونەوھيەدا، لە غوسل و دەستنوێژدا وەسودەسەي بۆ دروست

بوو، یاخود لە نیەت ھێنانی نوێژدا، مامۆستام دیوہ ماوہیەک خەریکی نیەت ھێنان بووہ! بۆیەش وەسوەسەیی بۆ دروست بوو، چونکە لە ھەندیک کتیباندا ھاتوہ، کە دەبی لە ئەلیفی (اللہ) تاکو رای (اکبر) بەدلتدا بی: چ نوێژیکە دەیکە ی و، چەند رکا تەو، لە گەڵ کێو... ھتد؟! لە کویت ھیناوہ؟ ئەو وردەکارییە لە کوێیە؟ پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) (اللہ اکبر) ی کردوہ نوێژی دا بەستوہ تەواو! بیگومان ئەو وردەکاریی و شیتە لکەردنەوہیە، لەسەر حیسابی شتەکانی دیکە، وەک لە یادداشتەکانی خۆمدا^(۱) باس کردوہ، گەنجەم بێنیوہ نوێژی نە کردوہ، گوتوومە: بۆچی نوێژ ناکە ی؟ گوتوویەتی: تاخر فیر نەبووم! فیری چی نەبوو؟ فاتیحە نازانی؟ با! تەحیات نازانی؟ با! ئەدی چی نازانی؟ دوایەکانی دەستنوێژی نازان! کام دوایانە؟ ئەوہی کە دەم و چاوت دەشوی، ئنجا کە دەستەکانت دەشوی و، کە مەسحی سەرت دەکە ی و، کە پییەکانت دەشوی و، دوایان ھە یە! گوتم: ئەوانە ھێچیان نەک ھەر واجب نین، ھەر سوننەتیش نین، ئیمام نەوہی لە کتیبی (المنہاج) دا دەلی: (وَحَدَّثْتُ دُعَاءَ الْأَعْضَاءِ إِذْ لَا أَصِلُ لَهُ)^(۲)، واتە: ئەو دوایە ی ئەندامەکانی دەستنوێژ، ھێچ شتیکی لەبارەوہ لە پیغەمبەرەوہ (صلی اللہ علیہ وسلم) نە ھاتوہ! یانی: لەسەر شتیک کە ئەسلی نیە، کابرا فەرزیک ی چواندوہ!

بەلێ زۆر گرنگە قورئان بکەینەوہ تەرازوو، بیکەینە پیوہر بۆ شتەکان، چەندە گرنگیی بە ھەر شتیک داوہ، ئەوہندوہ بەو ئەندازە یە

(۱) چەند مەلۆیەک لە خەرمانی تەمەنم، بەشی یە کەم: ۱۹۶۱-۱۹۹۱ز.

(۲) مغنی المحتاج، شرح المنہاج، ج ۱ ص ۱۱۳.

گرنگیی بێدەین، کەمتر کەمتر و، زیاتر زیاتر، شتیکیش لە قورئاندا هیچ باس و خواسی نیە، لە خۆرا لەسەر دین نەیکەینە بار و، نەیکەینە بەشیک لە دینداریی، بۆ وێنە: باسی نیقابی ئافرەتان، پیچە گرتنەوێ ئافرەتان، لەسەردەمی پیغەمبەردا (صلی اللہ علیہ وسلم)، ئافرەت ھەبوو نیقابی ھەبوو، ھەشبوو نەیبوو، نەشیان کردووە بە ھەرا، لە ھەندیک لە ولاتانی کەنداو، کە رینگا نادەن کەس رەخنە لە حکومراڤانیک بگرێ، کە عیباد و بیلادی کردۆتە کۆیلە، بەلام واجبە دەبی ئافرەت پیچە ھەبی و، ئەگەر دەموچاوی دیار بی، ئەو لە دین لای داو! جارێک لەسەفەری عومرە یان لە ھەج بووم، کچیک کە بالغ نەبوو بوو، سەرپۆشی بەسەرەو نەبوو، دوو سیپەک لەو عەگال بەسەرانی^(۱) وی، لەگەڵی کەوتنە کیشەو، کچەکە گریا، ئەویش بابی لەگەڵی بوو، گوتی ئەو چییە بۆچی وا لەم کچەم دەکەن، تۆقانتان! ئەوانیش دەیانگوت: ئاخر چۆن دەبی ئاوا ھاتو، لەگەڵ حورمەتی بەیتدا ناگونجی! بابیشی گوتی: جارێ تەکلەفی شەرعیی لەسەر نیەو بەو شیوازە ئیوێش دین لەبەرچاوی دەبێزێ، کردیان بە ھەرایەک ئەوسەری دیار نەبوو! کە بیگومان ئەو ھەمووی کەرچ و کال و لاتەل ھالیبوونە لە دین، ئەو دووسێ پیاوێ سعوودیە دینیان ھەموو لەودا دەدی، کە ئەو کچە نابالغە سەرپۆشی بە سەرەو دەبی! بەلام ئایا ئەگەر ئەو منداڵە دلی خوشبەکی، ئاموژگاری بکە، دینی لەلا شیرین بکە، ئەوێش ھەر دین نیە؟

(۱) مەبەستم لە (عەگال بەسەر) یە کەم تەماشاکردنی جل و بەرگی ئیستای حیجاز نیە، بەلکو مەبەستم پیاوانیکی تاییبەتە کە سەربە موخابەرانی ئەو ولاتەن!

ھەنگاۋى پېنچەم

بىر كىردنە ۋە ۋە بە كار ھېننى عەقلى ۋە ھەستە ۋە رەكان،

لە تېفكرىن ۋە سەرنجدانى ھەردوۋ كىتېبى

خوینراۋ ۋە بىنراۋى خوادا

خو دوو كىتېبى خستوۋىنە بەر دەست، كىتېبىكىان خویندراۋىيە،
كە قورئانە (كتاب الله المقروء)، ئەۋدى دىكەش ئەم گەردوۋنەيە،
كىتېبى بىنراۋى خوا (كتاب الله المنظور)، ئنجا لە ئەنجامى ئەۋدا
كە مسولمانان لە پەيام ۋە ھىبى خوا دووركەۋتوۋنەۋە، عەقلى خۇيان
لە كار خستوۋە، ھەم لە سەرنجدانى كىتېبى خوینراۋى خوا، ھەم كىتېبى
بىنراۋى خوادا، سەرنج بەن! ئىستا چەندان بىرورپا ھەن، مسولمانان
پېيانەۋە پابەندن، كە ھەزار (۱۰۰۰) سال لە مەۋپېش، ھەزار ۋە دوۋسەد
(۱۲۰۰) سال لە مەۋ پېش كە مەترىان زىاتەر، گوتراۋن، كە بىگومان
مەبەستەم بوارەكانى بوۋنناسىي ۋە، ئىمان ۋە عەقىدە ۋە، پەرسىشەكان
نىيە، مەبەستەم بوارى ھەلسو كەۋتەكانە، بۇ ۋىنە: ئەۋ شىۋە بازىرگانىي
ۋە مامەلەيەي ئىستا دەكرى، پىشكەكان (أسهم) ۋە شىكەكان (سندات)
ۋە سندوۋقى نىۋ دەۋلەتتىي ۋە، بانكى نىۋ دەۋلەتتىي، ئايا كاتى خۇي
زانايانى ئىمە بە خەۋنېش شتى وايان بىنۋە؟ نەخىر، ئايا نابى چاۋ
بە شىۋەي مامەلەي بازىرگانىيدا بگىر درىتەۋە؟ بە دلنپايەيەۋە، با.

بۇيە دەتوانىن بلىين: ئەم ئۆممەتە بەزۇرىي مەحكومى فەتۋا ۋە
بىرورپا زانا مردوۋەكانىيەتى، بۇيەش ئۆممەت بە مردوۋ ھىسابە! لە
ھەموۋ لايەكەۋە دوژمن سەريان تىناۋە، ۋەك چۆن كەلاكىك دەكەۋىت،

دال و لاشخۆر تییدەورووکیڤ و گوشتەکە ی دەخۆن ، ئیستا ئۆممەت وایە بەداخەو! بۆچی مردووە؟ چونکە عەقڵی خۆی لە کارخستووە، ئیستا لەنیو ئۆممەت دا مردووان ھوکی زیندووان دەکەن! ھەلبەتە ئەو فەتوا و رایانە ی، کاتی خۆی لە کتیبەکاندا نووسراون، زانایان بۆ سەردەمی خۆیان، شتیکی باشیان کردووە خراپیان نەکردووە، بەلام بۆ سەردەمی خۆیان و، ئەو وەلامانە ھی پرسیارەکانی سەردەمی خۆیان بوون و، بە کەلکی پرسیارەکانی سەردەمی ئیستا نایەن، ئەو دەرمانانە بۆ نەخۆشییەکانی سەردەمی خۆیان گیراوە، دەرمانخانەکەش ھەر ھەییە، کە قورئان و سوننەتە، تۆش ئازا بە، دووبارە بۆ نەخۆشییەکانی رۆژگاری خۆت، دەرمانی تازە بگرەو، دەرمانێک کە لەگەڵ ئەو نەخۆشییانە ی سەردەمی تۆدا پڕ بە پیست بێ، نەك چارەسەر و دەرمانە کۆنەکان، بۆ نەخۆشییە تازەکان بەکار بێنی و، وەلامە کۆنەکان بۆ پرسیارە تازەکان بەکاربێنی! چونکە ئەوکاتە ئیسلام چۆن دەکەوێتە بەرچاوی دەلێن: دین لە ژین بەجی ماوە، کە بەراستی ئەو مسوڵمانان بەجی ماون! ئەگەر نا ئیسلام ئەگەر خۆی پەروەردگار ھەر بۆ ئەو کاتی ناردبووایە و، تەنیا بۆ ولاتیکی ناردبووایە، مسوڵمانانی پێوە پەيوەست نەدەکرد، کە لە ھەموو کات و رۆژگارەکاندا پێوە پابەند بن، بەلام دیارە خوا سبحانە وتعالی ئیسلامی وا ھەلخستووە، کە دەگونجی وەك چۆن کێشەو گرتەکان کاتی خۆی چارەسەر کردوون، ئەوانە ی ئیستاش چارەسەر بکات، بەلام بەچی؟ بە وەحیی بەرجەستە لە قورئان و سوننەتدا، نەك فلان مەزھەبە و فلان ئیجتیھادە و، فلان فەتوا یە و فلان بۆچوونە! ئەو لەگەڵ رۆژگاری خۆیدا بوو بەکەلکی رۆژگاری خۆی ھاتو، بەلام وەك چۆن دەرمان ئیکسپایەر دەبێ و

لەکار دەکەوێ، بیروبۆچوون و فەتوا و ئیجتیها دەکانیش، بە ھەمان شێوە، زۆر جار ئەوەم ھێناوەتە بەرچاوی خۆم: ئەگەر ئیست، نەک کەسیکی ھەزار (۱۰۰۰) ساڵ لەمەو پێش، ھەر ھی سێ سەد (۳۰۰) ساڵ لەمەو پێش، بە بەرگ و پۆشاکێ ئەو کاتی و، بە چەکی ئەو کاتی ی، بەبازاردا برۆا، خەڵک چۆن سەیری دەکەن! ھەموو سەریان سوڕ دەمیێ! ئنجا لە راستییدا ئیمە وەک چۆن کەل و پەلەکانمان کۆن دەبن و دەگۆڕین و گۆڕپومان، بە ھەمان شێوە بیرکردنەوەکانیش، ئەو بەشە پەیوەندی بە ژيانی دنیاوە ھەیە: پەیوەندی بە بواری سیاسەت و ھۆکمرانی و، بواری ھەڵسوکەوتی ئابووری و بازرگانیی و ئەوانە ھەیە، دەگۆڕی، بەلام ئەوەی پەیوەندی بە خودی دینە ھەیە، وەک بووناسیی و ئیمان و عەقیدە و عیبادەت و پەیوەندی نیوان مەرۆف و خوا، ئەوە ناگۆڕدری و وەک خۆیەتی، چونکە پەیوەندی بە راستییە نەگۆرەکانی بوون (حقائق الوجود الثابتة) و ڕووح و جەوھەری ئینسانە ھەیە، بەلام ئەوەی پەیوەندی بە لایەنی ماددی ژیانە ھەیە، دەبی بگۆردری و چاوی پێدا بخشیندرتەو، ئەگەر نا، ئەو کاتە ئیمە ستەم لە ئیسلام دەکەین و، خەڵک دەلێن: دین لە ژین بەجیماوە، کە لەواقیعدا، ئەوە مسوڵمانان کە لە دینەکیان بەجیماون.

ھەر بۆیەش لە زۆر شوێنی قورئاندا، خۆی زانا و شارەزا سەرزەنشتی کافرەکان دەکات، کە گوتووین: شوێن ئەوە دەکەوین کە باب و باپیرانمان لەسەری بینووە، پێشینانمان لەسەری بینووە، بۆ وێنە:

۱- { بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُّهْتَدُونَ }

الزخرف، ۲۲.

واتە: یان ئایا پێش وی (قورئان) کتییێکمان پێداون و پێیەو
دەستگرتوون؟ بەلکو گوتیان: ئێمە باب و باپیرانمان لەسەر رێیەک
بینیوەو، تەنیا بەدوای شوێنەوارەکانی وانیش دەکەوین.

۲- بەهەمان شیوە ھەر لە سوورەتی (الزخرف) دا دەفەرموی:

{وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا
ءَابَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُّقْتَدُونَ} الزخرف، ۲۳.

واتە: ھەر بەو شیوەیە: لە پێش تۆدا هیچ ترسێنەر و وریاکەرەو دیە کمان
لە هیچ ئاوەدانییە کدا نەتاردو، مەگەر خۆشگوزەرانی کانی گوتوویانە:
ئێمە باب و باپیرانمان لەسەر رێبازی ک بینیوەو، تەنیا بەدوای رێ و
شوێنی وانیش دەکەوین.

۱۲۴

۳- ھەروەھا خوا سەرزنەشتی کافرەکان دەکات و دەفەرموی: ئەگەر
پێیان بڵێ: وەرن شوین پەیامی خوا و رێبازی پێغەمبەر بکەون،
دەلێن: نا باب و باپیرانمان چۆن بوون، ئێمەش ھەر وا دەبین و وا
دەکەین، موشریکەکان وابوون، کەواتە: ئێستا زۆریک لە مسوڵمانان
وەک موشریکان دەکەن! خوا فەرموویەتی:

{وَإِذْ قِيلَ لَهُم تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا
عَلَيْهِ ءَابَاءَنَا أُولَٰئِكَ هُم بِآيَاتِهِمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ} المائدة، ۱۰۴.

واتە: ئەگەر پێیان بگوتری: وەرن بۆ لای ئەو کە خوا دایبەزاندو،
بۆ لای پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم)، دەلێن: ئەویمان بەسە،
کە باب و باپیرانمان لەسەری بوون، ئەدی ئەگەر باب و باپیرانیان
هیچیان نەزانیبی و رێی راستیان نەگرتی!

۴- ھەروەھا لە سوورەتی (البقرة) دا دەفەرموی:

{وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ} البقرة، ۱۷۰.

واتە: ئەگەر پێیان بگوترێ: بە دوای ئەوە بکەون کە خوا بۆی دابەزاندوون، دەڵێن: بەڵکو دوای ئەوە دەکەوین کە باب و باپیرانمان لەسەری بوون، (خواش دەفەرموی): ئەدی ئەگەر باب و باپیرانیان هیچیان نەفامیبی و رێی راستیان نەگرتی؟

وہك دەبینین: لەو ھەموو ئایەتانەدا -کە ھی دیکەش ھەن-، خوای کاربەجی و زانا، سەرزەنش و ئۆمە ی کافر و موشریکەکان دەکات، لەسەر دۆگمای فیکری و کەللەوشکی و داخراویان، لە بەرانبەر وەحیی و پەيامی خوا، رێبازی پێغەمبەردا، کە بێگومان ئەمە گەورەترین ھۆشداریی تێدا یە بۆ مسوڵمانان، بۆ ئۆممەتی موحمەد (صلی اللہ علیہ وسلم) کە لە خۆیان وریابن و کاریک نەکەن و ھەلۆیستیک نەنوێن، کە بیانخاتە رێژ و ئاستی کافر و ھاوبەشدانەرانەو، لەو خەسلەتە خراپ و بەدە ی: لاساییکردنەو ی کوێرانە ی پێشیناندا!

بەلێ ھەموو بوارەکانی کە فیکری بەشەر مامەلەیان لەگەڵدا دەکات، گۆران و پەرەستاندنیان بەسەردادی، من باسی: بوونناسیی و، ئیمان و عەقیدە و، عیبادەت و ئەو لایەنە ناکەم، کە بە خوای تەک و پاک و بە رووح و جەوھەری مەرۆقەو پە یوەستەو گۆرانی بەسەردا نایەت، ئەو لایەنە ھەر وەك خۆیەتی و، لەراستییدا ئەو ھەموو ئیجتیھاد و فتوایەشی نەدەویست، کە زۆر ئیسلامی یی قەلەبالغ

کراوە! بەلام ئەوەی دیکە، کە پەیوەندیی بە لایەنی ماددی ژیان و حوکم و سیاسەت و ئیدارەو ھەبە، ئەوە بە دۆنیاییەو، دەبێ رۆژ بە رۆژ و، سالت بۆ سالت و، جار بۆ جار، چاوی پێدا بگێردیتەو.

ئەگەر تەماشای قورئان بکەین، دەبینین: خاوی پەروردگار زۆر فەرمان بە مەرووفەکان دەکات سەرنج بەدن: سەرنجی گەردوون بەدن، سەرنجی خۆیان بەدن، سەرنجی خواردنیان بەدن، جگە لەوەی کە لەچەندان ئایەتدا فەرمانمان پێی دەکات: سەرنجی قورئان بەدین، لێی ورد بینەو و لێی بکۆڵینەو، بۆنمونه:

۱- {كُنْ أَرْزَلْتَهُ إِلَيْكَ مُبْرَكٌ لِّدَبْرُؤٍ ءَابِتَةٍ وَلَسْتَ تَكْرِهُ لَوْلَا أَلْبَبُ} ص-۲۹.

واتە: ئەمە کتییکی بەپێزە بۆ لای تۆمان دابەزاندووە، تاكو لە ئایەتەکانی رامین و، بۆ ئەوەی عاقلمەندان پەندی لێوەربگرن.

۲- {أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا} محمد، ۲۴.

واتە: ئایا لە قورئانی وردنابنەو، تێی نافکران، یان دلەکان قفلێان لێدارو!!

ئنجابا سەرنجی چەند ئایەتێک بەدین، وەك نمونه، کە خاوی پاک و تەك (عزوجل) تێیاندا فەرمان بە مەرووفان دەکات و ھانیان دەدات، سەرنجی خۆیان و دەورووبەر و گەردوون بەدن و، لێیان وردبنەو، ھەولبەدن، پەیی بە نەهێتیەکانی ببەن:

۳- {قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ} العنكبوت، ۲۰.

واتە: بلی: بە زەویدا برۆن، گەشت بکەن و سەرنج بەدن، خوا چۆن دروستکراوەکانی دەست پێکردوون!!

۴- {قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ} النمل-۶۹.

واتە: بلی: بە زەویدا برۆن و سەرنج بدەن: سەرەنجامی تاوانباران چۆن بوو؟!

۵- {قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ} الأنعام: ۱۱.

واتە: بلی: بە زەویدا برۆن (گەشت و سەفەر بکەن)، پاشان سەرنج بدەن: ئاکامی بیپروایانی بەدرۆدانەر چۆن بوو!!

۶- {أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ} الأعراف-۱۸۵.

واتە: ئایا سەرنجی مولکی فراوانی ئاسمانەکان و زەویای نەداو، ھەروەھا ھی ھەر شتێک کە خوا دروستیکردووە؟!

۷- {فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ} عبس، ۲۴.

واتە: با مڕۆف سەرنجی خواردنەکە ی بدات و لێی وردبیتەو!

۸- {وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ} (۲۰) {وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ} (۲۱) الذاریات.

واتە: لە زەویدا نیشانە زۆرن بۆ زانایانی دُنیاو بەرچاوپروون، ھەروەھا لە خودی خۆشتاندا، بۆچی نابینن، سەرنج نادەن؟!

بەداخەو: زۆربە ی ھەرزۆری مسوڵمانان، ئەو ھەموو ئایەتانەیان پشتگوێ خستوون و، عەقڵ و ھۆشی خۆیان لەو بوارەدا داخستووە خەواندووە، ھەر بۆیەش ئەھلی کوفر زۆریک لە نەھینی و یاسا گەردوونییەکانیان دۆزینەووە، پێشیان بەرھە پێش چوون و، ژيانی

خۇيانيان پى چاك كردون، ھەيمەنەشيان بەسەر دنيادا كرد،
مسولمانانیش بەداخوۋە دواى ئەۋەى كە لە ۋەحىيى دووركەۋتنەۋە،
ئاۋا توۋشى بەجىماۋىيى و داماۋىيى بوون، ئەگەرنا كاتى خۆى ئىمە
ۋابوۋىن، - واتە: لەپىشەۋە بوۋىن و سەرقاڧلەى مروڧايەتتىى بوۋىن -
ئەھلى ئىسلام، ئۆمەتتى پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) ھەتا لەبەر
رۋشنايى قورئان و سونەتدا مامەلەى دەكرد، لەگەل ھەردووك كىتتىى
بىنراۋو خوينراۋ (منظور و مقروء) ى خواداۋ، عەقلى خۆى بەكار دەھىنا
لە تىگەيشتنى قورئان و سونەت (ۋەحىيى خوا) داۋ، لە سەرنج دان و
ناسىنى گەردووندا، مسولمانان لە پىشەۋەى دنياۋە بوون.

لە زېږ كۆندەلەيەنمەكەل ھەكەلەنەن
بەسەر دنيادا ھەكەلەنەن
بەسەر دنيادا ھەكەلەنەن

لە ھەكەلەنەن ھەكەلەنەن ھەكەلەنەن

ھەكەلەنەن ھەكەلەنەن ھەكەلەنەن

ھەكەلەنەن ھەكەلەنەن ھەكەلەنەن

Alibapir

Alibapir

Alibapir

Alibapir

Alibapir

Alibapir

Alibapir

Alibapir

Alibapir

بەلام بەھەر حال، ئیمە ئیستا کیشەمان لە گەڵ ئەوانەییە کە دەلێن: قورئان ھەر فەرماشتی خوا نیە! تۆ دەبی واقیعی خۆت بزانی، ئیستا کوا کیشە ی ئیمە ئەوێ! کوا ئیستا کیشەیی کە گوردیە، چوار مسوڵمان بچن لە قەبرێک بپارێنەو؟! بیگومان دەزانم پارانەو لە قەبر شیرکە و شیرکیکی گوردەشە، بەلام ئیستا کیشەیی گوردەمان ئەوێ کە خەڵک خاوەن قەسەر دەپەرستێ، ئەک خاوەن قەبر! ھەتا بەھوی خاوەن قەبرێکەو چوار مسوڵمانی عەوام و فەقیر حال تووشی شیرکی گوردە دەبن، بە ھوی خاوەن قەسەرێکەو، بە ملیۆنان خەڵک لە ئیسلام دەر دەچێ و ھەڵدەگیرێتەو!

ھەلە ی (محمد بن عبدالوهاب) و شۆنکەوتووکانی لەویدا بوو^(١)، ەک لە کتیبکی خۆیدا باس دەکات و لەخۆمەو قسە ناکەم، دەلی: موشریکەکانی رۆژگاری ئیمە، (واتە: مسوڵمانانی گیرۆدەبوو بە شیرکەو) لە موشریکەکانی رۆژگاری پیغمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) خراپترن^(٢)، چونکە ئەوانیش ھەر گوتووینانە:

{مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى} الزمر، ٣.

کە بیگومان ئەو قسەیی کە پوچ و بێ وێژدانانە، بەرانبەر بە مسوڵمانانیکی ئەھلی قیبلە ی لادەر و ناحالیی، چونکە کافرەکان ھەر بەراستی بێ و سەنەمەکانیان پەرستوون، بەلام بابای مسوڵمان، خوا

(١) واتە لەویدا کە تەنیا شیرکی خاوەن قەبرانی دیوو، لە ھی خاوەن قەسەرێ بێ ناگا بوو! ھەڵبەتە دەمزانێ باسی (طاغوت)یشی کردوو، بەلام بە کردوو تەنیا سەرگەرمی دژایەتی و کوشتن و بڕین بوو لە گەڵ ئەوانەدا کە بە شیرک گۆران (شرک القبور) ناو دەدی کردوون.

(٢) بڕوانە: کشف الشبهات، ص ٣٩.

دەپەرستى و جورىك لى چاۋەرۋانىيىشى ھەيە لەو خاۋەن قەبرە و بە ھەلە
 لىيى دەپارپىتەۋە، كە ئەۋە شىركە، بەلام لى ئەسلدا خوا دەپەرستى و، ئەۋە
 دىكە (بىتەرست) لى ئەسلدا بت دەپەرستى، ئەدى چۆن دەلىيى: ۋەك
 يەكن! ئىنجا بۆ زانىيارىيتان! (مۇھەممەد بن ئەبۇلھەب) دەۋلەتى عوسمانىيى
 ھەمۇو بە كافىر دانائە، جىگە لەۋەى لى گەل خۇي بوۋە، ھەمۇي بە كافىر
 دانائە!! ھەروھە گوتۇۋىيەتى: زانىيانى مىسر و شام و عىراق و توركيا و
 خۇراسان و حىجاز و... ھتە. لەۋەى سەدەى چوارەمەۋە، كەس مەسۇلمان
 نەماۋە ھەمۇيان ئەھلى شىرك و كوفىر!^(۱) ھەروھە رايگە ياندەۋە: ھەر
 كەسى دىتەۋە گەل ئىمە، ئەۋە دەپتەۋە مەسۇلمان! لەۋەى خۇي شوين
 كەۋتەۋەكانى نامەيەكىيان نوۋسىۋە بۆ زانىيانى مەككە و مەدىنە (ھەرمىن)
 و ئىجباريان كەروون بلىن: ئىمە ئىقرار دەكەين، كە تاكو ئىستا لەسەر
 كوفىر و شىرك بوۋىن، لەمەۋەدوا دىيەنە نىۋە دىنەى موحەممەدى كورپى
 ئەبۇلھەبەۋە!^(۲) كە ئىستاش لە گەل دا بى، ئىمە بە دەست زورىك لەۋە
 بىرۋەكەنەۋە گەرتارىن!

 (۱) الرسائل الشخصية / ۱۵-۱۰۱، ھەروھە: (تارىخ نىجد) لابن غنام، ص ۱۳،
 ۱۴، كە لە باسى سەرەتەى سەرھەلدىنى بانگەۋازى (ابن ئەبۇلھەب) دا: بەمىجۈرە
 باسى ھال وىالى مەسۇلمانان دەكات، لەسەرەتەى سەدەى دوازەمەمى كۆچىي و
 لەرۋژگارى دەۋلەتى عوسمانىيى دا:
 (كان أكثر المسلمين قد ارتكسوا في الشرك وارتدوا إلى الجاهلية وانطأ في
 نفوسهم نور الهدى لغلبة الجهل عليهم واستعلاء ذوي الأهواء..... فنبدوا كتاب
 الله وراء ظهورهم...).

شاينى باسىشە (الشيخ حسين بن غنام) يەككە بوۋە لە قوتابىيە نىزىكەكانى
 (ابن ئەبۇلھەب) و مەزۇنۋوسى ناۋدارى جۈۋلانەۋەكەشە.
 (۲) بىروانە: (الدرر السنّة في الأجوبة النّجديّة)، ج ۱، ص ۳۱۴.

چەند تاوانىكى گەورەو لادان (إنحراف) و بەلاپىدا بىردن (تحريف) يىكى مەزن و يىپەزايەو، چەند ناشىرىنكردن و يىزراندنىكى خراپە بۇ ئىسلام و، چەند پىرۆسەيەكى يىپەحمانەى لە نىۋەرۆك و جەۋھەرى خۇ خالىيكرنەۋەى ئىسلامە، كە:

يەكەم: ۱- لەلايەكەۋە: بەناۋى پەپىرەۋىيى لىي كىردنى قورئان و سوننەت و، شويىنكەۋتنى پىشىنى چاك (إتباع السلف الصالح) ۋە: ئىسلام دوا نوسخەى ھىدايەتى خوا، بۇ مروۇف و جىنن، لە جوغزى چەند مەسەلەيەكى فىقھىي گچكەى راجىيى ھەلگىردا، كورت بىكرىتەۋە، ۋەك:

۱- ريش ھىشتنەۋە.

۲- دامىن و دەلىنگ ھەلپىچانى پياۋان.

۳- پەچەگرتنەۋەى ئافرەتان.

۴- چوون و نەچوونى ئافرەتان بۇ سەر گۆرستان.

۵- لە تەحييات دا بەردەۋام پەنچە جوۋلاندىن.

۶- دەست لەسەر سىنگ گرتن.

۷- لەبەر كەس ھەلئەستان لەبەرە مەجلىسان.

۸- بوغز و دلرەقىي بەرانبەر بە زۆرىك لە مسوئلمانان.

۹- بەبۇنەى لەدايك بوونى پىغەمبەرەۋە (صلى الله عليه وسلم) ئاھەنگ گىپران، بە لادان و تاوانىكى گەورە دانان!

۱۰- بەنارەۋا دانانى سەرچەم بۇنە (مناسبة) پىشەيى و مروىي و نەتەۋەيى و نىشتىمانىيەكان، بەبى سەرنجدانى نىۋەرۆكىان!

لەلايەكەو ئۆممەت، بەو وردە مەسەلانەو سەرقال بىرى و
بخا فلېنىرى!!

۲- لەلايەكى دىكەشەو: كارىك بىرى كە بەردەوام ھۆكىمى مىراتىي
و بنەمالىي، ھەر مىلى ئەستور بى و، پىنى مەھكەمتر بى،
بەھۇى فەتوا دەرکردنى سەير و سەمەرەى وەك:

۱- قەدەغەکردنى دروستکردنى حىزب و رېكخراو!

۲- قەدەغەکردنى خۇپشاندان و گەردبونەوئەى ھىمانە!

۳- قەدەغەکردنى مانگرتن!

۴- قەدەغەکردنى داواى مافى خۆکردن و، نارەزايى دەربىرىن لە
دەستەلاتى قۇرخكارى سامان و دەستەلات!

۵- قەدەغەکردنى ئازادىي بىرورا، بەتايىبەت رەخنەگرتن لە ھۆكۆمەت
و دام و دەزگايەكانى!

دووھم: ۳- ھەروەھا لەلايەكەو: ھەروەھا لەلايەكەو: ئەوپەرى
سەختگىرىي توندىي و بېرەھىمى بەرانبەر بە تەوژمى ھۆشيارىي و
بىدارىي ئىسلامىي بەگشتى و، زاناو پىشەواو بانگەوازكاران(دعا)
و بىرمەندان (مفكرين) بەتايىبەت، پىشيان بدرى.

۴- لەلايەكى دىكەشەو: ئەوپەرى تووك نەرمىي، بگرە چەمىنەو
خۆبەدەستەوئەدان، لە بەرانبەر جوولەكەو نەصرانىيىنى دوژمنكار
و كىنەلەدل و، زلھىزانى رۆژھەلات و رۆژئاوا، بىرئە پىشەى
ھەمىشە!!

له لويه كشمير پريډيه كي له كاشميري
په دې وخت كې چې په افغانستان كې
نن هم پر بولاف اموال انكشافاتي

علي باباير AliBapir

پاکستاني مکتبہ علی باباير

www.alibapir.net

پاکستان، افغانستان، ايران

علي باباير AliBapir

archive.org/details/@alibapir

www.alibapir.net

پاکستان، افغانستان، ايران

علي باباير AliBapir

AliBapir

پاکستاني مکتبہ علی باباير

پاکستاني مکتبہ علی باباير

ههنگاوی حەوتەم و کۆتایی

هاوسەنگ بوون و، خۆپاراستن لە تێپەراندان و بەزایەدان

ئەمیش زۆر شت دەگریتەوە، بۆ وینە:

۱- دنیاداری و دینداری:

مرووف دەبێ هەم دیندارییەکی باش بکات، هەم ئاگاشی لە دنیایەکی کەشی
ییت، چونکە کە دنیای باش نەبوو، دینەکی کەشی سەلامەت نابێ:

{ رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ } البقرة، ۲۰۱.

بۆیە نابێ بە بیانووی دینداری کردنەوە، ژيانی دنیا لەبەرچاوی
خەڵک بخەین، وەك هەندێ لە ئەهلی تەسەووفی لادەر، وایان کردووە.

۲- رەسەنایەتی و هاوچەرخیتی:

ئێمە هەم دەبێ ئەهلی ئەسڵ بێن، هەم دەبێ ئەهلی عەسر بێن،
ئەسڵی دینەکەمان پاریژین، بەلام بە عەقڵیکی هاوچەرخانە و،
بزانیین لە چ دنیایەکی دەژین!

۳- بکریینەو بەلام نەتوینەو:

با بکریینەو بە پرووی فکری بەشەر و، ئەزموونی بەشەر و بەرووی
شارستانییهتدا، بە پرووی شتە باشەکاندا، هەركەس بەرەمیان بێنێ،

بەلام نەك بتوینەو و خۆمان لە دەست بدەین، وەك خۆی زاناو توانا دەفەرموی:

{فَبَشِّرْ عِبَادَ ﴿١٧﴾ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ} الزمر، ۱۷-۱۸.

واتە: مۆژدە بدە بەو بەندانەم، كە گوێ بۆ ھەموو قسەیەك دەگرن، بەلام شوێن باشترینی دەكەون.

۴- چاك كاروبار و رێكخستن، بەبێ دەمارگیری:

دەبێ كاروباری خۆمان رێك بخەین، لە چوارچۆدی حیزب و رێكخراوی مەدەنی و سیاسیدا، بەلام بەبێ دەمارگیری، ھەندێ كەس لەبەر ئەوەی دەبینێ لایەنێك، حیزبێك دەماگیر (متعصب) ە، دەڵێ: نابێ كاری حیزبی و رێكخراوی ھەر بكەین! ئەدی چۆن كار دەكەیت، ئایا كاری تاكیی (العمل الفردي) واقیعی بێ دەگۆردری؟ ئنجا پیغەمبەرمان موحەممەد وای نەكردو، بەلكو ئەو ھاوێلانێ خۆی ھۆنینهو، كۆبونەوێ پێدەكردن و پەرودەدی كردن لە نزیکەو، پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) رێكخستن (تنظیم) ی ھەبوو، تۆش دەبێ وەك پیغەمبەر بكەیت (صلی اللہ علیہ وسلم). ئنجا دنیا ھەمووی وایە، كوردەواری دەلێن: تاقەسوار تۆزی ناكا! بەلێ دەبێ كاری ھەروەزی و دەستەجەمعی بكرێ، بەلام بەبێ دەمارگیری و بێ خۆ پەسەندی.

۵- عەقلى ھۆشيار و دلى بىدار:

دەبى ھەول بەدىن ھەم عەقلىكى ھۆشيار و، ھەم دلىكى بىدارمان ھەبى و، بە بيانوى ئەۋەى كە عەقلى خۇمان ھۆشيار دەكەين، دلى خۇمان نەمرىين، كە ئەھلى زىكر نەبىن، ئەھلى عىبادەت و پەرستشى شەخسىي پوخت و جىدىي نەبىن! ھەرۋەك بە بيانوى خزمەتكردنى دلىشەۋە، عەقلمان پشتگوى نەخەين، بەلكو ھەردووكيان بىن؛ ئەھلى زىكر بىن و ئەھلى فىكرىش بىن.

۶- پشت بەخۇا بەستن و، ھۆكار بەكار بردن:

نابى بە بيانوى پشت بە خۇا بەستەنەۋە، دەست لە ھۆكارەكان بەربەدىن، يان بە بيانوى دەست بە ھۆكارەكانەۋە گرتنىش، پشت بە خۇا بەستن (توگل) پشتگوى بخەين.

۷- متمانەى رەھا بە ئىسلام بوون؛ بەلام رەخنەو تىبىنى لەسەر خۇ ھەبوون:

ئىمە زۇرجاران ئەو دوۋانە تىكەل دەكەين، ئىمە ۋەك مروف ھەرگىز لە كەم و كورپى خالىي نايىن، بەلام دىنەكەمان بى عەبىيە، زۇر جار بە عەلمانىيەكان دەلیم: ئىمە خۇمان كەم و كورپىمان ھەيەو رەخنەمان لى بگرن، بەلام دەلین: دىنەكەمان بى عەبىيە، نالین: خۇمان بى عەبىين و، دەبى خۇمان چاكتر بکەين، بەلام ئىسلامەكەمان بى عەبىيە، ئەۋىش ئەو ئىسلامە كە لە قورئان و سوننەت دا بەرجەستەيە، واتە: ئەو ئىسلامەى كە لە قورئاندا بەرجەستەيە و، پاشانىش لە رىبازى پىغەمبەردا (صلی اللہ علیہ وسلم).

لەكۆتاييدا

مشوور لىخواردنى ئۆممەتى ئىسلام، لە چوار ۋوودە، ئەركىكى مەزنى
شەرىيە:

بەلى بەرپزان!

مشوور خواردنى ھەركام لەمسولمانان، لەئۆممەتى ئىسلام، لە
چوار ۋوودە، ئەركىكى گەورە قورسى سەرشانىانە:

يەكەم: لەۋوودە كە بەتەنگەۋەبوون و پەرۋشى ھەرمسولمانىك بۆ
كۆمەلگەۋ دەۋرۋبەرەكەى، لەسەرى پىويستەۋ، بەشىكە لەدىندارىي
و مسولمانەتییەكەى، ۋەك پىغەمبەرى كۆتايى (محمد) صلى الله
عليه وسلم فەرموويەتى: (الدين: النصيحة، قلنا: لمن؟ قال: لله ولكتابه
ولرسوله ولأئمة المسلمين وعامتهم)^(۱).

ۋاتە: دىندارىي: دىسۆزىيە، گوتمان: بۆكى؟ فەرموۋى: بۆ خواۋ،
بۆ كىتەبەكەى و، بۆ پىغەمبەردەكەى و، بۆ بەرپرسانى مسولمانان و،
بۆ كۆى مسولمانانىش.

دوۋەم: لەۋوودە كە بەھۆى شل و شىۋاۋىي و بەجىماۋىي، ئۆممەتى
ئىسلامەۋە، نەك ھەركەسانىكى نەشارەزا بەئىسلام، بگرە كەسانىكى

(۱) ژماردى مسولمانان لە دىنيادا دەۋرى دوۋمىليار (۲۰۰۰۰۰۰۰۰) كەس دىيى و،
بەپىي ھەندىك سەرژمىرىش: مىليارتىك و پىنج سەدۋ نەۋەد مىليۇن (۱۵۹۰۰۰۰۰۰)
كەسە.

برۋانە: ئايدىيا دىپلوماتىك، ژمارە: ۳۸/۳۹/۲۰۱۸ز.

(۲) رۋادە مسلم: ۵۵.

مىسۇلمانىش، دوودلىيى و بىي مىتمانەييان بەخودى ئىسلام بۇ دروست دەبىي و، لىيى دەكەونە گومانەو، كەواتە: بۇئەۋدى چىدىكە بەھۋىيى ھال و ۋەزىيى بىي سەرۋىبەرى مىسۇلمانانەو، كەسانىك شوبەھو ئىشكالىيان بەرانبەر بەئىسلام بۇ دروست نەبىي كە: ئەگەر ئىسلام ئاينىكى راست بوۋايە، ھال و بالى مىسۇلمانان ئاۋا شېرزو خراپ نەدەبوۋ! ئەسەر تاك تاكيان فەرزە بەپىيى توانايان، مىشۋورى ئۆممەتەكەيان بخۇن، كە لەھەموو روۋىكەو بەبىۋوژىننەو، بارى لارى، بگرە كەوتوۋى، ھەلسىننەو.

سىيەم: لەۋرۋوۋە كە ئۆممەتى پىغەمبەرى كۆتايى (مىھمەد) ۋەك چۇن لەسەرى پىۋىست كراۋە: ئايىن و بەرنامەى خوا لەخودى خۇيدا جىي بەجى بىكات، لەسەرىشى پىۋىست كراۋە بىشىگەيەنى بەتىكراى مرۇقايەتىيى، چۈنكە ھەم قورئانىش و ھەم پىغەمبەرى كۆتايىش (مىھمەد) بۇ تىكراى مرۇقايەتىيى - بگرە، بۇ سەرچەم جىنىنىش - نىراۋن، ۋەك خۋاى بەرزو مەزن فەرموۋىەتى:

۱- (وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ) القلم - ۵۲-

۲- (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ) الأنبياء - ۱۰۷-

ئىنجا شىتىكى ئاشكراۋ روۋىنىشە كە باشترىن شىۋازى بانگەۋازو، جۇرى گەياندى پەيام و بەرنامەى خوا بەمرۇقايەتىيى، ئەۋدە كە ھەركام لە كۆمەلگايەكانى مىسۇلمانان و ئۆممەتىش بەگشتى، لەسەر ئەرزى ۋاقىيە و، لەقەۋارەيكى بەھىزو بەپىزدا، بەرجەستەى بىكات.

چوارەم: لەڕوودەوێ کە ئۆممەتی موحمەد (صلی اللہ علیہ وسلم) لەسەری پێویست کراوە، بەلگەو شایەد بێ بەسەر مۆقاییەتیەو، وەك خۆی تاك و پاك فەرموویەتی:

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾ (البقرة، ۱۴۳)

واتە: بەو شیوەیە ئێوەمان گێڕاوە بەچاکترین کۆمەڵ (یان کۆمەڵێکی میانجیی کە نەتێپەرێنەر بن، نە کورتھێنەر) تاكو بەسەر خەڵکەو، بەلگە (یان شایەد) بن و، پیغەمبەریش بەسەرتانەو شایەد^(۱) (یان بەلگە) بێ..

بەلێ ئۆممەتی موحمەد (صلی اللہ علیہ وسلم) لەسەری پێویست کراوە کە:

۱- شایەدیی لەسەر مۆقاییەتی بەدات، کە ئیسلام چاکترین و راستترین و تێروته‌ئاوترین ئایین و بەرنامەییەو، بەباشترین شیوە: مەرووف لە دنیادا بەختەو، لە دواڕۆژدا سەرفراز دەکات.

۲- بەلگە ی راستیی و تێروته‌ئاوایی ئیسلام بێ، بەسەر بەشەرییەتەو. ئنجا بێگومان ئەو ئەركەشی بۆ ئەنجام نادری، ئەگەر لەهەموو ڕوویکەو لەپیش مۆقاییەتیەو نەبێ: فیکری و زانستی، مەعنەویی و ئاکاری، سیاسی و ئیداری، ئابووری و گوزەران، خێزانی و کۆمەلایەتی، شارستانەتی،... هتد.

(۱) وشە (شەهءاء) کۆی (شەهید)ەو، ئەویش بەمانای بەلگە (دلیل)ەو، بەمانای شایەدییەریش دی. پڕوانە: المعجم الوسيط، ص ۴۹۷.

ھەلبەتە کاتیکیش خۆی بەرزو مەزن، بەئۆممەتی ئیسلامی فەرموود:

۱- ﴿...وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ۱۳۳ ﷻ آل عمران.

واتە: ھەرئێوەش بەرزتر (لەسەررووتر) دەبن، ئەگەر بڕوادارین.

۲- ﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾ ۸ ﷻ المنافقون.

واتە: زالیی و بالادەستی، تەنیا ھی خواو پیغەمبەرەکی و بڕوادارانە.

بەلام دواپی واقیع و حالی ئۆممەت، پیچەوانە ی ئەوە دەبینین، دەبی دڵنیا بین کە: فەرماشتە کە ی خوا لەسەدا سەد (۱۰۰/۱۰۰) راستە: (وَمَتَّ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا) الأنعام - ۱۱۵.

چونکە خوا نەیفەرموود: ھەرکە گوتتان: مسوڵمانین، بالادەست و سەرکەوتوو دەبن، بەلکو (ایمان) ی تیرو تەواوی بەمەرج و گرتوو، واقیعی میژوویش ئەوەی سەلماندووە کە ھەركات مسوڵمانان، ئیمانی راست و ساغیان بووی، بەھۆی پابەندییان بە وەحیی و پەیامی خوا، تیگەشتن و پیگەشتنیانەو، لەھەموو ڕوویکەووە سەرقاflە ی مروfایەتی بوون و، بەواقیعی ژیا نی ئیماندارانەیان، بەلگە و شایەدی، راستیی و بی ھەلەو پەلەیی بەرنامە ی خوا بوون، بەسەر بەشەرییەتەو.

کەواتە: لەھەموو ئەو ڕووانەو، لەسەر تاک تاک مسوڵمانان پیویستە، کاربکەن بۆ بووژاندنەو ی ئیسلام و راستکردنەو ی باری لاری ئۆممەت.

سبحانک اللّٰهم وبحمدک

أشهد أن لا إله إلا أنت، أستغفرک وأتوب إليك

ئىۋەرۋۆك

- پىشەكى و پىناسەى ئەم زنجىرەيە:..... ۱۱
- پىشەكى..... ۳۵
- پى خۆشكردن..... ۴۲
- دەستپىك: بەرچاۋروونى..... ۴۵
- تەۋەرى يەكەم : واقىيى دژوارى ئۆممەت..... ۵۳
- يەكەم: نەشارەزايى و دواكەۋتوۋى..... ۵۵
- دوۋەم: پەرتەۋازەيى و دوۋبەرەكىي..... ۵۵
- سېيەم: ھەژارنى ونەدارىي و، قېرى و پېرى و چىنايەتى..... ۵۶
- چۈارەم: بى دەسەلاتىي و وابەستەيى..... ۵۶
- پىنچەم: ستەمكارىي و خۆسەپاندان..... ۵۷
- تەۋەرى دوۋەم : ھۆكار..... ۵۹
- ھۆكارى يەكەم: نەشارەزايى و دواكەۋتوۋى فېكرىي و زانستىي:..... ۶۱
- ھۆكارى دوۋەم: پەرتەۋازەيى و دوۋبەرەكىي:..... ۶۶
- ھۆكارى سېيەم: ھەژارنى و نەدارىي و، قېرى و پېرى و چىنايەتى..... ۶۹
- ھۆكارى چۈارەم: بى دەسەلاتىي و وابەستەيى:..... ۷۴
- ھۆكارى پىنچەم: ستەمكارىي و خۆسەپاندان..... ۸۰
- بەرچەستەبوونى دوۋركەۋتەۋە لە ۋەجىي، لە ھەۋت دەرهاۋىشتەي
- سەرەككىدا:..... ۸۵

۱۴۲

یەكەم: نەبوونی بوونناسییەکی ئیسلامیی ڕوون و درەوشاوە: ٨٥....
 دووهم: خەڵتە كەوتنە گەڵ ئیمان و، ئاوێتە بوونی شیرك لە گەڵ تەنیا
 خواپەرستی (توحید)دان: ٨٧.....
 سێیەم: بواری ڕووحیی و ڕهوش و ئاكار ٨٨.....
 چوارەم: بواری خێزانی و كۆمەڵایەتی ٨٩.....
 پێنجەم: بواری ئیداری و سیاسیی ٩٠.....
 شەشەم: بواری شارستانی و ئاوەدانکردنەوی دنیا و، شارسازی و
 بەرهوپیشتێردن ٩٣.....
 حەوتەم: نا ئاشنا بوونەوی مسوڵمانان، بە یاسا گەردوونییەكان. ٩٤

تەوهری سێیەم : چارەسەر..... ٩٥.....

١٤٣

هەنگاوی یەكەم: خوێندنەوی راست و دروستی واقع: ٩٨.....
 هەنگاوی دووهم: قەناعت هەبوون بە گۆرانکاری و، هەبوونی ئیرادەی
 گۆرانکاری و پاکسازی و چاكسازی: ١٠١.....
 هەنگاوی سێیەم: گەرانەو بە ۆه حی و پەيامی خوا ١٠٥.....
 هەنگاوی چوارەم: قورئان: كردنە پێوهر و تەرازووی گرنگییدان بە
 مەسەلەكان: ١١٣.....
 هەنگاوی پێنجەم: بیرکردنەو بەكارهێنانی عەقڵ و هەستەوهرەكان، لە
 تێفكرین و سەرنجدانی هەردوو كتیبی خوێنراو و بینراوی خوادا: ١٢١..
 هەنگاوی شەشەم: ژيان لە واقعدا، نەك لە میژوودا..... ١٢٩.....
 هەنگاوی حەوتەم و كۆتایی: هاوسەنگ بوون و، خوێپاراستن لە
 تێپەراندان و بەزایەدان: ١٣٥.....
 ١- دنیا داری و دین داری: ١٣٥.....

- [illegible]

واقىعى
دژوارى ئۆممەت

ئەم كۈنىيە، كە كۈنپى يەكەمە، لە موسووعى دوازده ئالقمى:
[بەرە و باشتەر تېگەشتن و پتەگەشتن] تپیدا باسى واقيعو همل
و مەرجى شل و شىواو و بەجىماوىى ئۆممەتى ئىسلام و،
هۆكارەكانى سەرھەلدانى ئەو واقيعە تال و سەختە و، پاشان
پتەكانى لى دەربازبوونى گراوو، بە كورتىى و بەكورديى:
لەم كۈنپەدا هەولمانداو، راستەوخۇو بېروونىي پەنجە
بەينەسەر دەردو نەخۇشىيە جۇراوجۇرەكانى ئۆممەتى ئىسلام
بەگشتىىو، رەگ و ريشەو هۆكارەكانى پەيدا بوونو
تەشەنەکردنيان و، ريتازو شتەزەكانى چارەسەرکردنو
بىنبرکردنيشان.

40

توسیع کی تفسیر

செவ்வாய், 11

هتولیر - شهنامی ، ۴۴متری نوربشت منگرمی چولی

+964 750 818 08 66

www.al-tafseer.com

tafseeroffice@yahoo.com

نرخه 2.500 دینار

9 789922 632100

 /TafseerOffice

 /TafseerOffice